

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Кафедра водних біоресурсів

05-03-104М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних робіт з навчальної дисципліни
«Рибогосподарське законодавство України» для здобувачів вищої освіти
другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою
«Охорона, відтворення та раціональне використання гідробіоресурсів»
спеціальності 207 «Водні біоресурси та аквакультура»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-методичною
радою з якості ННІ агроєкології та
землеустрою
Протокол 8 від 18.05.2021 р.

Методичні вказівки до виконання практичних робіт з навчальної дисципліни «Рибогосподарське законодавство України» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Охорона, відтворення та раціональне використання гідробіоресурсів» спеціальності 207 «Водні біоресурси та аквакультура» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Петрук А. М. – Рівне : НУВГП, 2021. – 80 с.

Укладачі: Петрук А. М., к.с.-г.н., доцент кафедри водних біоресурсів.

Відповідальний за випуск: Полтавченко Т. В., к. вет. н., доцент; завідувач кафедри водних біоресурсів.

Керівник групи забезпечення спеціальності 207 «Водні біоресурси та аквакультура»

Сондак В. В.

Зміст

Вступ	3
Практична робота № 1 Постатейний розгляд Конституції України	3
Практична робота № 2 Основні положення ЗУ «Про тваринний світ» в частині правового регулювання використання водних живих ресурсів.....	4
Практична робота № 3 Основні положення Водного Кодексу України в частині правового регулювання використання водою для рибного господарства	17
Практична робота № 4 Постатейний розгляд ЗУ «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них».....	25
Практична робота № 5 Постатейний розгляд Постанови КМУ «Тимчасовий порядок ведення рибного господарства та здійснення рибальства».....	27
Практична робота № 6 Постатейний розгляд Правил любительського та спортивного рибальства.....	35
Практична робота № 7 Постатейний розгляд Правил промислового рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України	49
Практична робота № 8 Постатейний розгляд Інструкції про порядок здійснення штучного розведення, вирощування риби, інших водних живих ресурсів та їх використання в спеціальних товарних рибних господарствах.....	62
Практична робота № 9 Основні положення ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» в частині правового регулювання раціонального використання водних живих ресурсів природних гідро екосистем.....	66
Практична робота № 10 Основні положення Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині застосування адміністративних стягнень під час використання водних живих ресурсів з порушенням чинного законодавства.....	77
Список використаних літературних джерел.....	80

© Петрук А. М., 2021
© НУВГП, 2021

Вступ

В умовах комплексного використання водойм виникає велика кількість проблем, пов'язаних з охороною живих водних ресурсів, зокрема рибних запасів, регулювання промислового, аматорського та спортивного рибальства, охороною рибогосподарських водойм від забруднення. Окрім вказаних питань важливим елементом рибного населення є боротьба з усіма видами браконьєрського вилову риби відтворення живих водних ресурсів та зниження збитків, що наносяться водоймам через масову загибель різних видів риб. Існуючі проблеми за своїм змістом сконцентровані в дисципліні "Рибогосподарське законодавство України".

В результаті вивчення практичного курсу дисципліни «Рибогосподарське законодавство України» студенти опановують знання з основних напрямків охорони рибних запасів водойм України, їх забезпечення законодавчими та нормативно-правовими актами в галузі рибоохоронного законодавства, знайомляться з системою охорони риб та інших живих водних ресурсів та засвоюють основні методики визначення збитків, які наносяться рибному господарству внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

Запаси риби та інших водних живих ресурсів України мають велике господарське значення, а у зв'язку з цим потребують надійної охорони та заходів щодо умов їх відтворення. Утворенню стабільних рибних запасів постійно перешкоджають забруднення зворотніми водами промислових, сільськогосподарських та комунальних об'єктів діяльності, зарегулювання Дніпра для цілей енергетики, зрошення, зріст водокористування тощо. Все це обумовлює зниження рибних запасів, погіршення їх умов існування та відтворення.

Рибогосподарське законодавство забезпечує раціональне використання рибних запасів, тобто поєднання потреб населення у продуктах рибної промисловості з максимально можливою охороною рибних запасів та середі їх існування. Для досягнення збільшення обсягів вилову риби та інших водних живих ресурсів необхідно постійно збільшувати обсяги робіт з їх відтворення та контролювати виконання існуючих норм, правил, інших законодавчих актів.

Законодавство про рибне господарство ґрунтується на нормах Конституції України і складається з цього Закону, розробленого відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», Водного кодексу України, Земельного кодексу України, Кодексу торговельного мореплавства України, Податкового кодексу України, Законів України «Про тваринний світ», «Про виключну (морську) економічну зону України», «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», та виданих відповідно до них нормативно-правових актів.

Практична робота №1 Постатейний розгляд Конституції України

Мета: вивчити основні положення Конституції України в частині правового регулювання використання природних ресурсів

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України

28 червня 1996 року

(зі змінами)

(В и т я г)

Розділ I. Загальні засади

Стаття 13. Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу.

Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією.

Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону.

Власність зобов'язує. Власність не повинна використовуватися на шкоду людині і суспільству.

Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом.

Розділ II. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина

Стаття 29. Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність.

Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом.

У разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.

Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника.

Кожний затриманий має право у будь-який час оскаржити в суді своє затримання.

Про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого.

Стаття 55. Права і свободи людини і громадянина захищаються судом.

Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Кожен має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.

Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань.

Стаття 62. Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки їй вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину.

Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь.

У разі скасування вироку суду як неправосудного держава відшкодовує матеріальну і моральну шкоду, завдану безпідставним засудженням.

Стаття 63. Особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.

Підозрюваний, обвинувачений чи підсудний має право на захист.

Засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду.

Стаття 66. Кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ним збитки.

Стаття 68. Кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей.

Незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності.

Практична робота №2

Основні положення ЗУ «Про тваринний світ» в частині правового регулювання використання водних живих ресурсів

Мета: вивчити основні положення ЗУ «Про тваринний світ» в частині правового регулювання використання водних живих ресурсів

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ТВАРИННИЙ СВІТ»

Прийнятий 13 грудня 2001 року

№ 2894-III

(В и т я г)

Розділ I. Загальні положення

Стаття 1. Законодавство України про охорону, використання і відтворення тваринного світу

Відносини у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, об'єкти якого перебувають у стані природної волі, у напіввільних умовах чи в неволі, на суші, у воді, ґрунті та повітрі, постійно чи тимчасово населяють територію України або належать до природних багатств її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, регулюються Конституцією України цим Законом, законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про мисливське господарство та полювання» та іншими нормативно-правовими актами.

Відносини у галузі охорони, використання і відтворення сільськогосподарських, свійських тварин, а також діяльність, пов'язана з охороною і використанням залишків вичопних тварин, регулюються відповідним законодавством України.

Стаття 2. Завдання законодавства України про охорону, використання і відтворення тваринного світу

Завданнями законодавства України про охорону, використання і відтворення тваринного світу є:

- регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення об'єктів тваринного світу;
- збереження та поліпшення середовища існування диких тварин;
- забезпечення умов збереження всього видового і популяційного різноманіття тварин.

Стаття 3. Об'єкти тваринного світу

Об'єктами тваринного світу, на які поширюється дія цього Закону, є:

- дикі тварини - хордові, в тому числі хребетні (ссавці, птахи, плазуни, земноводні, риби та інші) і безхребетні (членистоногі, молюски, голкошкірі та інші) в усьому їх видовому і популяційному різноманітті та на всіх стадіях розвитку (ембріони, яйця, лялечки тощо), які перебувають у стані природної волі, утримуються у напіввільних умовах чи в неволі;
- частини диких тварин (роги, шкіра тощо);
- продукти життєдіяльності диких тварин (мед, віск тощо).

Об'єкти тваринного світу, а також нори, хатки, лігва, мурашники, боброві загати та інше житло і споруди тварин, місця токування, линяння, гніздових колоній птахів, постійних чи тимчасових скупчень тварин, нерестовищ, інші території, що є середовищем їх існування та шляхами міграції, підлягають охороні.

Стаття 4. Дикі тварини та інші об'єкти тваринного світу як природний ресурс загальнодержавного значення

Дикі тварини, які перебувають у стані природної волі в межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, інші об'єкти тваринного світу, на які поширюється дія цього Закону і які перебувають у державній власності, а також об'єкти тваринного світу, що у встановленому законодавством порядку набуті у комунальну або приватну власність і визнані об'єктами загальнодержавного значення, належать до природних ресурсів загальнодержавного значення.

Стаття 5. Право власності на об'єкти тваринного світу

Право власності на об'єкти тваринного світу набувається та реалізується відповідно до Конституції України, цього Закону та інших законів України.

Об'єкти тваринного світу, які перебувають у стані природної волі і знаходяться в межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, є об'єктами права власності Українського народу.

Від імені Українського народу права власника об'єктів тваринного світу, які є природним ресурсом загальнодержавного значення, здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України.

Кожний громадянин має право користуватися об'єктами тваринного світу - об'єктами права власності Українського народу відповідно до цього Закону та інших законів України.

Об'єкти тваринного світу в Україні можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

Об'єкти тваринного світу в Україні знаходяться під охороною держави незалежно від права власності на них.

Стаття 6. Право державної і комунальної власності на об'єкти тваринного світу

Об'єкти тваринного світу, які утримуються (зберігаються) підприємствами, установами та організаціями державної або комунальної форми власності, є об'єктом права державної або комунальної власності.

Стаття 7. Право приватної власності на об'єкти тваринного світу

Об'єкти тваринного світу, вилучені із стану природної волі, розведені (отримані) у напіввільних умовах чи в неволі або набуті іншим не забороненим законом шляхом, можуть перебувати у приватній власності юридичних та фізичних осіб.

Законність набуття у приватну власність об'єктів тваринного світу (крім добутих у порядку загального використання) повинна бути підтверджена відповідними документами, що засвідчують законність вилучення цих об'єктів з природного середовища, ввезення в Україну з інших країн, факту купівлі, обміну, отримання у спадок тощо, які видаються в установленому законодавством порядку.

Стаття 8. Припинення права приватної власності на об'єкти тваринного світу

Право приватної власності на об'єкти тваринного світу припиняється у разі:

- жорстокого поводження з дикими тваринами;
- встановлення законодавчими актами заборони щодо перебування у приватній власності окремих об'єктів тваринного світу.

Право приватної власності на об'єкти тваринного світу може припинитися і в інших випадках, передбачених законом.

Право приватної власності на об'єкти тваринного світу у випадках, передбачених частиною першою цієї статті, може бути припинено в судовому порядку за позовами органів контролю в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу або прокурора.

Стаття 9. Основні вимоги та принципи охорони, раціонального використання і відтворення тваринного світу

Під час проведення заходів щодо охорони, раціонального використання і відтворення тваринного світу, а також під час здійснення будь-якої діяльності, яка може вплинути на середовище існування диких тварин та стан тваринного світу, повинно забезпечуватися додержання таких основних вимог і принципів:

- збереження умов існування видового і популяційного різноманіття тваринного світу в стані природної волі;
- недопустимість погіршення середовища існування, шляхів міграції та умов розмноження диких тварин;
- збереження цілісності природних угруповань диких тварин;
- додержання науково обґрунтованих нормативів і лімітів використання об'єктів тваринного світу, забезпечення невиснажливого їх використання, а також відтворення;
- раціональне використання корисних властивостей і продуктів життєдіяльності диких тварин;
- платність за спеціальне використання об'єктів тваринного світу;
- регулювання чисельності диких тварин в інтересах охорони здоров'я населення і запобігання заповідянню шкоди довкіллю, господарській та іншій діяльності;
- урахування висновків екологічної експертизи щодо об'єктів господарської та іншої діяльності, які можуть негативно впливати на стан тваринного світу.

Стаття 10. Права та обов'язки громадян у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу

Громадяни відповідно до закону мають право:

- на загальне і спеціальне використання об'єктів тваринного світу;
- мати у власності окремі об'єкти тваринного світу;
- на компенсацію шкоди, завданої дикими тваринами.

Громадяни відповідно до закону зобов'язані:

- охороняти тваринний світ і середовище перебування диких тварин;
- сприяти відтворенню відновлюваних об'єктів тваринного світу;
- використовувати об'єкти тваринного світу відповідно до закону;
- відшкодовувати шкоду, заподіяну ними тваринному світу внаслідок порушення вимог законодавства про охорону, використання і відтворення тваринного світу.

Громадяни мають й інші права та обов'язки, передбачені законом.

Розділ II. Державні органи, що здійснюють управління та регулювання у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, та їх повноваження

Стаття 11. Державне управління та регулювання у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу

Державне управління та регулювання у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу здійснюють Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, до яких належать спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань мисливського господарства та полювання, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань рибного господарства та їх територіальні органи, інші спеціально уповноважені на це органи виконавчої влади відповідно до їх повноважень.

Органам місцевого самоврядування законами можуть бути надані окремі повноваження органів виконавчої влади у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу.

Стаття 13. Повноваження спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу

До повноважень спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу належить:

- реалізація державної політики у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- здійснення державного регулювання і контролю у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- здійснення нормативного регулювання у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- організація робіт з охорони, використання і відтворення об'єктів тваринного світу, збереження та поліпшення середовища їх існування, умов розмноження і шляхів міграції;
- вирішення відповідних питань у сфері користування об'єктами тваринного світу;
- координація діяльності органів державної влади, підприємств, установ, організацій та громадян у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- розроблення порядку видачі відповідних дозволів чи інших документів на право використання об'єктів тваринного світу, а також забезпечення видачі таких документів на право використання об'єктів тваринного світу, які належать до природних ресурсів загальнодержавного значення;
- прийняття рішення про припинення використання об'єктів тваринного світу у випадках, передбачених цим Законом;
- встановлення лімітів, норм використання об'єктів тваринного світу, вирішення в межах своїх повноважень питань щодо регулювання здійснення полювання, рибальства та інших видів використання об'єктів тваринного світу;
- визначення за погодженням із центральним органом виконавчої влади з питань фінансів вартості відповідних дозволів чи інших документів на право добування об'єктів тваринного світу;
- подання в установленому порядку документів з питань надання у користування мисливських угідь та рибогосподарських водних об'єктів органам, які уповноважені приймати рішення про надання у користування таких угідь та об'єктів;
- видача відповідних дозволів чи інших документів на право переселення об'єктів тваринного світу, організація роботи з їх штучного відтворення;
- забезпечення ведення державного обліку чисельності та обліку обсягів добування об'єктів тваринного світу;
- організація роботи щодо укладення відповідно до закону з користувачами мисливських угідь та рибогосподарських водних об'єктів договорів про умови здійснення діяльності щодо охорони, використання і відтворення тваринного світу, здійснення контролю за виконанням цих договорів;
- ведення моніторингу та державного кадастру тваринного світу;
- здійснення інших повноважень, передбачених законом.

Розділ III. Використання об'єктів тваринного світу

Стаття 16. Загальне використання об'єктів тваринного світу

Громадянам гарантується право безоплатного загального використання об'єктів тваринного світу для задоволення життєво необхідних потреб (естетичних, оздоровчих, рекреаційних тощо).

Загальне використання об'єктів тваринного світу здійснюється без вилучення об'єктів тваринного світу з природного середовища (за винятком любительського і спортивного рибальства у водних об'єктах загального користування в межах встановлених законодавством обсягів безоплатного вилову).

У порядку загального використання об'єктів тваринного світу здійснюється використання корисних властивостей життєдіяльності тварин - природних санітарів середовища, запилювачів рослин тощо, а також використання об'єктів тваринного світу в наукових, культурно-освітніх, виховних, естетичних та інших цілях, не заборонених законом.

Під час здійснення загального використання об'єктів тваринного світу забороняється знищення тварин, руйнування їхнього житла та інших споруд (нір, хаток, лігв, гнізд, мурашників, бобрових загат тощо), порушення середовища існування тварин і погіршення умов їх розмноження.

Стаття 17. Спеціальне використання об'єктів тваринного світу

До спеціального використання об'єктів тваринного світу належать усі види використання тваринного світу (за винятком передбачених законодавством випадків безоплатного любительського і спортивного рибальства у водних об'єктах загального користування), що здійснюються з їх вилученням (добуванням, збиранням тощо) із природного середовища.

Спеціальне використання об'єктів тваринного світу в порядку ведення мисливського і рибного господарства здійснюється з наданням відповідно до закону підприємствам, установам, організаціям і громадянам права користування мисливськими угіддями та рибогосподарськими водними об'єктами.

Спеціальне використання об'єктів тваринного світу здійснюється лише за відповідними дозволами чи іншими документами, що видаються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Ця вимога поширюється також на власників чи користувачів земельними ділянками, на яких перебувають (знаходяться) об'єкти тваринного світу.

Стаття 18. Збір за спеціальне використання об'єктів тваринного світу

За спеціальне використання об'єктів тваринного світу справляється збір.

Збір справляється за такі види спеціального використання об'єктів тваринного світу:

- мисливство;
- рибальство, включаючи добування водних безхребетних тварин;
- використання диких тварин з метою отримання продуктів їх життєдіяльності;
- добування (придбання) диких тварин з метою їх утримання і розведення у напіввільних умовах чи в неволі;
- використання об'єктів тваринного світу в наукових, культурно-освітніх, виховних та естетичних цілях у разі їх вилучення з природного середовища з метою отримання прибутку.

Розмір збору встановлюється залежно від виду (групи видів) тварин, мети та обсягів їх використання, поширення та цінності, з урахуванням місцезнаходження, якості, продуктивності території та інших екологічних і економічних факторів.

Стаття 19. Умови і підстави припинення права спеціального використання об'єктів тваринного світу

Право спеціального використання об'єктів тваринного світу припиняється в разі:

- закінчення строку, на який було надано відповідний дозвіл чи інший документ на право їх використання;
- добровільної відмови підприємств, установ, організацій та громадян від використання об'єктів тваринного світу;
- припинення діяльності підприємств, установ, організацій та громадян, які використовували об'єкти тваринного світу;
- порушення встановленого законодавством порядку та умов спеціального використання об'єктів тваринного світу.

Право використання об'єктів тваринного світу може бути також припинено на підставі рішення суду в разі систематичного невиконання підприємствами, установами, організаціями та громадянами встановлених законодавством правил, норм та інших вимог або договірних обов'язків щодо охорони, використання і відтворення об'єктів тваринного світу, а також в інших випадках, передбачених законом.

Припинення права спеціального використання об'єктів тваринного світу здійснюється в порядку, визначеному законом.

Припинення права спеціального використання об'єктів тваринного світу не звільняє підприємства, установи, організації та громадян від зобов'язань щодо відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення законодавства про охорону, використання і відтворення тваринного світу.

Стаття 20. Види використання об'єктів тваринного світу

За умови додержання вимог цього Закону та інших нормативно-правових актів можуть здійснюватися такі види використання об'єктів тваринного світу:

- мисливство;
- рибальство, включаючи добування водних безхребетних тварин;
- використання об'єктів тваринного світу в наукових, культурно-освітніх, виховних та естетичних цілях;
- використання корисних властивостей життєдіяльності тварин - природних санітарів середовища, запилювачів рослин тощо;
- використання диких тварин з метою отримання продуктів їх життєдіяльності;
- добування (придбання) диких тварин з метою їх утримання і розведення у напіввільних умовах чи в неволі.

Законами можуть бути передбачені й інші види використання об'єктів тваринного світу.

Стаття 25. Рибальство

Рибальством вважається добування риби та водних безхребетних.

На території України відповідно до законодавства може здійснюватися промислове, любительське та спортивне рибальство.

Правила рибальства, об'єкти рибальства, порядок надання у користування рибогосподарських водних об'єктів, а також вимоги щодо ведення рибного господарства визначаються у порядку, встановленому цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 26. Промислове рибальство

Підприємствам, установам, організаціям і громадянам у порядку спеціального використання об'єктів тваринного світу надається право ведення промислового рибальства, включаючи промисел водних безхребетних на промислових ділянках рибогосподарських водних об'єктів та континентальному шельфі України.

До рибогосподарських водних об'єктів належать усі поверхневі, територіальні і внутрішні морські води, які використовуються (можуть використовуватися) для промислового добування, вирощування чи розведення риби та інших об'єктів водного промислу або мають значення для природного відтворення їх запасів, а також виключна (морська) економічна зона та акваторія у межах континентального шельфу України.

Перелік промислових ділянок рибогосподарських водних об'єктів (їх частин) визначається Кабінетом Міністрів України.

Підприємства, установи, організації і громадяни, яким надано в користування рибогосподарські водні об'єкти (їх частини), для ведення промислового рибальства, включаючи промисел водних безхребетних, зобов'язані дотримуватися вимог, передбачених статтею 34 цього Закону, а також здійснювати інші заходи, що забезпечують поліпшення екологічного стану водних об'єктів і умов відтворення рибних запасів, та утримувати в належному санітарному стані прибережні захисні смуги в місцях здійснення промислового рибальства.

Стаття 27. Любительське і спортивне рибальство

У порядку загального використання об'єктів тваринного світу громадянам, у випадках, передбачених законодавством, дозволяється безоплатне любительське і спортивне рибальство для особистого споживання (без права реалізації) у визначених відповідно до законодавства водних об'єктах загального користування у межах встановлених законодавством обсягів безоплатного вилову і за умови додержання встановлених правил рибальства і водокористування.

В інших випадках любительське і спортивне рибальство здійснюється на праві спеціального використання об'єктів тваринного світу в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України відповідно до цього та інших законів.

Стаття 28. Використання об'єктів тваринного світу в наукових, культурно-освітніх, виховних та естетичних цілях

Використання об'єктів тваринного світу, які перебувають у стані природної волі, в наукових, культурно-освітніх, виховних та естетичних цілях здійснюється підприємствами, установами, організаціями та громадянами безоплатно і без відповідних дозволів чи інших документів, якщо при цьому об'єкти тваринного світу не вилучаються (в тому числі тимчасово) із природного середовища, тваринам та середовищу їх існування не завдається шкоди, не порушуються права власників та користувачів природних ресурсів.

Використання об'єктів тваринного світу, які перебувають у напіввільних умовах чи в неволі, для наукових, культурно-освітніх, виховних та естетичних цілей може здійснюватися за плату без вилучення тварин із середовища їх існування.

Вилучення об'єктів тваринного світу в наукових, культурно-освітніх, виховних та естетичних цілях із природного середовища допускається тільки за відповідними дозволами чи іншими документами, які видаються згідно з правилами, встановленими спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

Стаття 31. Добування (придбання) диких тварин з метою їх утримання і розведення у напіввільних умовах чи в неволі

Підприємствам, установам, організаціям і громадянам дозволяється добування (придбання) диких тварин з метою утримання і розведення у напіввільних умовах чи в неволі для використання цих тварин та отриманих продуктів їх життєдіяльності.

Тварини, вилучені з природного середовища за відповідним дозволом чи іншим документом та за визначену у встановленому законодавством порядку плату, є власністю підприємств, установ, організацій та громадян, яким цей дозвіл чи інший документ було видано.

Дикі тварини, що утримуються підприємствами, установами, організаціями та громадянами у напіввільних умовах чи в неволі без відповідного дозволу чи інших документів на право вилучення їх з природного середовища, що засвідчують законність їх набуття, вважаються незаконно набутими.

Правила добування диких тварин, а також їх утримання і розведення у напіввільних умовах чи в неволі встановлюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів за погодженням з спеціально уповноваженими центральними органами виконавчої влади з питань мисливського господарства та полювання і рибного господарства.

Стаття 32. Регулювання чисельності диких тварин

В інтересах охорони здоров'я і безпеки населення, запобігання захворюванням сільськогосподарських та інших свійських тварин, відвернення заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу, господарській та іншій діяльності здійснюються заходи, спрямовані на регулювання чисельності окремих видів диких тварин.

Ці заходи повинні здійснюватися способами, які не допускали б заподіяння шкоди іншим видам тварин і забезпечували збереження середовища існування диких тварин.

Види диких тварин, чисельність яких підлягає регулюванню, порядок проведення відповідних заходів щодо регулювання їх чисельності визначаються територіальними органами спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів з урахуванням науково обґрунтованих експертних висновків та за погодженням з територіальними органами інших спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу.

Регулювання чисельності хижих та шкідливих тварин у порядку ведення мисливського і рибного господарства здійснюється відповідно до Закону України «Про мисливське господарство та полювання», інших нормативно-правових актів.

Стаття 33. Права користувачів об'єктами тваринного світу

Користувачі об'єктами тваринного світу в установленому законодавством порядку мають право:

- здійснювати спеціальне використання об'єктів тваринного світу відповідно до цього Закону;
- власності на добуті (придбані) в законному порядку об'єкти тваринного світу і доходи від їх реалізації;
- оскаржувати рішення органів виконавчої влади і посадових осіб, що порушують їх права на використання об'єктів тваринного світу.

Підприємства, установи, організації та громадяни, які здійснюють ведення мисливського і рибного господарства, мають також право брати участь у вирішенні питань охорони, використання і відтворення об'єктів тваринного світу, що перебувають на території закріплених за ними мисливських угідь та рибогосподарських водних об'єктів.

Підприємства, установи, організації та громадяни користуються й іншими правами щодо використання об'єктів тваринного світу.

Права підприємств, установ, організацій та громадян щодо використання об'єктів тваринного світу можуть бути обмежені відповідно до закону.

Стаття 34. Обов'язки користувачів об'єктами тваринного світу

Користувачі об'єктами тваринного світу в установленому законодавством порядку зобов'язані:

- додержуватися встановлених правил, норм, лімітів і строків використання об'єктів тваринного світу;
- використовувати тваринний світ у способи, що не допускають порушення цілісності природних угруповань і забезпечують збереження тварин, яких не дозволено використовувати;
- безперешкодно допускати до перевірки всіх об'єктів, де утримуються, перероблюються та реалізуються об'єкти тваринного світу, представників органів, що здійснюють державний контроль за охороною і використанням тваринного світу, своєчасно виконувати їх законні вимоги та розпорядження;
- своєчасно вносити збір за спеціальне використання об'єктів тваринного світу.

Користувачі об'єктами тваринного світу, які здійснюють ведення мисливського та рибного господарства, також зобов'язані:

- раціонально використовувати об'єкти тваринного світу, не допускати погіршення екологічного стану середовища існування тварин внаслідок власної діяльності, застосовувати природоохоронні технології під час здійснення виробничих процесів;
- проводити первинний облік чисельності і використання диких тварин, вивчати їх стан та характеристики угідь, де перебувають об'єкти тваринного світу, подавати цю інформацію органам, що здійснюють державний облік тварин та облік їх використання, ведення державного кадастру і моніторингу тваринного світу;
- проводити комплексні заходи, спрямовані на відтворення, в тому числі штучне, диких тварин, збереження і поліпшення середовища їх існування;
- здійснювати заходи щодо виконання загальнодержавних, регіональних, республіканських та інших територіальних екологічних програм з питань охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- негайно інформувати природоохоронні органи, ветеринарні, санітарно-епідеміологічні служби про виявлення захворювань тварин, погіршення стану середовища їх існування, виникнення загрози знищення та випадки загибелі тварин, здійснювати комплексні заходи щодо профілактики і боротьби із захворюваннями;
- в межах закріпленої території здійснювати охорону об'єктів тваринного світу, дотримуватися режиму охорони видів тварин, занесених до Червоної книги України і до переліків видів тварин, які підлягають особливій охороні на території Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя;
- самостійно припиняти використання об'єктів тваринного світу в разі погіршення їх стану та умов існування, зниження відтворюючої здатності та виникнення загрози знищення тварин, негайно вживати заходів до усунення негативного впливу на тварин і середовище їх існування;
- виконувати інші обов'язки щодо охорони і використання тваринного світу, передбачені законом.

Стаття 35. Гарантії та захист прав власників і користувачів об'єктами тваринного світу

Шкода, заподіяна власникам і користувачам об'єктами тваринного світу, підлягає відшкодуванню в порядку, передбаченому законодавством.

У разі припинення права спеціального використання об'єктів тваринного світу з підстав, не передбачених статтею 19 цього Закону, підприємствам, установам, організаціям та громадянам, яким було надано це право, надається рівноцінна можливість здійснення свого права.

Розділ IV. Охорона тваринного світу

Стаття 36. Зміст охорони тваринного світу

Охорона тваринного світу включає систему правових, організаційних, економічних, матеріально-технічних, освітніх та інших заходів, спрямованих на збереження, відтворення і використання об'єктів тваринного світу.

Охорона тваринного світу передбачає комплексний підхід до вивчення стану, розроблення і здійснення заходів щодо охорони та поліпшення екологічних систем, в яких перебуває і складовою частиною яких є тваринний світ.

Стаття 37. Забезпечення охорони тваринного світу

Охорона тваринного світу забезпечується шляхом:

- встановлення правил та науково обґрунтованих норм охорони, раціонального використання і відтворення об'єктів тваринного світу;
- встановлення заборони та обмежень при використанні об'єктів тваринного світу;

- охорони від самовільного використання та інших порушень встановленого законодавством порядку використання об'єктів тваринного світу;
- охорони середовища існування, умов розмноження і шляхів міграції тварин;
- запобігання загибелі тварин під час здійснення виробничих процесів;
- формування екологічної мережі, створення державних заповідників, заказників і визначення інших природних територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні;
- встановлення особливого режиму охорони видів тварин, занесених до Червоної книги України і до переліків видів тварин, які підлягають особливій охороні на території Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя;
- розроблення і впровадження програм (планів дій) щодо збереження та відтворення видів диких тварин, які перебувають під загрозою зникнення;
- розведення в неволі рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тварин, створення центрів та "банків" для зберігання генетичного матеріалу;
- встановлення науково обґрунтованих нормативів і лімітів використання об'єктів тваринного світу та вимог щодо засобів їх добування;
- регулювання вилучення тварин із природного середовища для зоологічних колекцій;
- надання допомоги тваринам у разі захворювання, загрози їх загибелі під час стихійного лиха і внаслідок надзвичайних екологічних ситуацій;
- організації наукових досліджень, спрямованих на обґрунтування заходів щодо охорони тваринного світу;
- виховання громадян у дусі гуманного ставлення до тварин;
- пропаганди важливості охорони тваринного світу;
- здійснення контролю у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- проведення заходів екологічної безпеки;
- запобігання проникненню в природне середовище України чужорідних видів диких тварин та здійснення заходів щодо недопущення негативних наслідків у разі їх випадкового проникнення;
- створення системи державного обліку, кадастру та моніторингу тваринного світу;
- урахування питань охорони тваринного світу під час встановлення екологічних нормативів та здійснення господарської діяльності;
- регулювання вивезення за митний кордон України об'єктів тваринного світу;
- стимулювання діяльності, спрямованої на охорону, раціональне використання і відтворення тваринного світу;
- проведення відповідно до законодавства інших заходів і встановлення інших вимог щодо охорони об'єктів тваринного світу.

Стаття 38. Встановлення заборони та обмежень у використанні об'єктів тваринного світу

З метою збереження і відтворення тварин здійснення окремих видів використання об'єктів тваринного світу, а також вилучення з природного середовища тварин може бути обмежено або повністю заборонено на певній території чи на певні строки в порядку, передбаченому цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 39. Охорона середовища існування, умов розмноження, шляхів міграції тварин

Підприємства, установи, організації і громадяни при здійсненні будь-якої діяльності, що впливає або може вплинути на стан тваринного світу, зобов'язані забезпечувати охорону середовища існування, умов розмноження і шляхів міграції тварин.

Під час розміщення, проектування та забудови населених пунктів, підприємств, споруд та інших об'єктів, удосконалення існуючих і впровадження нових технологічних процесів, введення в господарський обіг цілинних земель, заболочених, прибережних і зайнятих чагарниками територій, меліорації земель, здійснення лісових користувань і лісгосподарських заходів, проведення геологорозвідувальних робіт, видобування корисних копалин, визначення місць випасання і прогону свійських тварин, розроблення туристичних маршрутів та організації місць відпочинку населення повинні передбачатися і здійснюватися заходи щодо збереження середовища існування та умов розмноження тварин, забезпечення недоторканності ділянок, що становлять особливу цінність для збереження тваринного світу.

Під час розміщення, проектування і будівництва залізничних, шосейних, трубопровідних та інших транспортних магістралей, ліній електропередачі і зв'язку, а також каналів, гребель та інших

гідротехнічних споруд повинні розроблятися і здійснюватися заходи, які забезпечували б збереження шляхів міграції тварин.

Введення в експлуатацію об'єктів і застосування технологій без забезпечення їх засобами захисту тварин та середовища їх існування забороняються.

Проведення вибухових та інших робіт, які є джерелом підвищеного шуму, в місцях розмноження тварин обмежується законодавством.

Випалювання сухої рослинності або її залишків допускається лише в разі господарської необхідності за відповідним дозволом територіальних органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

З метою збереження і поліпшення екологічного стану окремих територій, визначених в установленому законом порядку такими, що мають особливу цінність як середовище існування рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, та цінних видів тварин, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів може розробляти і запроваджувати для цих територій більш суворі екологічні нормативи, ніж ті, що встановлені для всієї території України.

Експлуатація гідротехнічних та інших споруд на водних об'єктах, встановлення гідрологічного режиму і режиму водоспоживання та інша діяльність, що впливає чи може вплинути на стан середовища існування диких тварин, повинні здійснюватися з урахуванням вимог охорони тваринного світу, інтересів рибного і мисливського господарства.

Гідромеліоративні роботи та промислове рибальство у місцях, які за рішенням спеціально уповноважених органів виконавчої влади, що здійснюють управління та регулювання у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, визначені як такі, що мають особливе значення для перебування водно-болотних птахів та напівводних ссавців (бобри, хохулі тощо), здійснюються за погодженням із спеціально уповноваженими органами виконавчої влади з питань мисливського господарства та полювання і рибного господарства.

Стаття 42. Погодження місць будівництва підприємств, споруд та інших об'єктів, впровадження нової техніки, технології, матеріалів і речовин, що впливають або можуть вплинути на стан тваринного світу

Місця будівництва підприємств, споруд та інших об'єктів, а також впровадження нової техніки, технології, матеріалів і речовин, що впливають або можуть вплинути на стан тваринного світу, погоджуються з територіальними органами спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу.

Стаття 43. Охорона тваринного світу на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду України

Охорона тваринного світу на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду України забезпечується відповідно до цього Закону, Закону України «Про природно-заповідний фонд України», інших нормативно-правових актів.

Стаття 44. Охорона, використання і відтворення рідкісних та таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тварин

Рідкісні та такі, що перебувають під загрозою зникнення в природних умовах на території України, види тварин підлягають особливій охороні і заносяться до Червоної книги України.

Порядок і вимоги щодо охорони, використання і відтворення рідкісних та таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тварин визначаються законом про Червону книгу України.

Види тварин, які не занесені до Червоної книги України, але мають особливу наукову, природоохоронну та іншу цінність, за рішенням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів заносяться до переліків видів тварин, що підлягають особливій охороні.

Визначення видів і встановлення порядку охорони, використання і відтворення тварин, занесених до зазначених переліків, здійснюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів з урахуванням науково обґрунтованих експертних висновків.

Правила добування рідкісних та таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тварин для розведення в спеціально створених умовах, а також у науково-дослідних та інших цілях встановлюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

Стаття 47. Надання допомоги тваринам у разі їх захворювання або загрози загибелі під час стихійного лиха та надзвичайних екологічних ситуацій

У разі виникнення стихійного лиха та надзвичайних екологічних ситуацій, які загрожують існуванню тварин, користувачі об'єктами тваринного світу зобов'язані відповідно до цього Закону, Закону України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» та інших нормативно-правових актів надавати допомогу диким тваринам і негайно інформувати про це спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

У випадках, коли дикі тварини, які зазнають лиха, не можуть бути збережені, за рішенням спеціально уповноважених органів виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, дозволяється проведення їх селекційного відбору чи меліоративного відлову.

Порядок реєстрації та утримання диких тварин, які вилучені з природного середовища з метою надання їм допомоги, встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

Для надання допомоги хворим і травмованим диким тваринам можуть створюватися регіональні центри порятунку та реабілітації диких тварин.

Порядок створення регіональних центрів порятунку та реабілітації диких тварин, а також порядок розміщення в них диких тварин і їх утримання визначаються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів за погодженням з центральними органами виконавчої влади з питань ветеринарної і санітарної медицини та відповідними спеціально уповноваженими центральними органами виконавчої влади у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу.

Стаття 50. Переселення, акліматизація і схрещування диких тварин

Переселення тварин у нові місця перебування, акліматизація нових для фауни України видів диких тварин, а також заходи щодо схрещування диких тварин допускаються в науково-дослідних і господарських цілях з урахуванням науково обґрунтованих експертних висновків з дозволу спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів за погодженням із спеціально уповноваженими центральними органами виконавчої влади з питань мисливського господарства та полювання і рибного господарства.

Самовільне переселення, акліматизація і схрещування диких тварин забороняються.

Підприємства, установи, організації та громадяни, які утримують або розводять у напіввільних умовах чи в неволі диких тварин, а також свійських тварин, які можуть схрещуватися з дикими тваринами або заподіяти їм шкоду, зобов'язані вживати заходів до запобігання виходу цих тварин у природне середовище.

Стаття 54. Обмеження прав власників і користувачів природних ресурсів в інтересах охорони, раціонального використання та відтворення тваринного світу

В інтересах охорони, раціонального використання та відтворення тваринного світу права власників і користувачів землі, лісів, водних об'єктів та інших природних ресурсів можуть бути обмежені законом і на них можуть покладатися відповідні обов'язки згідно з законом.

Розділ VI. Контроль у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу

Стаття 57. Державний контроль у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу

Державний контроль у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу здійснюється Кабінетом Міністрів України, місцевими державними адміністраціями, радами та їх виконавчими органами, спеціально уповноваженими центральними органами виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, мисливського господарства та полювання і рибного господарства та їх територіальними органами, іншими державними органами відповідно до закону.

Порядок здійснення державного контролю за охороною, використанням і відтворенням тваринного світу визначається Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища», цим Законом, Законом України «Про мисливське господарство та полювання», іншими законодавчими актами.

Стаття 58. Громадський контроль у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу

Громадський контроль у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу здійснюється громадськими інспекторами охорони навколишнього природного середовища та громадськими інспекторами спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади з питань мисливського господарства та полювання і рибного господарства.

Повноваження громадських інспекторів у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу визначаються положеннями про них, затвердженими відповідними спеціально уповноваженими

центральними органами виконавчої влади у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу.

Стаття 59. Компетенція спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади та їх територіальних органів щодо державного контролю за охороною, використанням і відтворенням тваринного світу

Спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, мисливського господарства та полювання, рибного господарства та їх територіальні органи у встановленому законом порядку мають право:

- контролювати додержання встановленого порядку обліку тварин та обліку їх використання;
- вимагати від фізичних та юридичних осіб усунення порушень законодавства про охорону, використання і відтворення об'єктів тваринного світу;
- припиняти використання об'єктів тваринного світу, яке ведеться з порушенням законодавства;
- зупиняти тимчасово роботи, під час проведення яких порушуються правила, норми та інші вимоги щодо охорони і використання тваринного світу, середовища існування, умов розмноження і шляхів міграції тварин, до усунення виявлених порушень;
- припиняти незаконні дії або анулювати дозволи чи інші передбачені законодавством документи та встановлювати обмеження на право добування, всіх видів використання, утримання, реалізації, вивезення з України і ввезення на її територію диких тварин;
- пред'являти позови про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствами, установами, організаціями та громадянами внаслідок порушення законодавства про охорону, використання і відтворення об'єктів тваринного світу.

Спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, мисливського господарства та полювання і рибного господарства та їх територіальні органи мають й інші права, передбачені законом.

Стаття 60. Права посадових осіб спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади та їх територіальних органів, що здійснюють державний контроль та управління в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, а також підприємств, установ і організацій, що здійснюють охорону, використання і відтворення тваринного світу

Посадові особи спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади та їх територіальних органів, що здійснюють державний контроль та управління в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, відповідно до закону мають право:

- давати обов'язкові до виконання вказівки (приписи) про усунення порушень у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- перевіряти документи на право використання об'єктів тваринного світу, зупиняти транспортні (в тому числі плавучі) засоби та проводити огляд речей, транспортних (у тому числі плавучих) засобів, знарядь полювання і рибальства, добутої продукції та інших предметів;
- доставляти осіб, які порушують законодавство в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, до міліції чи в приміщення виконавчого органу сільської, селищної ради;
- вилучати в порядку, визначеному законом, у осіб, які порушують законодавство в галузі охорони і використання тваринного світу, знаряддя добування тварин (у тому числі водних), транспортні (в тому числі плавучі) засоби, обладнання та предмети, що були знаряддями правопорушення, незаконно добутої продукції, а також відповідні документи;
- проводити у випадках, встановлених законом, фотографування, звукозапис, - і відеозйомку як допоміжний засіб для попередження і розкриття порушень законодавства в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- викликати посадових осіб, громадян України та іноземців для дачі усних або письмових пояснень у зв'язку з порушенням ними законодавства в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- безперешкодно відвідувати територію і приміщення підприємств, установ та організацій, які здійснюють добування, утримання, зберігання або переробку об'єктів тваринного світу, з метою здійснення нагляду за дотриманням вимог законодавства про охорону, використання і відтворення тваринного світу;

- визначати розмір збитків, завданих об'єктам тваринного світу, за затвердженими таксами та методиками;
- анулювати видані ними дозволи чи інші передбачені законодавством документи на право добування та утримання об'єктів тваринного світу в інших цілях, а також на право переселення, акліматизацію та утримання в неволі чи напіввільних умовах цих об'єктів тваринного світу;
- складати протоколи та розглядати в установленому законом порядку справи про адміністративні правопорушення в галузі охорони, використання і відтворення об'єктів тваринного світу.

Посадові особи підприємств, установ та організацій, що здійснюють охорону, використання і відтворення тваринного світу, та громадські інспектори у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу відповідно до законодавства мають право:

- перевіряти документи на право використання об'єктів тваринного світу, зупиняти транспортні (в тому числі плавучі) засоби та проводити огляд речей, транспортних (у тому числі плавучих) засобів, знарядь полювання і рибальства, добутої продукції та інших предметів;
- доставляти осіб, які порушують законодавство у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, до міліції чи в приміщення виконавчого органу сільської, селищної ради;
- вилучати в порядку, визначеному законом, у осіб, які порушують законодавство в галузі охорони і використання тваринного світу, знаряддя добування тварин (у тому числі водних), транспортні (в тому числі плавучі) засоби, обладнання та предмети, що були знаряддями правопорушення, незаконно добуту продукцію, а також відповідні документи (крім громадських інспекторів);
- проводити у випадках, встановлених законом, фотографування, звукозапис, кіно- і відео зйомку як допоміжний засіб для попередження і розкриття порушень законодавства в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу;
- складати протоколи про правопорушення в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу.

Для здійснення державного контролю за охороною, використанням і відтворенням тваринного світу у складі спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, інших спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу та їх територіальних органах можуть створюватися спеціальні підрозділи.

Стаття 61. Правовий захист працівників, які здійснюють охорону і контроль у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу

Працівникам підприємств, установ та організацій, які здійснюють охорону і контроль у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, гарантується правовий захист їх честі, гідності, здоров'я та життя відповідно до законодавства.

Розділ VII. Відповідальність за порушення законодавства в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу

Стаття 63. Відповідальність за порушення законодавства в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу

Порушення законодавства в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу тягне за собою адміністративну, цивільно-правову чи кримінальну відповідальність відповідно до закону.

Відповідальність за порушення законодавства в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу несуть особи, винні в:

- порушенні встановленого законодавством порядку надання об'єктів тваринного світу в користування;
- порушенні правил використання об'єктів тваринного світу;
- незаконному вилученні об'єктів тваринного світу з природного середовища;
- перевищенні лімітів і порушенні інших встановлених законодавством вимог використання об'єктів тваринного світу;
- невиконанні вимог державної екологічної експертизи;
- порушенні встановлених законодавством вимог щодо охорони середовища існування, умов розмноження і шляхів міграції тварин, самовільному випалюванні сухої рослинності або її залишків;

- порушенні правил зберігання, транспортування, застосування засобів захисту рослин, стимуляторів їх росту, мінеральних добрив та інших речовин (препаратів);
- порушенні правил створення, поповнення, зберігання, використання та державного обліку зоологічних колекцій, торгівлі ними, а також установленого законодавством порядку їх пересилання, ввезення в Україну і вивезення за її митну територію;
- самовільному або з порушенням установленого законодавством порядку переселенні, акліматизації та схрещуванні тварин, а також виведенні і використанні генетично змінених організмів;
- жорстокому поводженні з тваринами;
- приховуванні та перекрученні інформації про стан і чисельність об'єктів тваринного світу та їх використання;
- невжитті заходів щодо запобігання загибелі тварин, погіршенню середовища їх існування та ліквідації негативного впливу на тваринний світ;
- порушенні порядку придбання, реалізації, пересилання і вивезення за межі України, ввезення на її територію диких тварин та інших об'єктів тваринного світу;
- невиконанні встановлених законодавством вимог щодо охорони видів тварин, занесених до Червоної книги України або до переліків видів тварин, що підлягають особливій охороні;
- виготовленні, зберіганні, реалізації та застосуванні заборонених знарядь добування тварин;
- невиконанні законних розпоряджень посадових осіб органів, що здійснюють державний контроль та управління у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу.

Законом може бути встановлено відповідальність і за інші порушення законодавства в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу.

Підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані відшкодувати шкоду, заподіяну ними внаслідок порушення законодавства в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, в порядку та розмірах, встановлених законодавством.

Незаконно добуті (зібрані) об'єкти тваринного світу, виготовлена з них продукція, знаряддя правопорушень підлягають безоплатному вилученню в установленому законом порядку.

Дикі тварини та інші об'єкти тваринного світу, що ввезені на територію України або вивозяться за її межі з порушенням законодавства, підлягають у встановленому законом порядку конфіскації або безоплатному вилученню і реалізуються згідно з правилами, встановленими спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів за погодженням з центральним органом виконавчої влади з питань ветеринарної та санітарної медицини.

У разі вилучення незаконно добутих живих тварин повинні бути вжиті заходи щодо їх збереження, і за можливості - повернення у природне середовище.

Практична робота №3

Основні положення Водного Кодексу України в частині правового регулювання використання водойм для рибного господарства

Мета: вивчити основні положення Водного Кодексу України в частині правового регулювання використання водойм для рибного господарства

ВОДНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

6 червня 1995 року

N 213/95-ВР

(Витяг)

Усі води (водні об'єкти) на території України є національним надбанням народу України, однією з природних основ його економічного розвитку і соціального добробуту.

Водні ресурси забезпечують існування людей, тваринного і рослинного світу і є обмеженими та уразливими природними об'єктами.

В умовах нарощування антропогенних навантажень на природне середовище, розвитку суспільного виробництва і зростання матеріальних потреб виникає необхідність розробки і додержання особливих правил користування водними ресурсами, раціонального їх використання та екологічно спрямованого захисту.

Водний кодекс, в комплексі з заходами організаційного, правового, економічного і виховного впливу, сприятиме формуванню водно-екологічного правопорядку і забезпеченню екологічної безпеки населення України, а також більш ефективному, науково обґрунтованому використанню вод та їх охороні від забруднення, засмічення та вичерпання.

Розділ I. Загальні положення

Глава 1. Основні положення

Стаття 1. Визначення основних термінів

У цьому Кодексі вживаються такі терміни:

басейн водозбірний - частина земної поверхні і товщі ґрунтів, з яких відбувається стік води у водотік або водойму;

б'єф - ділянка річки, що розташована вище або нижче водопідпірної споруди (греблі);

болото - надмірно зволожена земельна ділянка із застоєм водним режимом і специфічним рослинним покривом;

вода дренажна - вода, яка профільтрувалася з певної території та відводиться за допомогою дренажної системи з метою пониження рівня ґрунтових вод;

вода зворотна - вода, що повертається за допомогою технічних споруд і засобів з господарської ланки кругообігу води в його природні ланки у вигляді стічної, шахтної, кар'єрної чи дренажної води;

вода лляльна (підсланева) - вода з домішками (переважно нафтопродуктів), зібрана в колодязях - ллялах машинних відділень судна;

вода стічна - вода, що утворилася в процесі господарсько-побутової і виробничої діяльності (крім шахтної, кар'єрної і дренажної води), а також відведена з забудованої території, на якій вона утворилася внаслідок випадання атмосферних опадів;

води - усі води (поверхневі, підземні, морські), що входять до складу природних ланок кругообігу води;

води підземні - води, що знаходяться нижче рівня земної поверхні в товщах гірських порід верхньої частини земної кори в усіх фізичних станах;

води поверхневі - води різних водних об'єктів, що знаходяться на земній поверхні;

водний об'єкт - сформований природою або створений штучно об'єкт ландшафту чи геологічна структура, де зосереджуються води (річка, озеро, море, водосховище, канал, водоносний горизонт);

водні ресурси - обсяги поверхневих, підземних і морських вод відповідної території;

водність - характеристика величини річкового стоку за певний проміжок часу відносно його середньої багаторічної величини;

водогосподарський баланс - співвідношення між наявними для використання водними ресурсами на даній території і потребами в них для розвитку економіки на різних рівнях;

водозабір - споруда або пристрій для забору води з водного об'єкта;

водойма - безстічний або із сповільненим стоком поверхневий водний об'єкт;

водокористування - використання вод (водних об'єктів) для задоволення потреб населення і галузей економіки;

водоносний горизонт - однорідна пластова товща гірських порід, де постійно знаходяться води;

водосховище - штучна водойма місткістю більше 1 млн. кубічних метрів, збудована для створення запасу води та регулювання її стоку;

гранично допустима концентрація (ГДК) речовини у воді - встановлений рівень концентрації речовини у воді, вище якого вода вважається непридатною для конкретних цілей водокористування;

гранично допустимий скид (ГДС) речовини - маса речовини у зворотній воді, що є максимально допустимою для відведення за встановленим режимом даного пункту водного об'єкта за одиницю часу;

забруднення вод - несприятливі зміни складу і властивостей води водного об'єкта в результаті надходження до нього забруднюючих речовин;

забруднююча речовина - речовина, що спричиняє погіршення якості води;

заплавні землі - прибережна територія, що може бути затоплена чи підтоплена під час повені (паводка);

засмічення вод - привнесення у водні об'єкти сторонніх предметів і матеріалів, що шкідливо впливають на стан вод;

зона санітарної охорони - територія і акваторія, де запроваджується особливий санітарно-епідеміологічний режим з метою запобігання погіршенню якості води джерел централізованого господарсько-питного водопостачання, а також з метою забезпечення охорони водопровідних споруд;

ліміт забору води - граничний обсяг забору води з водних об'єктів, який встановлюється в дозволі на спеціальне водокористування;

ліміт скиду забруднюючих речовин - граничний обсяг скиду забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти, який встановлюється в дозволі на спеціальне водокористування;

межень (меженний період) - період річного циклу, протягом якого спостерігається низька водність;

моніторинг вод - система спостережень, збирання, обробки, збереження та аналізу інформації про стан водних об'єктів, прогнозування його змін та розробки науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття відповідних рішень;

озеро - природна западина суші, заповнена прісними або солоними водами;

прибережна захисна смуга - частина водоохоронної зони відповідної ширини вздовж річки, моря, навколо водойм, на якій встановлено більш суворий режим господарської діяльності, ніж на решті території водоохоронної зони;

рибогосподарський водний об'єкт - водний об'єкт (його частина), що використовується для рибогосподарських цілей;

ставок - штучно створена водойма місткістю не більше 1 млн. кубічних метрів;

схема використання і охорони води та відтворення водних ресурсів - передпроектний документ, що визначає основні водогосподарські та інші заходи, які підлягають здійсненню для задоволення перспективних потреб у воді населення і галузей економіки, а також для охорони вод або запобігання їх шкідливим діям;

уріз води - межа води на березі водного об'єкта (берегова лінія);

якість води - характеристика складу і властивостей води, яка визначає її придатність для конкретних цілей використання.

Стаття 3. Водний фонд України

Усі води (водні об'єкти) на території України становлять її водний фонд.

До водного фонду України належать:

1) поверхневі води:

- природні водойми (озера);
- водотоки (річки, струмки);
- штучні водойми (водосховища, ставки) і канали;
- інші водні об'єкти;

2) підземні води та джерела;

3) внутрішні морські води та територіальне море.

Стаття 4. Землі водного фонду

До земель водного фонду належать землі, зайняті:

- морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водоймами, болотами, а також островами;
- прибережними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм;
- гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смуги відведення для них;
- береговими смугами водних шляхів.

Стаття 5. Водні об'єкти загальнодержавного і місцевого значення

До водних об'єктів загальнодержавного значення належать:

- 1) внутрішні морські води та територіальне море;
- 2) підземні води, які є джерелом централізованого водопостачання;
- 3) поверхневі води (озера, водосховища, річки, канали), що знаходяться і використовуються на території більш як однієї області, а також їх притоки всіх порядків;
- 4) водні об'єкти в межах територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, а також віднесені до категорії лікувальних.

До водних об'єктів місцевого значення належать:

- 1) поверхневі води, що знаходяться і використовуються в межах однієї області і які не віднесені до водних об'єктів загальнодержавного значення;
- 2) підземні води, які не можуть бути джерелом централізованого водопостачання.

Стаття 6. Власність на води (водні об'єкти)

Води (водні об'єкти) є виключною власністю народу України і надаються тільки у користування.

Народ України здійснює право власності на води (водні об'єкти) через Верховну Раду України, Верховну Раду Автономної Республіки Крим і місцеві Ради народних депутатів.

Окремі повноваження щодо розпорядження водами (водними об'єктами) можуть надаватися відповідним органам державної виконавчої влади.

Глава 7. Економічне регулювання раціонального використання, охорони та відтворення водних ресурсів

Стаття 29. Організаційно-економічні заходи щодо забезпечення раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів

Організаційно-економічні заходи щодо забезпечення раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів передбачають:

- 1) видачу дозволів на спеціальне водокористування;
- 2) встановлення нормативів плати і розмірів платежів за забір води та скидання забруднюючих речовин;
- 3) встановлення нормативів плати і розмірів платежів за користування водами для потреб гідроенергетики та водного транспорту;
- 4) надання водокористувачам податкових, кредитних та інших пільг у разі впровадження ними маловідхідних, безвідхідних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, здійснення відповідно до законодавства інших заходів, що зменшують негативний вплив на води;
- 5) відшкодування у встановленому порядку збитків, заподіяних водним об'єктам у разі порушення вимог законодавства.

Стаття 30. Плата за спеціальне водокористування

Плата за спеціальне водокористування справляється з метою забезпечення раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів і включає плату за забір води з водних об'єктів та за скидання в них забруднюючих речовин.

Розмір плати за забір води з водних об'єктів визначається на основі нормативів плати, фактичних обсягів забору води та встановлених лімітів на забір води.

Розмір плати за скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти визначається на основі нормативів плати, фактичного обсягу скидів забруднюючих речовин та встановлених лімітів скиду.

Нормативи плати за спеціальне водокористування і порядок справляння таких платежів встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Глава 10. Види і порядок водокористування

Стаття 46. Види водокористування

Використання вод здійснюється в порядку загального і спеціального водокористування, для потреб гідроенергетики, водного і повітряного транспорту.

Стаття 47. Право загального водокористування

Загальне водокористування здійснюється громадянами для задоволення їх потреб (купання, плавання на човнах, любительське і спортивне рибальство, водопій тварин, забір води з водних об'єктів без застосування споруд або технічних пристроїв та з криниць) безкоштовно, без закріплення водних об'єктів за окремими особами та без надання відповідних дозволів.

З метою охорони життя і здоров'я громадян, охорони навколишнього природного середовища та з інших передбачених законодавством підстав районні і міські Ради народних депутатів за поданням державних органів охорони навколишнього природного середовища, водного господарства, санітарного нагляду та інших спеціально уповноважених державних органів встановлюють місця, де забороняється купання, плавання на човнах, забір води для питних або побутових потреб, водопій тварин, а також за певних підстав визначають інші умови, що обмежують загальне водокористування на водних об'єктах, розташованих на їх території.

Місцеві Ради народних депутатів зобов'язані повідомляти населення про встановлені ними правила, що обмежують загальне водокористування.

На водних об'єктах, наданих в оренду, загальне водокористування допускається на умовах, встановлених первинним водокористувачем, за погодженням з органом, який надав водний об'єкт в оренду.

Первинний водокористувач зобов'язаний доводити до відома населення умови водокористування, а також про заборону загального водокористування на водному об'єкті, наданому в оренду.

Якщо первинним водокористувачем або відповідною Радою народних депутатів не встановлено таких умов, загальне водокористування визнається дозволеним без обмежень.

Стаття 48. Спеціальне водокористування

Спеціальне водокористування - це забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв та скидання в них зворотних вод.

Спеціальне водокористування здійснюється юридичними і фізичними особами насамперед для задоволення питних потреб населення, а також для господарсько-побутових, лікувальних, оздоровчих, сільськогосподарських, промислових, транспортних, енергетичних, рибогосподарських та інших державних і громадських потреб.

Водокористування не є спеціальним, якщо воно пов'язане з пропуском води через гідровузли, судноплаванням, подачею (перекачуванням) води водокористувачам у маловодні регіони, усуненням шкідливої дії вод (підтоплення, засолення, заболочення тощо), використанням підземних вод для вилучення корисних компонентів, вилученням води з надр разом з видобуванням корисних копалин, виконанням будівельних, днопоглиблювальних і вибухових робіт, видобуванням корисних копалин і водних рослин, прокладанням трубопроводів і кабелів, а також буровими, геологорозвідувальними та іншими роботами на водних об'єктах, які виконуються без забору води та скидання стічних вод.

Стаття 49. Право на здійснення спеціального водокористування

Спеціальне водокористування здійснюється на підставі дозволу.

Дозвіл на спеціальне водокористування видається:

- державними органами охорони навколишнього природного середовища - у разі використання води водних об'єктів загальнодержавного значення;
- Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими Радами народних депутатів за погодженням з державними органами охорони навколишнього природного середовища - у разі використання води водних об'єктів місцевого значення.

Видача дозволу на спеціальне водокористування здійснюється за клопотанням водокористувача з обґрунтуванням потреби у воді, погодженим з державними органами водного господарства, - в разі використання поверхневих вод, державними органами геології - в разі використання підземних вод та державними органами охорони здоров'я - в разі використання водних об'єктів, віднесених до категорії лікувальних.

Порядок погодження та видачі дозволів на спеціальне водокористування затверджується Кабінетом Міністрів України.

У дозволі на спеціальне водокористування визначаються ліміти забору води та скидання забруднюючих речовин. У разі маловоддя ліміт забору води може бути зменшено спеціально уповноваженими державними органами без коригування дозволу на спеціальне водокористування.

Спеціальне водокористування є платним.

Стаття 51. Користування водними об'єктами (їх частинами) місцевого значення на умовах оренди

У користування на умовах оренди водні об'єкти (їх частини) місцевого значення можуть надаватися водокористувачам лише для риборозведення, виробництва сільськогосподарської і промислової продукції, а також у лікувальних і оздоровчих цілях.

Передача права оренди на користування водними об'єктами (їх частинами) місцевого значення забороняється.

Орендодавцями водних об'єктів (їх частин) місцевого значення є Верховна Рада Автономної Республіки Крим і обласні Ради народних депутатів.

Окремі повноваження щодо надання водних об'єктів (їх частин) місцевого значення в користування Верховна Рада Автономної Республіки Крим та обласні Ради народних депутатів можуть передавати відповідним органам виконавчої влади на місцях чи іншим державним органам.

Право водокористування на умовах оренди оформляється договором, погодженим з державними органами охорони навколишнього природного середовища та водного господарства.

Умови, строки і плата за оренду водних об'єктів (їх частин) місцевого значення визначаються в договорі оренди за згодою сторін.

Водокористувачі, яким водний об'єкт (його частина) надано в оренду, можуть дозволити іншим водокористувачам здійснювати спеціальне водокористування в порядку, встановленому цим Кодексом.

Користування водними об'єктами (їх частинами) на умовах оренди здійснюється відповідно до вимог водного законодавства і регулюється цим Кодексом та іншими актами законодавства України.

Глава 13. Особливості спеціального водокористування та користування водними об'єктами для потреб галузей економіки

Стаття 68. Особливості спеціального водокористування та користування водними об'єктами для потреб рибного і мисливського господарства

На водних об'єктах (їх частинах), які використовуються для промислового добування риби та іншого водного промислу або мають значення для відтворення їх запасів, права водокористувачів можуть бути обмежені в інтересах рибного господарства та водного промислу.

Перелік промислових ділянок рибогосподарських водних об'єктів (їх частин) визначається Кабінетом Міністрів України.

Водокористувачі, яким надано в користування рибогосподарські водні об'єкти (їх частини), зобов'язані здійснювати заходи, що забезпечують поліпшення екологічного стану водних об'єктів і умов відтворення рибних запасів, а також утримувати в належному санітарному стані прибережні захисні смуги в місцях вилову риби.

Проведення гідромеліоративних робіт у місцях, де перебувають водоплавні птахи, хутрові звірі, а також промисловий вилов риби в місцях, де розводяться бобри і хохулі, здійснюється за погодженням з державними органами рибного і мисливського господарства.

Інші питання користування водами для потреб рибного і мисливського господарства регулюються Законом України "Про тваринний світ", іншими актами законодавства.

Глава 15. Експлуатація водогосподарських систем

Стаття 77. Порядок експлуатації водосховищ

Порядок експлуатації водосховищ визначається правилами, що затверджуються органами водного господарства для кожного водосховища окремо, а для каскаду або системи водосховищ - за погодженням з державними органами охорони навколишнього природного середовища та санітарного нагляду.

Глава 16. Користування річками

Стаття 79. Класифікація річок України

Залежно від водозбірної площі басейну річки поділяються на великі, середні та малі.

До великих належать річки, які розташовані у кількох географічних зонах і мають площу водозбору понад 50 тис. квадратних кілометрів.

До середніх належать річки, які мають площу водозбору від 2 до 50 тис. квадратних кілометрів.

До малих належать річки з площею водозбору до 2 тис. квадратних кілометрів.

Стаття 80. Особливості користування малими річками

З метою охорони водності малих річок забороняється:

- 1) змінювати рельєф басейну річки;
- 2) руйнувати русла пересихаючих річок, струмки та водотоки;
- 3) випрямляти русла річок та поглиблювати їх дно нижче природного рівня або перекривати їх без улаштування водостоків, перепусків чи акведуків;
- 4) зменшувати природний рослинний покрив і лісистість басейну річки;
- 5) розорювати заплавні землі та застосовувати на них засоби хімізації;
- 6) проводити осушувальні меліоративні роботи на заболочених ділянках та урочищах у верхів'ях річок;
- 7) надавати земельні ділянки у заплавах річок під будь-яке будівництво (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних споруд), а також для садівництва та городництва;
- 8) здійснювати інші роботи, що можуть негативно впливати чи впливають на водність річки і якість води в ній.

Водокористувачі та землекористувачі, землі яких знаходяться в басейні річок, забезпечують здійснення комплексних заходів щодо збереження водності річок та охорони їх від забруднення та засмічення.

Стаття 82. Регулювання стоку річок, створення штучних водойм

З метою збереження гідрологічного, гідробіологічного та санітарного стану річок забороняється споруджувати в їх басейні водосховища і ставки загальним обсягом, що перевищує обсяг стоку даної річки в розрахунковий маловодний рік, який спостерігається один раз у двадцять років.

Створення на річках та у їх басейнах штучних водойм та водопідпірних споруд, що впливають на природний стік поверхневих і стан підземних вод, допускається лише з дозволу місцевих Рад народних депутатів за погодженням з державними органами водного господарства, охорони навколишнього природного середовища та геології.

Розділ IV. Охорона вод

Глава 18. Користування землями водного фонду. Водоохоронні зони та зони санітарної охорони

Стаття 85. Користування землями водного фонду

Порядок надання земель водного фонду в користування та припинення права користування ними встановлюється земельним законодавством.

У постійне користування землі водного фонду надаються водогосподарським спеціалізованим організаціям, іншим підприємствам, установам і організаціям, в яких створено спеціалізовані служби по догляду за водними об'єктами, прибережними захисними смугами, смугами відведення, береговими смугами водних шляхів, гідротехнічними спорудами та підтриманню їх у належному стані.

У тимчасове користування за погодженням з постійними користувачами земельні ділянки прибережних захисних смуг, смуг відведення та берегових смуг водних шляхів можуть надаватися підприємствам, установам, організаціям, об'єднанням громадян, релігійним організаціям, громадянам України, іноземним юридичним та фізичним особам для сінокосіння, рибогосподарських потреб, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, а також для проведення науково-дослідних робіт.

Користування цими ділянками у зазначених цілях здійснюється з урахуванням вимог щодо охорони річок і водойм від забруднення, засмічення та замулення, а також з додержанням правил архітектури планування приміських зон та санітарних вимог у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 86. Користування земельними ділянками дна річок, озер, водосховищ, морів та інших водних об'єктів

На земельних ділянках дна річок, озер, водосховищ, морів та інших водних об'єктів можуть проводитися роботи, пов'язані з будівництвом гідротехнічних споруд, поглибленням дна для судноплавства, видобуванням корисних копалин (крім піску, гальки і гравію в руслах малих та гірських річок), прокладанням кабелів, трубопроводів, інших комунікацій, а також бурові та геологорозвідувальні роботи.

Місця і порядок проведення зазначених робіт визначаються відповідно до проектів, що погоджуються з державними органами охорони навколишнього природного середовища, водного господарства та геології.

Стаття 87. Водоохоронні зони

Для створення сприятливого режиму водних об'єктів, попередження їх забруднення, засмічення і вичерпання, знищення навколводних рослин і тварин, а також зменшення коливань стоку вздовж річок, морів та навколо озер, водосховищ і інших водойм встановлюються водоохоронні зони.

Водоохоронна зона є природоохоронною територією господарської діяльності, що регулюється.

На території водоохоронних зон забороняється:

- 1) використання стійких та сильнодіючих пестицидів;
- 2) влаштування кладовищ, скотомогильників, звалищ, полів фільтрації;
- 3) скидання неочищених стічних вод, використовуючи рельєф місцевості (балки, пониззя, кар'єри тощо), а також у потічки.

В окремих випадках у водоохоронній зоні може бути дозволено добування піску і гравію за межами земель водного фонду на сухій частині заплави, у праруслах річок за погодженням з державними органами охорони навколишнього природного середовища, водного господарства та геології.

Зовнішні межі водоохоронних зон визначаються за спеціально розробленими проектами.

Порядок визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режим ведення господарської діяльності в них встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Виконавчі комітети місцевих Рад народних депутатів зобов'язані доводити до відома населення, всіх заінтересованих організацій рішення щодо меж водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, а також водоохоронного режиму, який діє на цих територіях.

Контроль за створенням водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, а також за додержанням режиму використання їх територій здійснюється виконавчими комітетами місцевих Рад народних депутатів і державними органами охорони навколишнього природного середовища.

Стаття 88. Прибережні захисні смуги

З метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності вздовж річок, морів і навколо озер, водосховищ та інших водойм в межах водоохоронних зон виділяються земельні ділянки під прибережні захисні смуги.

Прибережні захисні смуги встановлюються п обидва береги річок та навколо водойм уздовж урізу води (у меженний період) шириною:

- для малих річок, струмків і потічків, а також ставків площею менше 3 гектарів - 25 метрів;

- для середніх річок, водосховищ на них, водойм, а також ставків площею понад 3 гектари - 50 метрів;
- для великих річок, водосховищ на них та озер - 100 метрів.

Якщо крутизна схилів перевищує три градуси, мінімальна ширина прибережної захисної смуги подвоюється.

У межах існуючих населених пунктів прибережна захисна смуга встановлюється з урахуванням конкретних умов, що склалися.

Уздовж морів та навколо морських заток і лиманів виділяється прибережна захисна смуга шириною не менше двох кілометрів від урізу води.

Стаття 89. Обмеження господарської діяльності в прибережних захисних смугах уздовж річок, навколо водойм та на островах

Прибережні захисні смуги є природоохоронною територією з режимом обмеженої господарської діяльності.

У прибережних захисних смугах уздовж річок, навколо водойм та на островах забороняється:

- 1) розорювання земель (крім підготовки ґрунту для залуження і залісення), а також садівництво та городництво;
- 2) зберігання та застосування пестицидів і добрив;
- 3) влаштування літніх таборів для худоби;
- 4) будівництво будь-яких споруд (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних), у тому числі баз відпочинку, дач, гаражів та стоянок автомобілів;
- 5) миття і обслуговування транспортних засобів і техніки;
- 6) влаштування звалищ сміття, гноєсховищ, накопичувачів рідких і твердих відходів виробництва, кладовищ, скотомогильників, полів фільтрації тощо.

Об'єкти, що знаходяться у прибережній захисній смузі, можуть експлуатуватись, якщо при цьому не порушується її режим.

Не придатні для експлуатації споруди, а також ті, що не відповідають встановленим режимам господарювання, підлягають винесенню з прибережних захисних смуг.

Стаття 90. Обмеження господарської діяльності в прибережних захисних смугах уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах

Прибережна захисна смуга уздовж морів, морських заток і лиманів входить у зону санітарної охорони моря і може використовуватися лише для будівництва санаторіїв та інших лікувально-оздоровчих закладів, з обов'язковим централізованим водопостачанням і каналізацією.

У прибережних захисних смугах уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах забороняється:

- 1) застосування стійких та сильнодіючих пестицидів;
- 2) влаштування полігонів побутових та промислових відходів і накопичувачів стічних вод;
- 3) влаштування вигрібів для накопичення господарсько-побутових стічних вод обсягом більше 1 кубічного метра на добу;
- 4) влаштування полів фільтрації та створення інших споруд для приймання і знезаражування рідких відходів.

Практична робота №4

Постатейний розгляд ЗУ «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них»

Мета: вивчити основні положення ЗУ «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» в частині правового регулювання використання водних живих ресурсів для рибопереробної промисловості

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО РИБУ, ІНШІ ВОДНІ ЖИВІ РЕСУРСИ ТА ХАРЧОВУ ПРОДУКЦІЮ З НИХ»

Прийнятий 6 лютого 2003 року

№ 486-IV

(Витяг)

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються у такому значенні:

атестація виробництва - офіційне підтвердження органом з сертифікації наявності необхідних та достатніх умов, які забезпечують дотримання встановлених нормативно-правовими актами та нормативними документами вимог до конкретного переробного виробництва;

ветеринарне свідоцтво - виданий в установленому порядку документ, що підтверджує відповідність конкретної партії продуктів лову та харчової продукції з них вимогам ветеринарно-санітарної безпеки.

У разі здійснення експорту продуктів лову та харчової продукції з них ветеринарне свідоцтво підлягає обміну на міжнародний ветеринарний сертифікат;

критичні точки виробництва - етапи чи операції в процесі виготовлення харчової продукції, проведення контролю під час яких запобігає можливості виробництва неякісної чи небезпечної продукції;

партія вирощених живої риби або інших водних живих ресурсів - кількість риби або інших водних живих ресурсів, вирощених в окремому ставку, іншому водному об'єкті (його ділянці), незалежно від об'єму води в них та їх площі;

партія продуктів лову - кількість продуктів лову одного найменування, гатунку, одного суб'єкта господарювання, вилучених у період не більше п'яти найближчих дат і оформлених одним документом про якість;

партія харчової продукції - кількість продукції одного найменування, гатунку, одного суб'єкта господарювання, виробленої в період не більше п'яти найближчих дат і оформленої свідоцтвом про якість. Партія не повинна перевищувати вантажопідйомності спеціально обладнаних: одного залізничного вагона, одного трюму рибальського судна, танкера або цистерни тощо;

переробне виробництво - комплекс будівель, механізмів, технологічних процесів тощо для здійснення переробки продуктів лову;

переробка продуктів лову - розбирання, охолодження, заморожування, копчення, соління, маринування, сушіння, в'ялення, консервування, фасування, нагрівання чи поєднання цих процесів;

пресерви - солоний продукт з риби, інших водних живих ресурсів з додаванням консервантів чи антисептиків, розфасованих у герметизовану тару, що підлягає зберіганню при температурі від 0° С до мінус 15° С;

продукти лову - вилучені риба та інші водні живі ресурси;

риба та інші водні живі ресурси (водні біоресурси) - сукупність водних організмів (гідробіонтів), життя яких неможливе без перебування (знаходження) у воді. До водних живих ресурсів належать: прісноводні, морські, анадромні та катадромні риби на всіх стадіях розвитку, круглороті, водні безхребетні, у тому числі молюски, ракоподібні, черви, голкошкірі, губки, у тому числі молюски, кишковопорожнинні, наземні безхребетні у водній стадії розвитку, головоногі, водорості та інші водні рослини;

свідоцтво виробника про якість - документ встановленого зразка, який видається виробником у разі введення продукції в обіг і яким засвідчується відповідність продуктів лову та харчової продукції з них встановленим законодавством та нормативними документами вимогам;

спеціальне використання риб та інших водних живих ресурсів - усі види використання риб, інших водних живих ресурсів (за винятком любительського та спортивного рибальства у водних об'єктах загального користування), що здійснюється шляхом їх вилучення (лов, добування, збирання тощо) з середовища перебування;

харчова продукція - перероблені продукти лову, призначені окремо чи з іншою харчовою продукцією для подальшої переробки та (або) споживання.

Стаття 2. Вимоги до вирощування риби, інших водних живих ресурсів

Вирощування риби, інших водних живих ресурсів у рибогосподарських водних об'єктах (їх ділянках) та континентальному шельфі України дозволяється суб'єктам господарювання за наявності позитивної ветеринарно-санітарної оцінки стану (визначають державні органи ветеринарної медицини) водних об'єктів.

Якість та безпека живої риби, інших водних живих ресурсів, вирощених у ставках, інших водних об'єктах (їх ділянках), підтверджуються ветеринарним свідоцтвом, яке видається державними органами ветеринарної медицини один раз на рік на всю партію вирощених живої риби або інших водних живих ресурсів.

Стаття 3. Спеціальне використання риби, інших водних живих ресурсів та вимоги до продуктів лову

Спеціальне використання риби, інших водних живих ресурсів здійснюється суб'єктами господарювання, їх об'єднаннями переважним чином за плату в межах встановлених лімітів (квот) за наявності ліцензій (дозволів) та позитивних ветеринарно-санітарних оцінок стану промислових ділянок рибогосподарських водних об'єктів загальнодержавного значення і показників безпеки риби, інших водних живих ресурсів (визначається державними органами ветеринарної медицини).

Порядок видачі ліцензій (дозволів) та порядок здійснення спеціального використання риби, інших водних живих ресурсів визначаються чинним законодавством.

Кожна партія продуктів лову, отримана в порядку спеціального використання риби, інших водних живих ресурсів, супроводжується свідоцтвом виробника про якість.

Періодичність контролю показників безпеки продуктів лову визначається чинним законодавством.

Продукти лову, які містять токсичні речовини, що перевищують встановлені допустимі рівні, чи з наявністю паразитів понад встановлені норми за рішенням державних органів ветеринарної медицини підлягають утилізації згідно з вимогами чинного законодавства.

У період ускладнення санітарно-епідемічної або епізоотичної ситуації у рибогосподарських водних об'єктах спільне рішення щодо реалізації чи утилізації продуктів лову приймають органи державної санітарно-епідеміологічної служби та державні органи ветеринарної медицини.

Стаття 4. Переробка продуктів лову

Переробку продуктів лову мають право здійснювати суб'єкти господарювання за наявності у них дозволу на цей вид діяльності, який видається органами державної санітарно-епідеміологічної служби та державною службою ветеринарної медицини.

Суб'єкти господарювання, які здійснюють переробку продуктів лову, підлягають обліку в державній службі ветеринарної медицини за місцем розташування. Суб'єкти господарювання, які здійснюють рибоконсервне та пресервне виробництво, підлягають обліку в центральному органі виконавчої влади у сфері рибного господарства.

Облік суб'єктів господарювання засвідчується номером, який присвоюється їм для маркування продукції власного виробництва.

Переробку продуктів лову можуть здійснювати суб'єкти господарювання, виробництво яких пройшло атестацію на виконання цих робіт.

Стаття 7. Забезпечення виробником контролю якості і безпеки продуктів лову та харчової продукції з них

З метою забезпечення якості і безпеки продуктів лову та харчової продукції з них для здоров'я населення суб'єкт господарювання проводить контроль цієї продукції на всіх стадіях її переробки.

Контроль якості продуктів лову, харчової продукції з них та супутніх матеріалів здійснює виробнича лабораторія, яка підлягає акредитації.

Порядок акредитації виробничих лабораторій переробних виробництв встановлюється центральним органом виконавчої влади у сфері стандартизації, метрології та сертифікації.

Виробнича лабораторія проводить:

- вхідний контроль якості сировини, напівфабрикатів, супутніх матеріалів, призначених для виробництва;
- контроль критичних точок виробництва продукції;
- відбіркові перевірки якості дотримання технологічної дисципліни;
- контроль якості готової продукції за показниками, передбаченими нормативними документами.

У разі виявлення порушень вимог до технологічних процесів виробнича лабораторія має право припинити виробництво, про що доводиться до відома вищої організації та місцевих органів виконавчої влади, а у разі необхідності - органів прокуратури.

Результати досліджень, проведених виробничою лабораторією, реєструються у спеціальному журналі. Порядок ведення реєстраційних журналів встановлюється центральним органом виконавчої влади у сфері рибного господарства.

Відповідальність за об'єктивність проведення досліджень (вимірювань) та вірогідність їх результатів несе керівник виробничої лабораторії.

Виробнича лабораторія на підставі досліджень продуктів лову, харчової продукції з них та супутніх матеріалів (за умови їх відповідності вимогам нормативних документів) видає свідоцтво про якість.

Стаття 8. Підтвердження належної якості і безпеки продуктів лову та харчової продукції з них

Підтвердження відповідності і безпеки продуктів лову та харчової продукції з них встановленим вимогам є обов'язковим у разі їх реалізації або направлення на переробку.

Продукти лову реалізуються або використовуються для переробки тільки за наявності:

- ветеринарного свідоцтва;
- висновку державної санітарно-гігієнічної експертизи у разі, якщо продукт лову реалізується або направляється на переробку вперше.
- Харчова продукція реалізується тільки за наявності:
- ветеринарного свідоцтва;
- свідоцтва виробника про якість;
- сертифіката відповідності чи свідоцтва про визнання в Україні іноземного сертифіката (для імпортованої продукції);

маркування згідно з вимогами Закону України "Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини".

Практична робота №5

Постатейний розгляд Постанови КМУ «Тимчасовий порядок ведення рибного господарства та здійснення рибальства»

Мета: вивчити основні положення Постанови КМУ «Тимчасовий порядок ведення рибного господарства та здійснення рибальства» в частині правового регулювання використання водних живих ресурсів для рибного господарства

**ТИМЧАСОВИЙ ПОРЯДОК
ВЕДЕННЯ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА І ЗДІЙСНЕННЯ РИБАЛЬСТВА**

Затверджений

Постановою Кабінету Міністрів України

20 вересня 1996 року № 1192

Загальні положення

1. Тимчасовий порядок регулює відносини у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, ведення рибного господарства та здійснення рибальства.

Рибне господарство - галузь народного господарства, завданням якої є вивчення, охорона, використання і відтворення на науковій основі водних живих ресурсів з метою одержання різноманітних видів харчової, кормової, технічної та медичної продукції.

2. Ведення рибного господарства здійснюється у поверхневих, територіальних та внутрішніх морських водах, у виключній (морській) економічній зоні і на континентальному шельфі України, а також у відкритому морі та в економічних зонах інших держав підприємствами та організаціями, що належать до сфери управління Мінрибгоспу, іншими підприємствами, установами і організаціями, а також громадянами відповідно до міжнародних договорів України.

3. Терміни, що використовуються в цьому Тимчасовому порядку, мають таке значення:

водні живі ресурси - сукупність водних організмів, життя яких неможливе без перебування (знаходження) у воді.

До водних живих ресурсів належать:

- прісноводні, морські, анадромні риби на всіх стадіях розвитку;
- круглороті;
- морські ссавці;
- водні безхребетні, у тому числі молюски головоногі, червононогі, двостулкові;
- ракоподібні, черв'яки, голкошкірі, губки, кишковопорожнинні, наземні безхребетні у водній стадії розвитку, інші водні тварини;
- водорості, вищі водні рослини;

живі об'єкти рибного господарства - водні живі ресурси, які використовуються в процесі ведення рибного господарства і здійснення рибальства.

Види тварин та рослин, занесені до Червоної книги України або заборонені для добування чи штучного розведення, не є об'єктами рибного господарства і відносяться у галузі їх охорони, використання і відтворення не регулюються Тимчасовим порядком;

водні живі ресурси загальнодержавного значення - всі водні живі ресурси, які перебувають у стані природної волі за межами штучно створених рибницьких водойм чи споруд, а також ізольованих рибогосподарських водойм, що використовуються для одержання продукції товарного рибництва;

рибництво - штучне розведення і природне відтворення водних живих ресурсів. Рибницько-меліоративні та біотехнічні заходи, спрямовані на сприяння природному відтворенню водних живих ресурсів у стані природної волі, не належать до рибництва;

промислове рибальство - вид спеціального використання водних живих ресурсів, які перебувають у стані природної волі, шляхом їх вилучення (вилову, добування, збирання) із природного середовища з метою задоволення потреб населення і народного господарства;

любительське і спортивне рибальство - виллов риби, добування водних безхребетних і збирання водних рослин у спеціально визначених для цього водоймах (їх ділянках) з метою особистого споживання за умов дотримання встановлених правил рибальства та водокористування;

користувачі водних живих ресурсів - підприємства, установи і організації незалежно від форм власності, а також громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які використовують водні живі ресурси;

ліміти спеціального використання водних живих ресурсів - дозволені обсяги вилучення (вилову, добування, збирання) водних живих ресурсів із природного середовища;

квоти спеціального використання водних живих ресурсів - частки ліміту, встановлені для конкретних користувачів.

Основні вимоги щодо ведення рибного господарства та здійснення рибальства

4. Ведення рибного господарства та рибальство повинні здійснюватись з додержанням таких основних вимог:

- недопущення погіршення умов існування водних живих ресурсів;
- забезпечення охорони водних живих ресурсів від браконьєрського та іншого використання, що проводиться з порушенням правил;
- сприяння природному відтворенню водних живих ресурсів шляхом проведення біотехнічних та рибницько-меліоративних робіт, спрямованих на поліпшення умов їх існування, здійснення заходів щодо штучного відтворення водних живих ресурсів;
- виконання встановлених норм, лімітів (квот), термінів і правил використання водних живих ресурсів;
- забезпечення управління і контролю у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів та збереження середовища їх перебування;
- виконання норм і вимог міжнародного права щодо здійснення рибальства;
- забезпечення науково обгрунтованого раціонального використання водних живих ресурсів.

Спеціально-уповноважені органи виконавчої влади уповноважені органи виконавчої влади, що здійснюють управління у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів

5. Спеціально уповноваженими органами виконавчої влади, що здійснюють управління у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, є Мінрибгосп, Мінекобезпеки та їх органи на місцях.

Загальне використання водних живих ресурсів

6. Підприємства, установи, організації та громадяни мають право безкоштовно використовувати водні живі ресурси для задоволення наукових, культурно-освітніх, естетичних та інших потреб, а також здійснювати любительське і спортивне рибальство у визначених для цих цілей водоймах (їх ділянках) загального користування для задоволення особистих потреб.

7. Загальне використання водних живих ресурсів здійснюється без їх вилучення із природного середовища, за винятком любительського і спортивного рибальства у визначених для цих цілей водоймах (їх ділянках) загального користування.

Спеціальне використання водних живих ресурсів

8. До спеціального використання водних живих ресурсів належать усі їх види користування, за винятком любительського і спортивного рибальства у водоймах (їх ділянках) загального користування, що здійснюються з їх вилученням (виловом, добуванням, збиранням) із природного середовища.

. До спеціального використання водних живих ресурсів належить:

- промислове рибальство;
- добування водних живих ресурсів для наукових, культурно-освітніх, виховних та естетичних цілей;
- добування водних живих ресурсів для зариблення, здійснення контрольного вилову, акліматизації, рибництва, утримання і відтворення у неволі чи напіввільних умовах з комерційною та іншими цілями;
- регулювання чисельності водних живих ресурсів з метою запобігання заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу і рибному господарству (меліоративний вилов малоцінних і хижих видів риб, шкідливих водних організмів);
- любительське і спортивне рибальство, що здійснюється поза межами визначених для цих цілей водойм (їх ділянок) загального користування.

Законодавством України можуть бути передбачені й інші види спеціального використання водних живих ресурсів.

10. Спеціальне використання водних живих ресурсів здійснюється за спеціальним дозволом і за плату, порядок визначення якої встановлюється Кабінетом Міністрів України.

11. Дозвіл на спеціальне використання водних живих ресурсів - це офіційний документ суворой звітності, який засвідчує право користувача на спеціальне використання визначених водних живих ресурсів у межах затверджених лімітів (виділених квот).

12. Ліміти спеціального використання водних живих ресурсів у розрізі річкових басейнів, районів морського промислу, основних типів і категорій водойм щорічно затверджуються Мінекобезпеки за поданням Мінрибгоспу на підставі обґрунтувань науково-дослідних установ та організацій, а на водоймах, де наукові дослідження не проводяться, - на підставі обґрунтувань органів рибоохорони.

13. Розподіл затверджених лімітів (квот) між окремими користувачами і доведення розподілених лімітів (квот) до них здійснюються в порядку, визначеному законодавством.

14. Видача дозволів на спеціальне, в тому числі промислове, використання водних живих ресурсів загальнодержавного значення, за винятком тих, що перебувають у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, та видів, занесених до Червоної книги України, здійснюється Мінрибгоспом відповідно до законодавства .

15. Дозволи на промислове рибальство, промислове добування інших водних живих ресурсів у водоймах, що належать до природно-заповідного фонду, видаються Мінрибгоспом за погодженням з Мінекобезпеки в межах затверджених лімітів (квот) за умови, що така діяльність не суперечить цільовому призначенню його діяльності.

16. Переважне право на одержання дозволів на спеціальне використання водних живих ресурсів мають:

- користувачі, що здійснюють добування водних живих ресурсів, які внаслідок виникнення надзвичайних екологічних ситуацій (задуха, різке падіння рівня води тощо) перебувають під загрозою загибелі або збереження яких у природному середовищі неможливе;
- користувачі, які здійснюють заходи із штучного відтворення водних живих ресурсів у порядку, встановленому за погодженням з органами Мінрибгоспу і Мінекобезпеки;
- спеціалізовані рибогосподарські підприємства та організації, які здійснюють добування водних живих ресурсів у порядку виконання державних замовлень;
- науково-дослідні та інші установи і організації, які здійснюють вилов водних живих ресурсів з метою виконання наукових програм;
- користувачі, які традиційно здійснюють спеціальне використання водних живих ресурсів.

17. Дозволи на спеціальне, крім промислового, використання водних живих ресурсів у межах природно-заповідного фонду України та видів риб, морських ссавців, водних безхребетних і рослин,

занесених до Червоної книги України, видаються Мінекобезпеки згідно з установленими правилами за плату, розмір якої визначається за погодженням з Мінфіном.

18. Дозволи на здійснення промислового рибальства, добування водних живих ресурсів для утримання і розведення їх у неволі чи в напіввільних умовах для комерційних та інших цілей, а також любительського та спортивного рибальства, що здійснюється в порядку спеціального використання за межами рибницьких водойм чи споруд або водойм (їх ділянок), де любительське та спортивне рибальство організується товариствами мисливців і рибалок або іншими користувачами, видаються за плату, розмір якої визначається Мінрибгоспом за погодженням з Мінфіном.

19. Капітани суден для ведення промислу у виключній (морській) економічній зоні України, відкритому морі, крім дозволу, повинні мати рибальські квитки за формою, затвердженою Мінрибгоспом, а для ведення промислу в економічних зонах інших держав - також усі інші документи згідно з міжнародними договорами України.

20. Водні живі ресурси, вилучені в порядку спеціального використання і відповідно до вимог цього Тимчасового порядку та інших актів законодавства, є власністю користувачів з моменту, коли вони потрапили до знарядь лову.

21. Водні живі ресурси, добуті з метою спеціального використання, підлягають обліку до початку їх реалізації, переробки чи розміщення у відповідних приміщеннях (місцях) або на транспортних засобах.

Порядок обліку вилучення (вилову, добування, збирання) водних живих ресурсів визначається Мінрибгоспом за погодженням з Мінекобезпеки.

Основні вимоги до здійснення спеціального використання водних живих ресурсів

22. Рибальство здійснюється на основі відповідних правил, що розробляються органами рибоохорони Мінрибгоспу на основі наукових обґрунтувань за басейново-територіальним принципом і затверджуються Мінрибгоспом за погодженням з Мінекобезпеки.

23. Промислове добування водних живих ресурсів, щодо яких застосовуються додаткові обмеження, регламентується, крім правил, спеціальними режимами рибальства.

Спеціальні режими рибальства встановлюються Мінрибгоспом за погодженням з Мінекобезпеки на підставі біологічних обґрунтувань.

24. Спеціальне використання водних живих ресурсів загальнодержавного значення для наукових цілей може дозволятися науково-дослідним організаціям в усіх рибогосподарських водоймах, виключній (морській) економічній зоні та на континентальному шельфі України у проміжок часу і знаряддями лову, зазначеними у погоджених в установленому порядку програмах конкретних наукових досліджень. Доцільність проведення науково-дослідницьких робіт, умов виконання яких не передбачені правилами рибальства, визначається науково-промисловою радою Мінрибгоспу, а видача дозволів на їх здійснення погоджується з Мінекобезпеки.

Припинення права на спеціальне використання водних живих ресурсів

25. Припинення права на спеціальне використання водних живих ресурсів здійснюється шляхом анулювання спеціального дозволу органами, які ці дозволи видали, у разі:

- закінчення терміну, на який цей дозвіл було видано;
- добровільної відмови користувача від нього або коли потреба у його використанні відпала;
- припинення діяльності користувачів, які здійснювали використання водних живих ресурсів;
- систематичного чи грубого порушення користувачами визначеного порядку спеціального використання водних живих ресурсів, умов дозволів на їх використання, норм, правил рибальства та інших вимог або договірних зобов'язань щодо охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів;
- різкого погіршення біологічного стану водних живих ресурсів та умов їх існування, зниження рибопродуктивності та екологічної цінності водойм, погіршення видового складу та якості водних живих ресурсів внаслідок дії природних чинників або у процесі природокористування з вини користувачів;
- спеціального використання водних живих ресурсів без поважних причин і без погодження з відповідними органами рибоохорони Мінрибгоспу не у зазначені в дозволі терміни або використання їх не за призначенням;

- надходження вимог про припинення або обмеження спеціального використання водних живих ресурсів від органів Мінекобезпеки, державних органів санітарного, ветеринарного нагляду, інших спеціально уповноважених на те органів державного контролю;
- відсутності або систематичного порушення правил ведення первинного обліку чисельності та використання водних живих ресурсів, неподання цієї інформації відповідним державним органам;
- інших випадків, передбачених законодавством.

Істотні зміни в організації спеціального використання водних живих ресурсів (різка зміна промислової обстановки, підвищення обсягів прилову цінних видів риби тощо) тягнуть за собою скасування раніше виданих дозволів на спеціальне використання цих ресурсів. Нові дозволи видаються користувачам в установленому порядку.

Припинення права на спеціальне використання водних живих ресурсів не звільняє користувачів цих ресурсів від зобов'язань щодо відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення законодавства з питань охорони і використання водних живих ресурсів.

Права та обов'язки користувачів водних живих ресурсів

26. Користувачі водних живих ресурсів мають право:

- в установленому порядку здійснювати використання водних живих ресурсів;
- власності на добути в установленому порядку водні живі ресурси та доходи від їх реалізації;
- на компенсацію збитків, заподіяних їм порушеннями природоохоронного законодавства;
- оскаржувати в установленому порядку рішення державних органів і посадових осіб, що порушують їх права на використання водних живих ресурсів.

Користувачі мають передбачені законодавством України інші права щодо використання водних живих ресурсів.

27. Користувачі водних живих ресурсів зобов'язані:

- дотримуватися встановлених лімітів (квот) вилову (вилову, добування, збирання), правил рибальства, інших норм щодо використання водних живих ресурсів;
- своєчасно вносити плату за спеціальне використання водних живих ресурсів;
- не допускати погіршення умов існування водних живих ресурсів внаслідок власної діяльності, утримувати в належному санітарному стані берегові водоохоронні смуги (зони) в районах здійснення рибальства та використовувати їх з дотриманням вимог законодавства;
- вести первинний облік чисельності та використання водних живих ресурсів, вивчати їх біологічний стан і стан наданих у користування рибогосподарських водойм (їх ділянок), а також подавати в установленому порядку інформацію органам, що здійснюють державний облік водних живих ресурсів та їх використання, ведення державного кадастру і моніторингу водних живих ресурсів;
- здійснювати в установленому порядку комплексні рибницько-меліоративні заходи щодо охорони та відтворення, в тому числі штучного, водних живих ресурсів, збереження і поліпшення умов їх існування;
- не допускати без дозволу органів Мінекобезпеки, погодженого з органами рибоохорони Мінрибгоспу і державними органами ветеринарного нагляду, переселення і акліматизації водних живих ресурсів;
- безперешкодно допускати в місця добування, зберігання, утримання, переробки та реалізації водних живих ресурсів, на риболовні судна та інші плавучі засоби представників державних органів відтворення водних живих ресурсів та регулювання рибальства (органи рибоохорони) Мінрибгоспу, органів Мінекобезпеки, надавати на їх вимогу необхідні документи про стан обліку та використання водних живих ресурсів, своєчасно виконувати їх законні вимоги та розпорядження;
- надавати можливість представникам органів рибоохорони Мінрибгоспу та Мінекобезпеки під час виконання ними службових обов'язків користуватися попутними суднами та іншими видами транспорту, а також засобами зв'язку;
- виконувати зобов'язання, що випливають з міжнародних договорів України, дотримуватися вимог міжнародного права щодо охорони водних живих ресурсів за межами юрисдикції України.

Користувачі, які здійснюють використання водних живих ресурсів, зобов'язані виконувати й інші обов'язки щодо їх охорони, використання і відтворення відповідно до законодавства України.

Здійснення рибництва

28. Рибництво здійснюється шляхом штучного розведення чи вирощування водних організмів, які перебувають у неволі в спеціально створених штучних рибницьких або інших пристосованих для цього спорудах, ізольованих природних чи штучних водоймах, а також шляхом вирощування організмів "сидячих" видів на спеціально визначених ділянках водойм у стані природної волі.

29. Залежно від цільового призначення може здійснюватися рибництво, спрямоване на збільшення запасів і поліпшення видового складу водних живих ресурсів у природному середовищі шляхом їх штучного розведення та наступного вселення до природних водойм, а також товарне рибництво, спрямоване на природне відтворення, штучне розведення і вирощування водних живих ресурсів з метою одержання товарної продукції.

30. Під час здійснення рибництва в режимі спеціального товарного рибного господарства (СТРГ) повинно бути забезпечено збереження цінних та рідкісних видів водних живих ресурсів, які раніше перебували у виділеній для рибництва водоймі (її ділянці), додержання встановлених законодавством вимог до охорони і використання водних та інших природних ресурсів, наданих у користування для потреб рибництва.

31. Розведення нових або генетично змінених водних живих організмів без позитивних висновків екологічної експертизи, а також здійснення рибництва за межами ізольованих штучних водойм і споруд без погодження з органами рибоохорони Мінрибгоспу та Мінекобезпеки забороняється.

32. Рибництво в ізольованих природних рибогосподарських водоймах здійснюється відповідно до Положення про спеціальне товарне рибне господарство, затвердженого Мінрибгоспом.

33. Водні живі ресурси, одержані в порядку ведення товарного рибництва, є власністю підприємств, установ, організацій та громадян, які у передбаченому законодавством порядку здійснювали їх відтворення. Питання охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів у рибництві регулюються законодавством.

Надання у користування рибогосподарських водойм

34. Право на користування поверхневими, територіальними і внутрішніми морськими водами, континентальним шельфом і водами виключної (морської) економічної зони, водоймами, розташованими на території більше ніж однієї області, а також на їх притоках усіх порядків надається користувачам водних живих ресурсів шляхом видачі дозволу на їх спеціальне використання в місцях і в терміни, зазначені у дозволі.

35. З метою здійснення промислового рибальства, а також організації культурних рибних господарств, любительського і спортивного рибальства рибогосподарські водойми (їх ділянки), за винятком морських вод і лиманів, можуть надаватись у користування на термін, визначений законодавством.

Надання земель водного фонду у користування здійснюється в порядку, передбаченому Земельним кодексом України.

36. Природні рибогосподарські водойми або їх ділянки для цілей рибництва надаються у користування відповідно до законодавства.

Охорона водних живих ресурсів

37. Охорона водних живих ресурсів - це система заходів, спрямованих на їх збереження, відтворення та раціональне використання, охорону і поліпшення умов їх існування.

Спеціальними органами, що забезпечують відтворення, охорону водних живих ресурсів і регулювання рибальства, а також контроль у цій галузі, є органи відтворення, охорони водних живих ресурсів і регулювання рибальства (органи рибоохорони) Мінрибгоспу.

38. Державний контроль у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, ведення рибного господарства та здійснення рибальства здійснюють Мінрибгосп, Мінекобезпеки та їх органи на місцях у межах своєї компетенції.

39. Органи рибоохорони Мінрибгоспу, що забезпечують охорону, відтворення і державний контроль використання водних живих ресурсів відповідно до законодавства, мають право:

- давати обов'язкові для виконання вказівки (приписи) про усунення порушень в охороні, використанні і відтворенні водних живих ресурсів;
- перевіряти документи на право спеціального використання водних живих ресурсів, зупиняти судна, інші плавучі і наземні транспортні засоби та у разі потреби проводити їх огляд, а також речей, знарядь рибальства і добутих водних живих ресурсів;

- доставляти осіб, що порушують законодавство з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, до місцевих органів виконавчої влади, органів внутрішніх справ;
- вилучати в осіб, які порушили законодавство з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, знаряддя їх добування, плавучі та транспортні засоби, обладнання і предмети, що були знаряддям правопорушення, незаконно вилучені водні живі організми, а також відповідні документи;
- використовувати фотографування, звукозапис, кіно- і відеозйомку як допоміжні засоби для запобігання і розкриття порушень законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів;
- викликати громадян і посадових осіб для давання усних або письмових пояснень у зв'язку з порушенням ними законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів;
- складати протоколи і розглядати справи про адміністративні правопорушення з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів у встановленому порядку;
- без перешкод відвідувати підприємства, установи, організації, українські та іноземні судна, плавучі засоби, що здійснюють добування і переробку риби, інших водних живих ресурсів у зоні юрисдикції України, гідротехнічні споруди, а також території природно-заповідного фонду України з метою здійснення контролю за дотриманням законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів;
- брати участь у проведенні державної екологічної експертизи відповідних проектів здійснення господарської та іншої діяльності;
- визначати обсяги збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення правил рибальства та охорони рибних запасів, розміри стягнень за незаконне добування (збирання) або знищення цінних видів риб та інших водних живих організмів за затвердженими в установленому законодавством порядку методиками і таксами;
- подавати позови про відшкодування збитків і втрат, заподіяних підприємствами, установами, організаціями та громадянами внаслідок порушення законодавства про охорону використання і відтворення водних живих ресурсів.

40. Інспектори органів рибоохорони Мінрибгоспу відповідно до законодавства мають право на отримання зброї індивідуального захисту як спеціальний захід забезпечення безпеки, а також право на носіння форменого одягу із знаками розрізнення, встановленими Мінрибгоспом.

41. Органи рибоохорони Мінрибгоспу мають право залучати до охорони водних живих ресурсів громадських інспекторів рибоохорони.

Положення про громадських інспекторів рибоохорони затверджується Мінрибгоспом.

42. Стимулювання праці інспекторів органів рибоохорони здійснюється в установленому законодавством порядку.

43. З метою охорони і відтворення водних живих ресурсів їх спеціальне використання може бути обмежено або заборонено в окремих водоймах (їх ділянках) за спільним рішенням органів Мінрибгоспу та Мінекобезпеки.

44. На рибогосподарських водоймах (їх ділянках), які мають особливо важливе значення для охорони і відтворення водних живих ресурсів, права водокористувачів можуть бути обмежені відповідно до законодавства.

45. Під час здійснення господарської та іншої діяльності, проведення будь-яких видів робіт на рибогосподарських водоймах, у прибережних захисних смугах і водоохоронних зонах, на континентальному шельфі та у виключній (морській) економічній зоні України повинні передбачатися і здійснюватися користувачами заходи щодо збереження належного екологічного стану і умов відтворення водних живих ресурсів, забезпечення недоторканності місць нересту, зимівлі, нагулу цінних видів риб та інших місць, що становлять особливу цінність для їх охорони і відтворення.

46. Експлуатація гідротехнічних та інших споруд на водних об'єктах, встановлення гідрологічного режиму та інша діяльність, що впливає чи може впливати на умови існування водних живих ресурсів, повинна здійснюватися з урахуванням інтересів рибного господарства.

47. З метою охорони екологічного стану середовища існування водних живих ресурсів на всіх рибогосподарських водоймах встановлюються прибережні захисні смуги і водоохоронні зони, розмір і режим використання яких визначається законодавством.

48. Під час здійснення господарської та іншої діяльності, яка може завдати шкоди водним живим ресурсам, забороняється:

- скидати у господарські водойми, на їх береги і на лід цих водойм нафтопродукти, стічні води, які містять забруднюючі речовини понад встановлені нормативи, та інші відходи промислових, комунальних, сільськогосподарських, транспортних та інших підприємств;
- вводити в експлуатацію господарські та інші об'єкти, застосовувати будь-які технології без забезпечення їх засобами захисту водних живих ресурсів або середовища їх існування;
- експлуатувати водозабірні споруди, не забезпечені рибозахисним обладнанням;
- порушувати передбачені законодавством екологічні вимоги до охорони прибережних захисних смуг і водоохоронних зон;
- замочувати у рибогосподарських водоймах льон, коноплі, мочало (лико), шкіри, мити автотранспортні засоби, сільськогосподарську техніку, тару з-під хімічних препаратів і речовин, які можуть заподіяти шкоду водним живим ресурсам або середовищу їх існування;
- добувати водні живі ресурси (за винятком випадків, передбачених правилами рибальства) в місцях нересту, на шляхах нерестової та іншої міграції і в місцях нагулу цінних видів риб;
- добувати водні живі ресурси із застосуванням вибухових, отруйних, хімічних речовин, вогнепальної зброї та інших заборонених знарядь чи засобів лову;
- скидати ґрунт, вибраний під час проведення днопоглиблювальних і дноочисних робіт, у місця нересту, нагулу та зимівлі цінних видів риб;
- порушувати встановлений режим використання лісових, земельних та інших природних ресурсів у водоохоронних смугах (зонах) рибогосподарських водойм;
- без погодження з органами рибоохорони Мінрибгоспу, Мінекобезпеки та іншими заінтересованими органами виконавчої влади проводити днопоглиблювальні, вибухові, берегоукріплювальні та гідротехнічні роботи, будувати греблі, моли, хвилерізи та інші споруди на водних об'єктах, перегороджувати гирла лиманів, захищувати і загороджувати русла річок, проток, каналів, скидати з лиманів і озер воду, видобувати в морях, поверхневих водах і прибережних смугах піщано-гравійну суміш та інші корисні копалини, скидати у водні об'єкти та прибережні смуги (зони) ґрунт, складувати тверді відходи та інші матеріали, здійснювати акліматизацію та переселення водних живих ресурсів.

Законодавство України може передбачати й інші обмеження щодо використання водних живих ресурсів та прибережних смуг (зон), здійснення господарської та іншої діяльності, яка негативно впливає або може вплинути на стан водних живих ресурсів.

49. Під час розміщення, проектування, будівництва і введення в експлуатацію нових, реконструкції та розширення діючих підприємств, споруд та інших об'єктів на рибогосподарських водоймах, а також під час проведення різних видів робіт на цих водоймах та у їх прибережних смугах (зонах) за погодженням з органами Мінрибгоспу в проектах і кошторисах повинні бути передбачені і здійснюватися заходи щодо збереження водних живих ресурсів та середовища їх існування, а під час будівництва гребель - і заходи щодо використання створюваних водосховищ з метою ведення рибного господарства.

50. Якщо в процесі будівництва господарських та інших об'єктів чи споруд або проведення будь-яких робіт неможливо уникнути заподіяння шкоди водним живим ресурсам, повинно бути передбачено виділення компенсаційних коштів для здійснення заходів щодо охорони і відтворення цих ресурсів.

Відповідальність за порушення законодавства у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів

51. Порушення вимог цього Тимчасового порядку та відповідних нормативних актів у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову і кримінальну відповідальність згідно із законодавством.

Відповідальність за порушення законодавства в галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів несуть особи, винні у:

- порушенні порядку надання живих об'єктів рибного господарства в користування;
- незаконному вилученні об'єктів водних живих ресурсів із природного середовища;
- перевищенні лімітів і порушенні інших вимог використання водних живих ресурсів, передбачених законодавством;
- порушенні вимог нормативних актів щодо охорони середовища існування, умов відтворення і шляхів міграцій водних живих ресурсів;

- виготовленні, зберіганні, реалізації та застосуванні заборонених знарядь добування водних живих ресурсів;
- незаконному скуповуванні та продажу водних живих ресурсів;
- самовільному або з порушенням установленого порядку переселенні, акліматизації водних живих ресурсів, а також виведенні та використанні генетично змінених водних організмів;
- приховуванні та спотворенні інформації про стан і чисельність водних живих ресурсів та їх використання;
- невиконанні розпоряджень органів, що забезпечують охорону і державний контроль у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів;
- порушенні інших вимог, передбачених законодавством з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів.

52. Незаконно вилучені (виловлені, добуті, зібрані) водні живі ресурси, виготовлена з них продукція, а також знаряддя правопорушення підлягають конфіскації в установленому законодавством порядку.

53. Підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані відшкодувати збитки, заподіяні ними внаслідок порушення вимог цього Тимчасового порядку, правил рибальства та інших нормативних і законодавчих актів з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, у порядку та розмірах, встановлених законодавством.

54. Відшкодування збитків, заподіяних рибному господарству, здійснюється на підставі обчислених відповідно до затверджених в установленому порядку такс і методик нарахування збитків, а у разі їх відсутності - за фактичними витратами коштів на відтворення водних живих ресурсів.

Практична робота №6

Постатейний розгляд Правил любительського та спортивного рибальства

Мета: вивчити основні положення Правил любительського та спортивного рибальства в частині правового регулювання використання водних живих ресурсів для любительського та спортивного рибальства

ПРАВИЛА

ЛЮБИТЕЛЬСЬКОГО І СПОРТИВНОГО РИБАЛЬСТВА

Затверджені наказом Державного комітету рибного господарства

за №19 від 15.02.1999 р.

Зареєстровані в Міністерстві юстиції України

за № 269/3562 від 28.04.1999 р.

Правила любительського і спортивного рибальства (далі — Правила рибальства) розроблені відповідно до Закону України “Про тваринний світ” та Порядку здійснення любительського і спортивного рибальства, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 липня 1998 р. N 1126, і регламентують норми лову (добування), заборонені місця, терміни заборони лову (добування) водних живих ресурсів, мінімальний розмір риб та інших водних живих ресурсів, умови проведення спортивних змагань з рибальства і підводного полювання, район дії, дозволені та заборонені знаряддя і способи лову та інше.

1. Район дії Правил рибальства

1.1. Дія цих Правил рибальства поширюється на всі водні об'єкти України (далі — водойми) та їх придаткову систему в межах, яких вона сягає за максимальних паводків (за винятком водойм, які знаходяться на території природно-заповідного фонду, риборозплідних господарств, водойм, які мають обмеження щодо їх спеціального використання (питні, технічні тощо), штучно створених ізольованих водойм або їх ділянок, на яких лов (добування) водних живих ресурсів заборонено).

1.2. Район дії Правил рибальства охоплює водойми таких умовних регіонів:

- а) Чорноморський;
- б) Азовський;
- в) внутрішні водойми.

1.2.1. До Чорноморського регіону належать:

Чорне море в межах територіальних вод з затоками, бухтами, лиманами;

ріки, які впадають у Чорне море, з їх додатковими системами (озерами, затоками, каналами, протоками, водосховищами, які мають постійну або тимчасову сполучність з рікою, плавнями та тимчасовими водними об'єктами, а також — усіма притоками у межах поширення максимальних паводків ріки), в таких межах:

- р.Дніпро — від місця впадіння у Дніпровський лиман до греблі Каховської ГЕС з притокою Інгулець від гирла Інгульця до с.Велика Олександрівка;

- р.Південний Буг — від місця впадіння у Бузький лиман до с.Голоскове Миколаївської області включно;

- р.Інгул — від гирла до с.Чернишівка Миколаївської області включно;

- р.Дністер з рукавом Турунчук, а також Кучурганське водосховище — в межах Одеської області;

- р.Дунай, включаючи озеро Сасик і Стенсівсько-Жебріяньські плавні;

- усі внутрішні водойми Автономної Республіки Крим;

- інші внутрішні водойми в межах Одеської, Миколаївської та Херсонської областей.

1.2.2. До Азовського регіону належать:

Азовське море, Керченська протока, Сиваш та інші затоки, бухти і лимани;

річки, які впадають в Азовське море, з їх додатковими системами в таких межах:

- р.Берда — до греблі Бердянського водосховища;

- р.Кальміус — до греблі Павлопольського водосховища;

- річки Великий і Малий Утлюк, включаючи обвідний канал, який з'єднує їх з морем;

- інші річки, які впадають в Азовське море на території України від витоку до гирла.

(Пункт 1.2.2 із змінами, внесеними згідно з Наказом Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

1.2.3. До регіону внутрішніх водойм належать:

всі водойми України, за винятком водойм Чорноморського та Азовського регіонів.

2. Визначення термінів

2.1. Терміни, що використовуються в цих Правилах рибальства, мають таке значення:

водойми — сформовані природою або створені штучно об'єкти ландшафту чи геологічні структури, де зосереджуються води (річка, озеро, море, водосховище, канал, водоносний горизонт);

внутрішні водойми — озера, річки та їх додаткові системи, водосховища, ставки, канали, а також технічні водні об'єкти;

додаткові системи водойм — непроточні при найнижчому рівні води: протоки, гирла, озера та інші водойми, в тому числі ті, які тимчасово заливаються водою в період весняної повені;

рибогосподарські водойми — водні об'єкти, які використовуються чи можуть використовуватись для вирощування та лову (добування) водних живих ресурсів або мають значення для відтворення їх запасів;

рибогосподарські водойми загального користування — водні об'єкти, на яких здійснюється любительське і спортивне рибальство на умовах загального використання водних живих ресурсів без надання спеціального дозволу на їх використання та без закріплення цих водних об'єктів за окремими особами;

рибогосподарські водойми спеціального користування — водні об'єкти, на яких здійснюється любительське і спортивне рибальство на умовах надання спеціального дозволу на використання водних живих ресурсів та із закріпленням (або без такого) цих водних об'єктів за окремими особами;

водні живі ресурси — сукупність водних організмів, життя яких неможливе без перебування у воді.

До їх числа належать:

прісноводні, морські, анадромні риби на всіх стадіях розвитку;

круглороті;

морські ссавці;

водні безхребетні, у тому числі молюски, головоногі, червононогі, двостулкові;

ракоподібні, черв'яки, голкошкірі, губки, кишковопорожнинні, наземні безхребетні у водній стадії розвитку, інші водні тварини;

водорості, вищі водні рослини;

спеціальне використання водних живих ресурсів — усі види використання водних живих ресурсів (за винятком любительського і спортивного рибальства у водоймах (їх ділянках) загального користування), що здійснюються з їх вилученням з природного середовища;

любительське і спортивне рибальство — вилов риби, добування водних безхребетних у спеціально визначених для цього водоймах (їх ділянках) з метою особистого споживання (за умов дотримання встановлених правил рибальства та водокористування);

промислове рибальство — вид спеціального використання водних живих ресурсів, які перебувають у стані природної волі, шляхом їх вилучення (вилову, добування, збирання) із природного середовища з метою задоволення потреб населення і народного господарства;

користувачі водних живих ресурсів — підприємства, установи і організації незалежно від форм власності, а також громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які використовують водні живі ресурси;

дозвіл на право здійснення любительського і спортивного рибальства — документ, що видається за плату органами рибоохорони на право здійснення любительського і спортивного рибальства за умов спеціального використання водних живих ресурсів на спеціально визначених для цієї мети водоймах (їх ділянках);

природно-заповідний фонд — ділянки суходолу і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і охороняються як національне надбання, щодо якого встановлюється особливий режим охорони, відтворення і використання;

прибережна захисна смуга — частина водоохоронної зони відповідної ширини уздовж річки, моря, навколо водойм, на якій встановлено більш суворий режим господарської діяльності, ніж на решті території водоохоронної зони;

забруднювальна речовина — речовина, що спричиняє погіршення якості води;

маломірні судна — плавзасоби, які не підлягають нагляду класифікаційного товариства судновласника;

меліоративний лов — вилучення певної кількості окремих видів водних живих ресурсів з метою кількісної та якісної оптимізації їх складу та покращення стану водних екосистем;

води транскордонні — водні об'єкти, які розташовані на кордоні або перетинають кордони щонайменше двох країн;

б'єф — ділянка річки, що розташована вище або нижче від водопідпірної споруди (греблі).

3. Загальні положення

3.1. Любительський і спортивний лов риби і водних безхребетних для власних потреб дозволяється всім громадянам України, іноземцям, а також особам без громадянства у всіх водоймах України, за винятком вилову у водоймах природно-заповідного фонду, ставкових та інших риборозплідних господарствах, водоймах, спеціальне використання яких обмежене (питні, технічні, лікувальні та інші), водоймах, де лов або добування (далі — лов) заборонені цими Правилами рибальства.

3.2. Любительське і спортивне рибальство (далі — любительське рибальство) на водоймах загального користування здійснюється безоплатно та без надання спеціальних дозволів.

3.3. Любительське рибальство на окремих водоймах або їх ділянках (далі — водойми) в місцях концентрації (скупчення) риб, водних безхребетних здійснюється на засадах їх спеціального використання за спеціальними дозволами органів рибоохорони.

3.4. Водойми та умови використання водних живих ресурсів для любительського рибальства визначаються органами рибоохорони на підставі науково-біологічних обґрунтувань. (Абзац перший пункту 3.4 із змінами, внесеними згідно з Наказом Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

На окремих водоймах, де науково-дослідні організації не проводять дослідження, обґрунтовані пропозиції щодо визначення водойм для любительського рибальства вносяться іхтіологічними службами органів рибоохорони.

3.5. Дозволи на право здійснення любительського рибальства на засадах спеціального використання водних живих ресурсів видаються органами рибоохорони.

3.6. За видачу дозволів справляється плата, розмір якої встановлюється Укрдержрибгоспом за узгодженням з Мінфіном. (Пункт 3.6 із змінами, внесеними згідно з Наказом Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

3.7. Нормативи плати за вилов риби в порядку здійснення спеціального використання водних живих ресурсів встановлюються Кабінетом Міністрів України.

3.8. Водойми можна надавати в установленому законодавством порядку громадським організаціям для здійснення любительського рибальства на договірних засадах.

3.9. Громадські організації, що об'єднують громадян, які займаються любительським рибальством, діють на підставі своїх статутів (положень), цих Правил рибальства і у відповідності до законодавства України.

3.10. Для створення сприятливих умов любительського рибальства та надання відповідних послуг рибалкам-любителям на ізольованих водоймах місцевого значення або ділянках таких водойм можуть створюватись в установленому законодавством порядку культурні рибні господарства (далі — КРГ).

Створюються такі господарства за погодженням з органами рибоохорони. Розпорядження цими водоймами здійснюється відповідно до статті 8 Водного кодексу.

Режим любительського рибальства в КРГ встановлюється користувачами цих господарств.

Правила рибальства на водойми КРГ не поширюються.

Розмір плати за лов риби в КРГ встановлюється користувачами цих господарств.

Користувачами (засновниками) КРГ можуть бути фізичні або юридичні особи всіх форм власності.

3.11. На водоймах, визначених для любительського рибальства, забороняється промислове рибальство.

На таких водоймах, як виняток, дозволяється проведення відлову старшовікових груп риб, меліоративного і контрольного лову водних живих ресурсів, відлову риби з метою запобігання її загибелі, заготівлі плідників для риборозведення.

Лов зазначених водних живих ресурсів здійснюється постійно або тимчасово у порядку їх спеціального використання.

3.12. Об'єктами любительського рибальства можуть бути будь-які види риб і водних безхребетних, за винятком видів, вилов яких заборонено цими Правилами рибальства.

3.13. Громадяни, які займаються любительським рибальством, зобов'язані:

виконувати вимоги цих Правил рибальства;

підтримувати належний санітарний стан водойм, не залишати на берегах водойм і на кризі сміття та інші відходи, не допускати засмічення та забруднення водойм іншим чином;

мати при собі документи, що дають право на риболовлю на окремих водоймах, де впроваджено лов риби за дозволами, і пред'являти їх працівникам органів рибоохорони або інших уповноважених на те органів за їх вимогою;

не допускати пошкодження покажчиків, щитів та інших знаків, встановлених на водоймах та на їх берегах.

3.14. Забороняється:

застосовувати без дозволу органів рибоохорони нові знаряддя та способи лову, які не передбачені цими Правилами рибальства;

перебувати на водоймі або поблизу неї з вибуховими та отруйними речовинами, а також зі знаряддями лову, застосування яких у даний час і в цьому місці заборонено, а також зберігати заборонені знаряддя лову на водоймах або поблизу них;

продаж фізичними та юридичними особами, які не мають на це дозволу, сіткових матеріалів, знарядь лову і пристосувань до них, застосування яких заборонено правилами рибальства;

продаж або скуповування риби, ікри і водних безхребетних та продуктів їх переробки без наявності документа, який підтверджує законність їх придбання, та сертифіката якості;

миття у рибогосподарських водоймах або в їх прибережних смугах транспортних засобів, а також проведення робіт, які негативно впливають на стан водойм;

зупинка плавзасобів в заборонених для рибальства місцях, за винятком зупинок біля населених пунктів та випадків кончевої потреби (шторм, туман, аварія тощо);

організація змагань з рибальства в період нересту риби;

пересування автотранспортних засобів, крім тих, що належать природоохоронним та правоохоронним органам, по кризі рибогосподарських водойм у період льодоставу (за винятком спеціально обладнаних льодових трас);

пересування плавзасобів у заборонених для рибальства зонах (за винятком установлених суднових ходів), а на ділянках, оголошених органами рибоохорони нерестовищами в період нересту — всіх плавучих засобів, крім суден спеціально уповноважених органів, які здійснюють охорону водних живих ресурсів;

лов морських ссавців, риби та інших водних живих ресурсів, занесених до Червоної книги України; вивезення (винесення) риби, раків та інших водних живих ресурсів у кількості, що перевищує добову норму лову, або заборонених до лову правилами рибальства;

вилучення із води знарядь лову, які належать іншим особам, та об'єктів лову, які є в цих знаряддях тощо;

проведення без погодження з органами рибоохорони та без дозволу Мінекобезпеки акліматизації (реакліматизації), переселення і розведення нових для фауни України або генетично змінених водних живих ресурсів, зариблення водойм тощо.

3.15. Забороняється лов водних живих ресурсів:

із застосуванням вибухових і отруйних речовин, електроструму, колючих знарядь лову, вогнепальної та пневматичної зброї (за винятком гарпунних рушниць для підводного полювання), промислових та інших знарядь лову, виготовлених із сіткоснастевих чи інших матеріалів усіх видів і найменувань, а також способом багріння, спорудження гаток, запруд та спускання води з рибогосподарських водойм;

у каналах теплоенергоцентралей, підвідних та скидних каналах електростанцій;

у підвідних і магістральних каналах, відводах рибогосподарських та меліоративних систем, в шлюзових каналах тощо;

у новостворених водосховищах (до особливого розпорядження);

з незареєстрованих плавзасобів або таких, що не мають на корпусі чіткого реєстраційного номера (за винятком веслових човнів);

з човнів або інших плавзасобів на промислових ділянках, закріплених за користувачами водних живих ресурсів, а також на відстані від берега більш як 3 км в Чорному морі і 1,5 км — в Азовському морі;

у верхніх б'єфах гребель на відстані ближче ніж за 500 метрів, в нижніх — на відстані в межах, встановлених п.4.13 цих Правил рибальства;

поблизу мостів, які охороняються, в межах режимних зон охорони;

у радіусі 500 метрів навколо риборозплідних господарств;

у водоймах риборозплідних і товарних рибних господарств;

на водоймах, що розташовані в зоні евакуації (відчуження) на територіях, радіактивно забруднених унаслідок катастрофи на Чорнобильській АЕС;

на зимувальних ямах;

з криги на ділянках водойм, закріплених за рибодобувними організаціями — на відстані більш як за 500 метрів від берега;

на водоймах, що не визначені органами рибоохорони як такі, на яких дозволене любительське рибальство;

у темний час доби (пізніше години від заходу сонця та раніше години до його сходу) з човнів та інших плавучих засобів у Чорному та Азовському морях; (Пункт 3.15 доповнено абзацом згідно з Наказом Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

без наявності відповідних документів, що дають право на здійснення лову в окремих водоймах. (Пункт 3.15 доповнено абзацом згідно з Наказом Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

4. Здійснення любительського рибальства

4.1. Любительський лов риби, інших водних живих ресурсів здійснюється:

на водоймах загального користування — безкоштовно;

на водоймах, наданих громадським об'єднанням для організації любительського рибальства:

членам таких об'єднань — за їх членськими квитками;

іншим громадянам — за платними відловлювальними картками, які видаються цими об'єднаннями. Вартість таких карток встановлюється громадськими об'єднаннями за погодженням з фінансовими органами Автономної Республіки Крим або відповідної області та з органами рибоохорони;

на водоймах, де впроваджене платне рибальство, лов з берега, з човнів або з криги — за платними дозволами, що видаються органами рибоохорони.

Установлення плати за рибальство з берега допускається тільки на річках, площа водозбору яких не перевищує 50 тис. квадратних кілометрів.

Право безплатного рибальства на водоймах, де впроваджене платне рибальство, а також на тих, що закріплені за громадськими об'єднаннями, надається (за наявності відповідного посвідчення):

інвалідам I та II груп;

учасникам ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС I та II категорій, а також дітям до 16 років.

Любительський лов риби, інших водних живих ресурсів, за винятком видів, поійменованих в п.4.10 цих Правил рибальства, в літній період, у строки від скресання криги і до льодоставу (за винятком забороненого нерестового періоду), дозволяється:

4.1.1. На водоймах загального користування — з берега або з човна, вудками всіх видів із загальною кількістю гачків не більше п'яти на рибалку, та спінінгом.

4.1.2. На водоймах, на яких впроваджене платне рибальство:

з берега або з човна вудками усіх видів із загальною кількістю гачків не більше десяти на рибалку і спінінгом.

4.1.3. На водоймах, наданих громадським об'єднанням для організації любительського рибальства:

членам громадських об'єднань за їх членськими квитками з берега і човнів вудками всіх видів із загальною кількістю гачків не більше десяти на рибалку і спінінгом;

іншим особам — забороняється;

особи, поійменовані в пункті 4.1.2 цих Правил рибальства, мають право на безоплатний лов риби з берега і човна.

4.1.4. Дітям до 16 років самостійний лов риби дозволяється тільки з берега.

(Пункт 4.1 із змінами, внесеними згідно з Наказом Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

4.2. Любительський лов риби в зимовий період (від льодоставу до скресання криги) дозволяється зимовими вудками з блешнею вертикального блесніння з гачком не більше N 10, мормишкою, наживною і живцевою снастями із загальною кількістю гачків:

на водоймах загального користування, а також тих, що закріплені за громадськими об'єднаннями — не більше п'яти на рибалку;

на водоймах, де впроваджене платне рибальство — не більше десяти на рибалку.

4.3. Підводне полювання на риб дозволяється:

гарпунними рушницями без застосування аквалангів та інших автономних дихальних приладів:

на ділянках водойм, визначених органами рибоохорони для проведення любительського рибальства;

при наявності посвідчення підводного мисливця.

Підводне полювання здійснюється з обов'язковим дотриманням вимог цих Правил рибальства щодо строків, місць лову, норми вилову, наявності документів на право лову, сплати за дозволи та водні живі ресурси.

(Пункт 4.3 в редакції Наказу Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

4.4. В нерестовий заборонний період любительське рибальство може бути дозволено органами рибоохорони на спеціально визначених ділянках водойм однією поплавковою або донною вудкою із одним гачком і спінінгом з берега.

4.5. Лов безхребетних дозволяється:

усіх безхребетних — ручним збиранням, а також:

креветок, гамаруса, мотиля — однією підсакою з діаметром не більше 70 см;

мотиля — однією ручною драгою з діаметром не більше 70 см без застосування механічних пристроїв;

мідії, черевоногого моллюска рапана — щипцями, підсакою з діаметром не більше 70 см, підводним ловом без застосування аквалангів та інших автономних дихальних приладів;

раків — раколовкою-"хапкою" з діаметром не більше 70 см і вічком не більше 22 мм, волосінню з приманкою і рогаткою;

"розціпом" — не більше п'яти снастей на ловця.

Забороняється лов раків у нерестовий період, під час линьки і виношування ікри, а також у темну пору доби (пізніше години від заходу сонця та раніше години до його сходу) із застосуванням підсвічування.

Терміни заборони на лов раків установлюються місцевими органами рибоохорони і доводяться до відома населення через засоби масової інформації.

(Пункт 4.5 в редакції Наказу Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

4.6. Дозволяється одній особі вилов за одну добу перебування на водоймі таких видів у таких кількостях:

Об'єкти лову (добування)	Водойми загального користування	Водойми, закріплені за громадськими об'єднаннями, а також ті, де впроваджене платне рибальство
риба (кг)	3	5
раки (шт)	30	50
мідії (кг)	5	8
рапана (шт)	10	20
креветки (кг)	1	2

Вивезення з водойми риби та безхребетних — як у свіжому, так і в обробленому вигляді, — незалежно від терміну перебування на водоймі дозволяється в розмірі не більше за добову норму, за винятком випадків, коли вага однієї рибини перевищує встановлену норму вилову.

(Абзац пункту 4.6 виключено на підставі Наказу Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

4.7. Застосування живої насадки — живця на рибальських снастях дозволяється із числа тих видів риб, які не перелічені в додатку цих Правил рибальства.

Відлов живця дозволяється на водоймах підсакою діаметром не більше 100 см або "хваткою" ("павуком") розміром 1x1 м з вічком сіткового полотна не більше 10 мм.

4.8. Централізована заготівля живця та кормових організмів для акваріумного риборозведення з метою їх реалізації провадиться за спеціальними дозволами, які видаються органами рибоохорони за плату, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 07.02.2000 N 231. (Пункт 4.7 із змінами, внесеними згідно з Наказом Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

4.9. Лов водних безхребетних (мотиль, гамарус, волохокрилець, дафнія, циклоп, артемія та інші види) дозволяється безкоштовно на водоймах загального користування, на відведених органами рибоохорони ділянках для застосування як наживки при риболовлі або для потреб акваріумного риборозведення в кількості не більше 0,1 кг на ловця за добу.

4.10. Забороняється любительський лов таких видів водних ссавців, риб і водних безхребетних:

- дельфінів, тюленів, усіх видів осетрових та їх гібридів, лосося, камбали-калкан (в Чорному морі), вирезуба, кутума, шемаї (в Чорноморському регіоні), річкової міноги, форелі, хариуса, чопа, риби звичайного, вусача (крім нижнього Дніпра), минька, всіх видів крабів, устриць та інших видів, занесених до Червоної книги України.

4.11. Забороняється лов риби і водних безхребетних, менших за розміри, вказані в додатку цих Правил рибальства.

4.12. Максимально дозволений прилов риб і раків, менших за встановлений розмір, допускається всіма видами дозволених цими Правилами рибальства любительських знарядь лову за підрахунком поштучно, не більше 30 % від загального улову за видами, вказаними в додатку цих Правил рибальства.

4.13. Забороняється лов риби, добування водних тварин протягом усього року:

4.13.1. В Чорному морі з лиманами і пониззями річок:

а) перед гирлом р. Дунай на ділянках шириною 1 км в обидва боки від кожного рукава й гирла, відлічуючи від середини фарватера, на 5 км углиб моря, а також безпосередньо в р. Дунай та Стенсівсько-Жебрійанських плавнях в акваторіальних межах Дунайського біосферного заповідника;

б) в Дністровському лимані:

- перед гирлами річок Дністер та Турунчук на відстані 2 км праворуч і ліворуч від гирел і на 2 км в бік лиману;

- на ділянці від гирла ріки Турунчук вздовж західного берега до міста Білгород-Дністровський на відстані 1 км вглиб лиману;

- перед гирлом, яке з'єднує Дністровський лиман з морем — на відстані 1 км в обидва боки від гирла, на 2 км углиб моря і на 1 км усередину приморської частини Дністровського лиману від Кароліно-Богазької коси і на 1 км в обидва боки від гирла;

- у Карагольській затоці;

в озері Ялпуг — у верхів'ї від автошляхового мосту Болград-Рені униз до лінії, яка з'єднує північну межу села Тополине і протилежний берег, на 5 км від південної межі с.Виноградівка;

в озері Кагул — від риборозплідника рибгоспу ім.Шмідта на 2 км уздовж берега в бік м.Рені та на 500 м углиб озера, включаючи протоку Руська;

в озері Кугурлуй — від каналу Тобачел Ренійського району, включаючи райони плавнів Каприці, Голубова Скеля, Шурой, а також канал “Георгій Запша” до виходу в озеро Кугурлуй та углиб водойми на 200 м;

у верхів'ях Хаджибейського лиману — від лінії, яка з'єднує північний край с.Щорсове з південним краєм с.Жовте, до гирла р.Малий Куяльник і вглиб до південної водної межі с.Білка;

у верхів'ях озера Сасик — від лінії, яка з'єднує південні межі селищ Борисівка та Трапівка, до гирл річок Кагільник та Сарата і углиб цих річок до автошляхових мостів на трасі Татарбунари — Жовтий Яр;

в) на річці Південний Буг:

на ділянці від греблі Олександрівської ГЕС на протязі 4 км униз за течією (Миколаївська область);

на ділянці в межах м.Первомайська від впадання р.Кодима вниз річкою до краю міської межі;

у притоці Синюха на ділянці від Первомайського заводу будматеріалів до впадання в р.Південний Буг;

г) на річці Дніпро:

на відстані 10 км униз за течією від греблі Каховської ГЕС;

на Львівській ямі (на 700 м униз і на 100 м угору від пристані с.Львів);

на ділянці нижче за лінію від Верхньо-Касперівського маяка через протоки на шоглу Червоної Хати і далі на верхів'я затоки Глаголь на південь до виходу протоки Джигірка, включаючи Щучу Забич, і далі — на материковий берег, і в Дніпровському лимані — перед гирлами ріки Дніпро по лінії, що йде від гирла балки біля східного краю с. Широка Балка, через лиман у точці 4,5 км на захід від рибоприймального пункту в с.Рибальче, на Станиславській ямі (навпроти села Станислав) тощо.

4.13.2. Азовське море з лиманами і пониззями річок, що до нього впадають:

від мису Довгий в Арабатській затоці до бухти Шовковиця в Казантипській затоці на відстані 8 км береговою лінією;

від села Каменське до бухти Насир в Арабатській затоці на відстані 15 км береговою лінією;

від фортеці до північної межі с.Соляне на Арабатській стрілі;

від мису Чагани на схід до пансіонату військрадгоспу “Азовський” на відстані 18 км береговою лінією;

від Чорної гори мису Тархан на схід до водовипуску очисних споруд м.Керч у районі Булганацької балки.

4.13.3. Внутрішні водойми:

у Дніпровських водосховищах:

Київському — перед гирлом р.Тетерів на ділянці, обмеженій з боку водосховища лінією, що йде від південної межі с. Страхолісса водною межею Дніпровсько-Тетерівського держлісомисливського господарства до північної межі с.Сухолуччя річкою Тетерів до с.Приборськ.

Канівському:

- на відстані 5 км вниз від греблі Київської ГЕС;

- в затоці “Річище” вниз, від греблі до гатки;

- в затоці “Галерне” на всій акваторії.

Кременчуцькому:

- на відстані 5 км нижче від греблі Канівської ГЕС до створу пристані “Тарасова гора”;

- верхній вхід до урочища “Озеро Криве”;

- у Роському іхтіологічному заказнику у межах: від гирла річки Рось до с. Межиріч із затоками і заплавами; (Пункт 4.13.3 доповнено абзацом згідно з Наказом Мінагрополітики № 229 від 01.08.2001)

- в затоках:

Сульській — від острова “Жовнинська круча” — село Мозолівка вгору до гирла річки Сула;

Цибульницькій — від острова “Московська гора” траверзою на протилежний берег і вгору до гирла річки Цибульник;

- перед гирлом річки Вільшанка на відстані 500 м від гирла в обидві сторони та вглиб водосховища;

- в Липівському державному орнітологічному заказнику у межах:

від залізничного моста вгору паралельно суднового ходу, вздовж лівого берега на відстані 400 м за острови Копилові і далі в напрямку с.Кедина Гора;

Дніпродзержинському:

- на відстані 10 км униз від греблі Кременчуцької ГЕС;

- у відрозі ріки Псел від нижнього закінчення острова Волчек у районі колишнього села Редути догори, паралельно до суднового ходу, на русловий маяк біля гирла р.Псел і до створу № 9;

- у Ворсклянській затоці — лінією: Кишеньковське лісництво -

с.Великий Курган, від нього — на лівий берег (колишнє с.Вереміївка), далі вгору до шосейного мосту на трасі “Світлогорськ — Кобеляки” біля с.Лучки.

Дніпровському:

- на відстані 5 км — униз від греблі Дніпродзержинської ГЕС до автошляхового мосту в м.Дніпродзержинську;

- у балці Велика Осокорівка — від гирла на створі, обмеженому насосною станцією водопроводу “Дніпро — Західний Донбас” — траверзою на протилежний берег угору за течією до траси “Москва-Сімферополь”, включаючи всі балки та затоки;

- в балці Вороній — від с.Мар’ївка Синельниківського р-ну -

униз за течією, включаючи острови Великий і Малий Махорет з прилеглими ділянками шириною 50 м.

Каховському:

- на ділянці від греблі Дніпровської ГЕС старим і новим руслами до залізничних мостів через водосховище в м.Запоріжжя, за винятком ділянки по старому руслу р.Дніпро, від гранітного кар’єру до затоки “Вирва”;

у затоках:

Капулівській — від лінії: мис в с.Капулівка — мис в с.Олексіївка — насосна станція колгоспу ім.К.Маркса — вглиб затоки;

Новопавлівській — від лінії: мис у районі зони відпочинку м.Нікополя, включаючи Зелений острів, — західна межа смт Червоногригор’ївка — углуб затоки;

Рогачицькій — від лінії: мис в с.Рогачик — с.Сергіївка, угору до автостради Запоріжжя — Нова Каховка;

на внутрішніх водоймах Кучугур:

а) від східної межі с.Іванівка до пристані Енергодар — у 500-метровій прибережній смузі, включаючи Іванівські кучугури та їх внутрішні водойми;

б) від лінії ЛЕП до Водяньського ковша у 500-метровій прибережній смузі, включаючи внутрішні водойми Водяньських кучугур; в) в кілометровій зоні навколо Великих кучугур і Малих кучугур;

у водосховищах:

Дністровському:

- перед гирлами річок, що впадають у Дністровське водосховище, — на 1 км в обидва боки від гирла і углуб водосховища та на 1 км від гирла догори за течією.

Ладизинському:

- від острова в с.Сокілець до бази відпочинку Вінницького державного політехнічного університету;

- від греблі Ладизинської ГЕС до Паланської затоки правим берегом;

у річках:

- Конка — на ділянці від залізничного мосту до автошляхового мосту автомагістралі Москва-Сімферополь через цю річку;
- Ворскла — на ділянці від гирла до гужового мосту біля міста Кобеляки;
- Псел — на ділянці від гирла до залізничного мосту через цю річку біля станції Потоки;
- Цибульник — на всій її протяжності;
- Сула — на ділянці від гирла до села Бурімка правим берегом і до с.Горошино лівим берегом;
- Вільшанка — на ділянці від гирла до с.Байбузи;
- Південний Буг — на відстані 5 км від греблі Гайворонської ГЕС униз за течією;
- Оскол — на ділянці від гирла до греблі Червонооскольської ГЕС;
- Сіверський Донець — на ділянці від села Студенок до села Кам'янка Ізюмського району Харківської області;

- на ділянці від автошляхового мосту с. Богородичне до с. Маяки; (Пункт 4.13.3 доповнено абзацом згідно з Наказом Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

- від Райгородської греблі до затоки Мертвий Донець;

(Пункт 4.13.3 доповнено абзацом згідно з Наказом Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

- на ділянці від греблі ЛТЕС (м.Щастя) до гирла річки Євсуг, включаючи 1,5 км русла цієї річки вверх за течією;

- Деркул — на ділянці від села Герасимівка до гирла;

- Тетерів із заплавою — на ділянці від гирла до с.Приборськ;

(Абзац пункту 4.13.3 виключено на підставі Наказу Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

- від греблі буферного водосховища в с. Нагоряни донизу на відстані 1 км;

- Бистриця Надвірнянська — на ділянці від початку до с.

Пасічна Надвірнянського району; (Абзац пункту 4.13.3 із змінами, внесеними згідно з Наказом

Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

- Бистриця Солотвинська — на ділянці від початку до с.

Монастирчани Богородчанського району; (Абзац пункту 4.13.3 із змінами, внесеними згідно з Наказом Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

- Прут з притоками — в межах території Карпатського Національного природного парку; (Абзац пункту 4.13.3 в редакції Наказу Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

- Чорний Черемош і Білий Черемош з їх притоками — на ділянці від початку до села Кути Косівського району;

- Рибниця з притоками — на всій протяжності у межах Івано-Франківської області;

- Лімниця з притоками — на ділянці від витoku до шляхового мосту в с.Рівни;

- Чечва з притоками — на ділянці від витoku до впадіння в Чечвинське водосховище;

- Свіча з притоками — на ділянці від витoku до мосту у м.

Вигода Долинського району; (Абзац пункту 4.13.3 в редакції Наказу Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

- Лужниця з притоками — на ділянці від витoku до шляхового мосту в с.Гошів;

- Сукіль з притоками — на ділянці від витoku до шляхового мосту в місті Болахів;

- Десна — в іхтіологічному заказнику "Кам'яна гряда" — ділянка на відстані 1 км в районі пристані м.Новгород-Сіверський Чернігівської області.

4.14. Забороняється лов риби, добування водних тварин на таких водоймах у такі строки:

4.14.1. Чорноморський регіон:

р.Дунай в межах України — на 30 діб, на додатковій системі української ділянки ріки, включаючи озеро Сасик — на 60 діб (конкретні строки встановлюються щорічно з урахуванням погодних умов);

р.Дністер в межах Одеської області — з 15 квітня по 5 червня, у плавневих озерах — з 15 квітня по 15 червня;

р.Дніпро — від місця впадіння у Дніпровський лиман до забороненого простору Каховської ГЕС з притокою Інгулець від гирла до с.Велика Олександрівка, включаючи додаткову систему цих річок* — з 10 квітня по 15 червня;

* Примітка: у подальшому строки заборони, встановлені для річок, поширюються також на їх додаткову систему.

р.Південний Буг — від впадіння у Бузький лиман до с.Голоскове — з 5 квітня по 25 травня;

р.Інгул — від гирла до с.Чернишовка — з 1 квітня по 30 червня;
в лиманах:
Дніпровському, Бузькому і Березанському — на усій акваторії -
з 5 квітня по 5 червня;

Дніпровському — на відстані 1,5 км від берега углиб лиману на ділянці від нижньої межі Дніпровського забороненого простору до Покровсько-Хуторського лабазу, включаючи всю придаткову озерну систему — з 6 червня по 15 червня;

Тілігульському, Григоріївському, Дофонівському, Шаболатському (Будацькому), Сухому і Тузловському — з 1 травня по 15 червня;

Хаджибейському — з 15 квітня по 15 червня;

Дністровському з прилеглими плавнями — з 15 квітня по 31 липня;

Дніпровському по всій акваторії — з 5 квітня по 5 червня, а на ділянці від нижньої межі Дніпровсько-Хуторського лабазу — у півторакілометровій прибережній зоні, включаючи придаткову систему — до 15 червня;

у Кучурганському водосховищі — з 15 квітня по 15 червня;

у всіх придністровських озерах з прилеглими до них ериками і плавнями — з 15 квітня по 15 червня;

у озерах і гирлах лиманів, які з'єднують озера і лимани з морем, і перед гирлами з боку моря та лиманів — на відстані 500 м в обидва боки від гирла та на 500 метрів углиб моря, озера, лиману — з 1 квітня по 31 серпня;

в усіх інших водоймах Одеської, Миколаївської та Херсонської областей, не вказаних у цих Правилах — з 1 квітня по 30 червня;

у всіх внутрішніх водоймах Автономної Республіки Крим — з 1 квітня по 31 травня;

таких об'єктів лову:

- азово-чорноморської кефалі в морі і лиманах — з 20 серпня по 10 вересня;

- оселедця в р.Дунай і передгірловому просторі Чорного моря -

в строки ступеневої заборони;

- оселедця в рр.Дністер, Турунчук і Дністровському лимані — в строки ступеневої заборони;

- бичка в Чорному морі — з 1 травня по 15 червня;

- глоси в Чорному морі (крім Каркінітської затоки) і в лиманах — з 14 лютого до 1 травня;

(Абзац пункту 4.14.1 виключено на підставі Наказу Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

- креветок — з 1 червня по 31 серпня;

- мідії — з 1 червня по 30 серпня.

4.14.2. Азовський регіон:

в усіх річках з їх придатковими системами — з 1 квітня по 31 травня;

в Азовському морі, Керченській протоці і затоці Сиваш:

камбали-глоси — з 1 січня по 31 травня, креветок — з 1 липня по 31 липня.

4.14.3. Регіон внутрішніх водойм:

на період нересту риби:

у всіх водосховищах, а також в озерах Волинської і Рівненської областей — з 1 квітня по 10 червня;
(Абзац третій пункту 4.14.3 із змінами, внесеними згідно з Наказом Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

в річках, притоках і озерах Закарпатської області — з 25 березня по 15 травня і з 1 вересня по 31 грудня;

р.Дністер з усіма притоками — з 1 квітня по 10 червня;

у всіх інших річках та їх кореневих водах — з 1 квітня по 20 травня, а в придаткових — з 1 квітня по 30 червня;

на зимувальних ямах — з 1 листопада до закінчення зимового періоду (перелік і межі зимувальних ям, строки заборони лову на яких щорічно затверджуються управліннями або інспекціями рибоохорони і доводяться до відома населення інспекціями рибоохорони через засоби масової інформації);

на окремих ділянках у таких межах:

у водосховищах:

Київському — з 1 листопада до 30 червня;

- від греблі насосної станції на річці Ірпінь на відстані 3 км в обидві сторони і вглиб водосховища; Кременчуцькому — з 1 листопада до кінця весняної заборони на ділянці від острова Червоний (48-й буй) вгору до 72-го буя шириною по руслу Дніпра 1 км;
- Дніпровському — з 1 березня по 31 серпня:
  - в балці “Гадюча” (Малишовка) від гирла до вершини;
  - у Самарській затоці на ділянці від Усть-Самарського автошляхового мосту вгору за течією до створу: мис с.Одинківка — Кремська затока;
  - з 1 квітня по 31 серпня в балках:
    - Мала Осокорівка — від гирла до вершини балок Капустяна і Дубова;
    - Вільна — від гирла до селища Відрадне;
    - Крачуновське — з 1 квітня по 31 серпня;
    - від гирла річки Боковенька до с.Христофорівка;
    - на річці Боковій — з 1 квітня по 31 серпня, від гирла до с.Софігейківка.
- З 1 листопада по 20 травня в річках:
  - Десна — від Чернігівського залізничного мосту до автошляхового мосту в с.Шестовиця;
  - перед гирлами річок Снов та Убідь — в обидва боки на відстані 1 км від гирл;
  - Убідь — з усіма рукавами від гирла до смт Сосниця.

5. Контроль за дотриманням Правил рибальства

5.1. Контроль за дотриманням Правил рибальства здійснюють органи рибоохорони та інші спеціально уповноважені на те органи, а також громадські інспектори рибоохорони та громадські інспектори з охорони довкілля. (Пункт 5.1 із змінами, внесеними згідно з Наказом Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

5.2. До системи органів рибоохорони входять:

Головне управління охорони, відтворення водних живих ресурсів і регулювання рибальства (Головрибвод);

басейнові управління охорони, відтворення водних живих ресурсів і регулювання рибальства (басейнові управління рибоохорони);

інспекції охорони, відтворення водних живих ресурсів і регулювання рибальства (інспекції рибоохорони);

структурні підрозділи відтворення водних живих ресурсів, їх акліматизації.

5.3. Органи рибоохорони, що здійснюють охорону, відтворення і державний контроль використання водних живих ресурсів, відповідно до законодавства, мають право:

визначати водойми для організації любительського рибальства, надавати дозволи на його здійснення;

давати обов'язкові для виконання вказівки (приписи) про усунення порушень в охороні, використанні і відтворенні водних живих ресурсів;

перевіряти документи на право використання водних живих ресурсів, зупиняти судна, інші плавучі і наземні транспортні засоби та у разі потреби проводити їх огляд, а також речей, знарядь рибальства і добутих водних живих ресурсів;

доставляти осіб, що порушують законодавство з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, до органів місцевого самоврядування та органів внутрішніх справ;

у встановленому законодавством порядку застосовувати спеціальні засоби захисту та вогнепальну табельну зброю;

вилучати у осіб, які порушили законодавство з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, знаряддя лову, плавучі та транспортні засоби, обладнання і предмети, що були знаряддям правопорушення, незаконно вилучені водні живі ресурси, а також відповідні документи;

використовувати фотографування, звукозапис, кіно- і відеозйомку як допоміжні засоби для розкриття порушень законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів і запобігання цим порушенням;

викликати громадян і посадових осіб для надання усних або письмових пояснень у зв'язку з порушенням ними законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів;

складати протоколи і в установленому порядку розглядати справи про адміністративні правопорушення законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів;

безперешкодно відвідувати підприємства, установи, організації, українські та іноземні судна, плавучі засоби, що здійснюють добування і переробку риби, інших водних живих ресурсів у зоні юрисдикції України, гідротехнічні споруди, а також території природно-заповідного фонду України з метою здійснення контролю за дотриманням законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів;

брати участь у проведенні державної екологічної експертизи відповідних проектів здійснення господарської та іншої діяльності; визначати за затвердженими в установленому законодавством порядку методиками і таксами обсяги збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення правил рибальства, розміри стягнень за незаконне добування (збирання) або знищення цінних видів риб та водних живих ресурсів;

подавати позови про відшкодування збитків і втрат, заподіяних підприємствами, установами, організаціями та громадянами внаслідок порушення законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів;

визначати терміни заборони на лов (добування) водних живих ресурсів на підставі обґрунтувань, що подаються науково-дослідними організаціями. (Пункт 5.3 доповнено абзацом згідно з Наказом Мінагрополітики N 229 від 01.08.2001)

З метою створення сприятливих умов для нересту риби та відтворення інших водних живих ресурсів зазначені терміни можуть бути перенесені на 10 днів в той чи інший бік (залежно від гідрометеорологічних умов), без зміни загальної тривалості періоду заборони;

дозволяти у заборонений період здійснення любительського лову риби та водних безхребетних обмеженою кількістю визначених знярядь лову, за винятком місць нересту риби, зимівлі або масового скупчення водних живих ресурсів.

6. Відповідальність за порушення Правил рибальства

6.1. Особи, винні в порушенні цих Правил рибальства, несуть відповідальність у встановленому законодавством порядку.

6.2. Шкода, заподіяна громадянами України, іноземцями та особами без громадянства незаконним (з порушенням Правил рибальства) виловом, добуванням або знищенням цінних видів риб, водних безхребетних і водних рослин у рибогосподарських водоймах, відшкодовується порушниками відповідно до такс, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 19 січня 1998 р. N 32.

6.3. Застосування заходів адміністративної або кримінальної відповідальності не звільняє винних осіб від відшкодування у повному обсязі збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення цих Правил рибальства.

6.4. Незаконно виловлені водні живі ресурси підлягають вилученню в установленому законодавством порядку.

Додаток до п.4.11
Правил любительського і
спортивного
рибальства

Мінімальні розміри (в см) риб і водних безхребетних, дозволених до вилову рибалками-любителями

Види риб і водних безхребетних	На рибогосподарських водоймах у таких регіонах:			
	внутрішніх водоймах	Чорноморському		Азовському
			зокрема, р. Дунай з придатковою системою, передгірловому просторі, оз. Сасик	
Барабуля	-	8,5	-	8,5
Береш	28	-	-	25
Бичок	-	11	-	8
Білий амур	40	45	-	-
Білізна	30	40	-	35
Вугор	50	50	-	-
В'язь	28	24	22	22

Головень	24	28	-	-
Камбала-глоса	-	15	-	17
Карась	-	10	-	-
Карась сріблястий	-	15	-	-
Катран	-	85	-	-
Кефаль	-	20	-	20
Кефаль-піленгас	-	38	-	33
Короп	25	25	-	25
Лин	20	20	13	17
Лящ	32	30	20	28
Мерланг	-	12	-	-
Оселедець	-	17	16	14
Підуст	25	25	-	-
Плітка	18	-	-	-
Пузанок	-	11	-	-
Рибець	-	22	-	22
Сазан	35	32	30	30
Сиг	-	25	-	-
Синець	22	24	-	24
Скумбрія	-	15	-	15
Сом	70	60	50	60
Ставрида	-	10	-	10
Судак	42	38	30	38
Тараня	18	18	-	14
Товстолоб	40	40	-	40
Чехоня	24	24	-	-
Щука	35	32	-	-
Беззубка	-	12	-	-
Креветки	-	3,5	-	-
Мідія	-	5	-	-
Перловиця	-	7	-	-
Рак	10	10	9	9

(Додаток 1 із змінами, внесеними згідно з Наказом Мінагрополітики N 229 (z0819-01) від 01.08.2001)

Практична робота №7

Постатейний розгляд Правил промислового рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України

Мета: вивчити основні положення Правил промислового рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України в частині правового регулювання використання водних живих ресурсів для промислового рибальства

ПРАВИЛА

ПРОМИСЛОВОГО РИБАЛЬСТВА В РИБОГОСПОДАРСЬКИХ ВОДНИХ ОБ'ЄКТАХ УКРАЇНИ

Затверджені наказом Держкомрибгоспу України за № 33 від 18.03.1999 р.

Зареєстровані в Міністерстві юстиції України за №326/3619 від 25.05.1999 р.

1. Загальні положення

Правила промислового рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України (надалі — Правила) визначають порядок здійснення та регулювання промислового рибальства (крім любительського та спортивного рибальства в рибогосподарських водних об'єктах загального користування), який є обов'язковим для підприємств, установ, організацій (незалежно від форм власності), громадян України та осіб без громадянства (надалі — користувачі), які здійснюють промислове рибальство, а також для уповноважених органів, які забезпечують охорону, відтворення

та збереження середовища існування водних живих ресурсів у рибогосподарських водних об'єктах України.

2. Основні терміни, які використовуються в цих Правилах

Акліматизація водних живих ресурсів — цілеспрямоване вселення будь-якого виду водного живого ресурсу в район, де він раніше не мешкав, з метою збагачення та оптимізації природного угруповання корисними для людини видами або покращання екологічного стану водного об'єкта.

Анадромні риби — види риб, які розмножуються у прісноводних об'єктах, а потім мігрують у морські райони для нагулу.

Балка — суха або з тимчасовим водотоком долина з плоским дном.

Вилучення водних живих ресурсів — лов (добування, збирання тощо) водних живих ресурсів із природного середовища.

Відтворення водних живих ресурсів (надалі — відтворення) - природне або штучне (розведення, переселення, акліматизація тощо) поновлення чисельності популяцій (ретрансформація) водних живих ресурсів, які скорочуються в процесі їх лову або природної смертності.

Водні живі ресурси — сукупність водних організмів, життя яких (постійно або на окремих стадіях розвитку) неможливе без перебування у воді.

До водних живих ресурсів належать:

- прісноводні, морські, анадромні риби на всіх стадіях розвитку;
- круглороті;
- водні безхребетні, у тому числі молюски головоногі, червононогі, двостулкові, ракоподібні, черви, голкошкірі, губки, кишковопорожнинні, наземні безхребетні у водній стадії розвитку, інші водні тварини;
- водорості, вищі водні рослини;
- інші водні живі ресурси загальнодержавного значення.

Водоохоронна зона — зона вздовж річок, морів, озер, водосховищ, інших водних об'єктів для створення сприятливого режиму, попередження забруднення, засмічення, знищення навколоводних рослин і тварин та зменшення коливань стоку водних об'єктів.

Водосховище — штучна водойма місткістю більше 1 млн. кубічних метрів, збудована для створення запасу води та регулювання її стоку.

Дозвіл на спеціальне використання водних живих ресурсів (надалі — дозвіл) — офіційний документ, який засвідчує право користувача на спеціальне використання водних живих ресурсів.

Експедиційний лов — вилучення водних живих ресурсів виробничим підрозділом користувача (судно, ланка, дільниця, бригада тощо) на промислових ділянках інших користувачів, за умов їхньої згоди та реєстрації промислового квитка і талона в державному органі рибоохорони, в зоні діяльності якого буде здійснюватись експедиційний лов.

Зимувальна яма — поглиблена ділянка дна водного об'єкта, де скупчуються водні живі ресурси в зимовий період.

Знаряддя лову (добування, збирання тощо) водних живих ресурсів (надалі — знаряддя лову) — сітки, неводи, трали, пастки тощо, якими здійснюється лов водних живих ресурсів.

Квота спеціального використання водних живих ресурсів (надалі — квота) — частка ліміту, яка виділяється користувачу.

Контрольний спостережний пункт (надалі — КСП) — стаціонарно розташований береговий пункт, на якому наукове підприємство, установа, організація (у тому числі державний орган рибоохорони) здійснюють науково-дослідні роботи, пов'язані з вивченням стану водних живих ресурсів у районі дислокації пункту.

Контрольний лов — вилучення водних живих ресурсів для контролю кількісного або якісного складу популяції з метою регулювання їхнього промислу або з'ясування ветеринарно-санітарного (епідеміологічного) стану тощо.

Користувачі водних живих ресурсів — підприємства, установи й організації незалежно від форм власності, а також громадяни України та особи без громадянства, які використовують водні живі ресурси.

Корінні води — русла річок з усіма діючими рукавами, затоками, затоками і всі інші проточні в межень води.

Ліміт спеціального використання водних живих ресурсів (надалі — ліміт) — дозволений обсяг вилучення (вилову, добування, збирання) водного живого ресурсу з природного середовища.

Меліоративний лов — вилучення окремих видів водних живих ресурсів з метою оптимізації їх кількісного і якісного складу та покращання стану водних екосистем.

Науково-дослідний лов — вилучення водних живих ресурсів, яке здійснюється в наукових цілях і може бути дозволене в будь-яких районах, будь-якими знаряддями та засобами лову в будь-який час.

Науково-промисловий лов — вилучення водних живих ресурсів з метою з'ясування доцільності здійснення в подальшому їхнього промислу; при цьому обсяги вилучення водних живих ресурсів можуть досягати рівня промислових уловів.

Нерестові ділянки — ділянки водних об'єктів, де здійснюється розмноження риб та інших видів водних живих ресурсів.

Неспеціалізований промисел водних живих ресурсів (надалі - неспеціалізований промисел) — вилучення водних живих ресурсів, при якому водні організми — об'єкти промислу можуть бути в улові в будь-якому співвідношенні.

Об'єкт промислу — водний живий ресурс певного виду та біологічного стану, щодо якого здійснюється промисел.

Паспорт промислової ділянки (надалі — паспорт) — офіційний документ, який містить назву, карту-схему, номер, місцезнаходження та фізико-географічну характеристику промислової ділянки.

Промислова ділянка — рибогосподарський водний об'єкт або його частина, що закріплюється державним органом рибоохорони за окремим користувачем для здійснення промислу та відтворення водних живих ресурсів.

Промисловий квиток — офіційний документ, що засвідчує особу, яка відповідає за вилучення водних живих ресурсів у складі виробничих підрозділів користувача (судно, ланка, дільниця, бригада тощо).

Придаткові системи водних об'єктів — непроточні в межень заплавні води (єрики, протоки, гирла, озера та інші водні об'єкти, в тому числі ті, які тимчасово заливаються водою в період весняної повені).

Приймальний пункт, приймальне судно водних живих ресурсів (надалі — приймальний пункт, приймальне судно) — приміщення (судно), пристосоване (відповідно до санітарних норм) для приймання вилучених, посортованих за видами водних живих ресурсів, для їх подальшого зберігання.

Рибалка — особа, яка безпосередньо здійснює вилучення водних живих ресурсів із природного середовища у складі виробничого підрозділу користувача (судно, ланка, дільниця, бригада тощо). Рибне господарство — галузь народного господарства, завданням якої є вивчення, охорона, використання і відтворення на науковій основі водних живих ресурсів з метою одержання різноманітних видів харчової, кормової, технічної та медичної продукції.

Риболовні судна — судна, що використовуються для вилучення, приймання, обробки, зберігання та транспортування водних живих ресурсів, спеціально обладнані (згідно із законодавством) для виконання зазначених робіт.

Рибогосподарський водний об'єкт — водний об'єкт (його частина), що використовується або може використовуватись для рибогосподарських потреб.

До рибогосподарських водних об'єктів належать:

- моря із затоками, лиманами та естуаріями;
- ріки з їхніми додатковими системами (озера, бухти, затоки, канали, гирла, протоки, водосховища, що мають постійний або тимчасовий зв'язок з рікою, плавнями або тимчасовими водними об'єктами, а також всі притоки в межах розповсюдження максимальних паводків ріки);
- технічні водойми, що використовуються (можуть використовуватись) для розведення, вирощування та вилову водних живих ресурсів або мають значення для відтворення їхніх запасів.

Спеціалізований промисел водних живих ресурсів (надалі - спеціалізований промисел) — вилучення водних живих ресурсів, при якому об'єкт промислу повинен складати не менше 50 % від маси улову.

Спеціальне використання водних живих ресурсів — усі види використання водних живих ресурсів (за винятком любительського й спортивного рибальства у водних об'єктах загального користування), що здійснюється шляхом їх вилученням з природного середовища при здійсненні

промислу, науково-промислового, дослідного, контрольного, меліоративного лову, любительського та спортивного рибальства в порядку спеціального використання, а також з метою подальшого відтворення, акліматизації та реакліматизації.

Створ — ділянка річки, на якій розміщуються споруди гідровузла, що забезпечують підняття рівня води і приймають її натиск.

Талон — офіційний документ, що засвідчує право рибалки на здійснення вилучення водних живих ресурсів.

Улов водних живих ресурсів (надалі — улов) — сукупність вилучених водних живих ресурсів у кількісному або ваговому вимірі.

3. Район дії цих Правил

Рибогосподарські водні об'єкти України та їх водоохоронні зони, за винятком:

- рибогосподарських водних об'єктів Автономної Республіки Крим;
- Чорного моря в межах територіальних вод і виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу України із затоками, бухтами, лиманами та естуаріями тощо;
- річок, що впадають в Чорне море, з їхніми додатковими системами (озерами, бухтами, затоками, каналами, гирлами, протоками, водосховищами, що мають постійний або тимчасовий зв'язок з рікою, плавнями та тимчасовими водними об'єктами, а також усіма притоками в межах розповсюдження максимальних паводків ріки), у таких межах:

р.Дніпро — від впадання в Дніпровський лиман до греблі Каховської ГЕС з притокою Інгулець від гирла до села Велика Олександрівка;

р.Південний Буг — від впадання в Бузький лиман до с.Голоскове Миколаївської області, включно;

р.Інгул — від гирла до с.Чорнишовка Миколаївської області, включно;

р.Дністер і рукав Турунчук з додатковою системою, включаючи Кучурганське водосховище в межах Одеської області;

р.Дунай з додатковою системою, включаючи лиман Сасик і Стенсівсько-Жебріянські плавні в межах Одеської області;

- інших річок — в межах території Херсонської, Миколаївської і Одеської областей;
- лиманів, зв'язаних з Чорним морем, у тому числі Хаджибейського та Куяльницького;
- Азовського моря з усіма затоками, гирлами, лиманами, включаючи Сиваш, Керченську протоку в межах до лінії — м.Такіль — м.Панагія;
- річок на території Донецької і Запорізької областей, що впадають в Азовське море, з їхніми додатковими системами (рукавами, гирлами, плавнями, лиманами, озерами), а також усіма притоками в межах розповсюдження максимальних паводків цих річок: Грузький Єланчик, Кальміус (до Павлопольської греблі), Кальчик, Берда (до греблі Бердянського водосховища), Обіточна, Лозоватка, Корсак, Молочна з Молочним Лиманом;

- інших водних об'єктів, що сполучаються з Азовським морем.

4. Контроль за використанням водних живих ресурсів у рибогосподарських водних об'єктах України здійснюється державними органами рибоохорони та іншими уповноваженими на це державними органами.

5. Порядок здійснення промислу в районі дії цих Правил

5.1. Промисел водних живих ресурсів здійснюється користувачами за плату в межах виділених їм у встановленому порядку квот за дозволами та талонами встановленого зразка, виданими їм державними органами рибоохорони.

З метою створення оптимальних умов відтворення, штучного розведення, вирощування водних живих ресурсів та їх використання і охорони, до цих Правил можуть розроблятися Режими, які уточнюють і доповнюють вимоги щодо здійснення спеціального використання водних живих ресурсів у окремих рибогосподарських водних об'єктах.

5.2. Рибалкам, які відповідають за вилучення водних живих ресурсів у виробничих підрозділах користувачів (ланки, судна, дільниці, бригади тощо), державними органами рибоохорони видаються промислові квитки та талони; іншим рибалкам, які здійснюють вилучення водних живих ресурсів у зазначених підрозділах, користувачі зобов'язані видати посвідчення рибалки.

6. Обов'язки користувачів

6.1. При здійсненні промислу водних живих ресурсів:

6.1.1. Здійснювати промисел згідно з Правилами, Режимими рибальства та іншими вимогами законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів.

Не перевищувати обсяги вилучення виділених їм квот водних живих ресурсів.

6.1.2. На кожному судні, ланці, дільниці, бригаді тощо вести промисловий журнал встановленої форми, а також мати документи, які підтверджують законність вилучення (промисловий квиток, талон) і здачі (квитанція) водних живих ресурсів.

6.1.3. Вести на кожному приймальному пункті, приймальному судні журнали з обліку прийнятих та реалізованих водних живих ресурсів.

6.1.4. Виконувати узгоджені з державними органами рибоохорони й науковими установами, підприємствами, організаціями плани меліоративних заходів (зариблення рибогосподарських водних об'єктів; поліпшення умов відтворення, рятування молоді із залишкових водойм; розчищення тоней, плавів, проток, міжлиманих з'єднань, каналів, джерел; боротьба із задухою, викос рослинності тощо).

6.1.5. Утримувати в належному санітарному стані закріплені промислові ділянки, знаряддя лову й забезпечувати їхню охорону. Проводити після закінчення промислу очистку промислових ділянок від всіх пристроїв, що засмічують водний об'єкт.

6.1.6. Не здійснювати на промислових ділянках без дозволу державних органів рибоохорони, інших уповноважених на це органів робіт, що змінюють природні умови у водному об'єкті.

Не допускати (без дозволу органів рибоохорони) інших користувачів до використання водних живих ресурсів на закріплених за ними промислових ділянках.

6.1.7. Маркувати мітками встановленого зразка ставні знаряддя лову з метою визначення їхньої належності.

6.1.8. Використовувати на промислі тільки відповідно пристосовані для здійснення рибальства і в установленому порядку зареєстровані плавзасоби, що мають на борту реєстраційний номер.

6.1.9. Безперешкодно допускати працівників державних органів рибоохорони на місця вилучення водних живих ресурсів, судна та інші плавучі засоби, склади, берегові приймальні пункти, приймальні судна, рибозаводи для перевірки знарядь і засобів лову, огляду добутих водних живих ресурсів, пред'являти на їхню вимогу промисловий журнал, інші документи, що мають відношення до промислу, та надавати їм допомогу в проведенні перевірок.

На вимогу працівників державних органів рибоохорони судно зобов'язане зупинитися, якщо воно не зайнято в цей момент ловом, постановкою, перевіркою тощо знарядь лову (в таких випадках судно зобов'язане зупинитися відразу ж після закінчення промислової операції).

6.1.10. Надавати працівникам державних органів рибоохорони та інших уповноважених органів право безкоштовного користування при службових поїздках зв'язком та попутними суднами, іншими видами транспорту, а також пересаджувати їх (на їхню вимогу) на інші судна, що є поряд.

6.1.11. Вчасно подавати в державні органи рибоохорони та інші державні установи відомості про обсяги вилучення водних живих ресурсів, іншу звітність відповідно до вимог законодавства.

6.1.12. Надавати на договірних умовах рибницьким підприємствам, установам, організаціям плідників риб, інших водних організмів.

Надавати на договірних умовах науковим установам, організаціям (у тому числі державним органам рибоохорони), що займаються розробкою рекомендацій щодо регулювання промислу, а також контрольно-спостережним іхтіологічним пунктам водні живі ресурси для біологічного аналізу.

6.1.13. Забезпечувати на договірних умовах у структурних підрозділах користувача (судно, ланка, дільниця, бригада тощо) можливість роботи іхтіолога-спостерігача підприємств, установ, організацій (у тому числі державних органів рибоохорони), що займається розробкою рекомендацій з регулювання промислу.

6.1.14. Прилов видів, які занесені до Червоної книги України, а також акліматизованих видів випускати (крім плідників, які відбираються для потреб рибництва) у рибогосподарські водні об'єкти в живому вигляді (заснула риба, інші водні живі ресурси оприбутковуються шляхом складання акта та записом у журналі обліку вилучених водних живих ресурсів в зазначеному журналі також реєструються і факти випуску).

Про факти оприбуткування, випуску видів, які занесені до Червоної книги України, а також акліматизованих видів інформується державний орган рибоохорони і держуправління екобезпеки в області, в якій знаходиться рибогосподарський водний об'єкт.

6.2. Обов'язки користувачів, які займаються відтворенням:

6.2.1. У термін до першого грудня поточного року подавати на затвердження в державні органи рибохорони узгоджений з науковими установами, підприємствами, організаціями план заходів на наступний рік щодо відтворення та рибницько-меліоративних робіт.

Щотижня та після закінчення робіт з відтворення направляти в державні органи рибохорони звітні дані про обсяги виконання зазначених робіт.

У місячний термін після закінчення рибницько-меліоративних робіт направляти державним органам рибохорони звіт про обсяги виконання.

6.2.2. Вести на кожному приймальному пункті (судні) журнал з обліку плідників, що заготовляються, в якому фіксується відбір плідників із кожного окремого улову за видами, кількістю, розміром, масою та статтю, з обов'язковою вказівкою номера приймально-здавальної квитанції.

6.2.3. З участю представника державних органів рибохорони - негайно оформляти акти про списання загиблих плідників, а також про утилізацію ікри, не придатної для одержання потомства та переробки.

7. Права користувачів

7.1. Здійснювати в установленому порядку спеціальне використання водних живих ресурсів.

7.2. Право власності на добути в установленому порядку водні живі ресурси та доходи від реалізації їх.

7.3. Право на компенсацію збитків, завданих їм порушеннями природоохоронного законодавства.

7.4. Оскаржувати в установленому порядку рішення державних органів і посадових осіб, що порушують їх права на використання водних живих ресурсів.

7.5. Брати участь у вирішенні питань охорони водних живих ресурсів.

7.6. Проводити відтворення водних живих ресурсів, рибницько-меліоративні роботи в рибогосподарських водних об'єктах та оформляти відповідну документацію згідно з законодавством.

7.7. Інші передбачені законодавством України права щодо використання водних живих ресурсів.

8. Права державних органів рибохорони

8.1. За узгодженням з науковими підприємствами, установами, організаціями — переносити (не більше ніж на 15 діб) терміни заборони, передбачені пунктом 11 цих Правил, у той чи інший бік без зміни загальної тривалості. Строки заборони, встановлені цими Правилами, поширюються на перше й останнє числа періоду включно з загальною тривалістю заборони в річках — 50, у водосховищах і озерах — 70, у новостворених водних об'єктах, а також у додатковій системі річок та інших водних об'єктів — 90 діб.

8.2. За узгодженням з науковими підприємствами, установами, організаціями — продовжувати на термін до 15 діб тривалість промислу, передбачену пунктом 11 цих Правил.

8.3. Визначати за узгодженням з науковими рибогосподарськими підприємствами, установами, організаціями межі нерестових ділянок, зимувальних ям і організувати охорону їх у період нересту, зимівлі риби, інших водних живих ресурсів.

8.4. Відповідно до обґрунтувань наукових підприємств, установ, організацій, інших компетентних юридичних осіб (у тому числі державних органів рибохорони) — дозволяти в період заборони лов рослиноїдних риби та інших водних живих ресурсів, випущених у рибогосподарські водні об'єкти.

8.5. У разі виникнення ситуацій, загрозливих для існування водних живих ресурсів (задуха, отруєння, обезводнення, масові паразитарні та інші епізоотії тощо), — дозволяти вилов їх у відповідних водних об'єктах або їхніх ділянках, включаючи заборонені зони (за винятком територій та об'єктів природно-заповідного фонду), всіма засобами та знаряддями лову і в будь-який період року.

8.6. Залучати виробничі підрозділи користувачів (судна, дільниці, ланки, бригади) для здійснення контрольного лову в районах, що закриваються для промислу внаслідок підвищених приловів водних організмів непромислового розміру або при перевищенні прилову водних живих ресурсів інших видів при спеціалізованому промислі.

8.7. Здійснювати перевірку готовності у користувачів необхідних для використання виділених квот знарядь, засобів лову, плавзасобів за кількістю і видами, берегових приймальних пунктів, приймальних суден, відповідних облікових документів тощо.

Відповідно до обсягів виділених квот — видавати їм дозволи, промислові квитки, талони та реєструвати журнали обліку вилучених водних живих ресурсів.

Якщо користувачі належним чином не підготувались до проведення промислу, то державні органи рибохорони можуть відмовити їм у видачі зазначених документів.

Вимагати надання звіту про використання дозволу.

8.8. При видачі або обміні промислових квитків — перевіряти знання Правил рибальства, інших нормативних документів рибалками, які відповідають за вилучення водних живих ресурсів у

виробничих підрозділах користувачів, і, в разі виявлення незадовільних знань зазначених документів, — відмовляти їм у видачі промислових квитків.

8.9. Визначати користувачам межі району (промислової ділянки) для здійснення промислу.

8.10. Дозволяти і здійснювати контроль за проведенням користувачами меліоративних, науково-промислових ловів, робіт з рибництва, відтворення, рятування молоді водних живих ресурсів, рибоводно-меліоративних робіт, що проводяться користувачами на промислових ділянках.

Затверджувати склад комісії з контролю за випуском водних живих ресурсів.

8.11. Перевіряти на судах, у ланках, дільницях, бригадах, приймальних пунктах, приймальних судах тощо документи на право вилучення, транспортування, приймання, переробки, реалізації водних живих ресурсів, інші документи; проводити догляд суден і автотранспорту, виробничих приміщень.

Здійснювати перевірку знарядь лову, контролювати їхню кількість, перевіряти відповідність вимогам цих Правил засобів лову, що застосовуються, а також схеми розстановки стаціонарних і режим роботи активних знарядь лову.

8.12. Дозволяти науковим установам, підприємствам, організаціям, іншим компетентним юридичним особам (в тому числі державним органам рибоохорони) спеціальне використання водних живих ресурсів для науково-дослідних цілей, проведення меліоративних, науково-промислових, контрольних ловів, робіт з рибництва, відтворення (переселення, акліматизація за наявності дозволу Мінекобезпеки), реакліматизації, в тому числі в заборонених для промислу районах, в будь-який час і тими засобами та знаряддями лову, що передбачені програмами досліджень, планами інших вищезгаданих робіт.

8.13. Безперешкодно перевіряти підприємства, установи, організації, судна, інші плавучі засоби, що здійснюють добування і переробку риби, інших водних живих ресурсів, гідротехнічні споруди, а також території природно-заповідного фонду України з метою здійснення контролю за дотриманням законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів.

8.14. Призупиняти та поновлювати дію дозволів, промислових квитків, талонів шляхом вилучення їх у разі порушення користувачем вимог цих Правил, законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів.

Скасовувати дозволи, промислові квитки, талони шляхом їх вилучення в разі систематичного чи грубого порушення користувачем вимог цих Правил, законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів.

Припинення права на спеціальне використання водних живих ресурсів не звільняє користувачів цих ресурсів від зобов'язань щодо відшкодування збитків, завданих внаслідок порушення законодавства з питань охорони і використання водних живих ресурсів.

8.15. Вилучати і здавати в установленому порядку улови, добути з порушеннями цих Правил, знаряддя їх добування, плавучі та транспортні засоби, обладнання і предмети, що були знаряддями правопорушення. Вилучений у користувача улов включається в рахунок виділеної йому квоти.

Вибірка з води знарядь лову, що використовувались з порушенням цих Правил, доставка затриманих знарядь лову, плавзасобів та уловів до місць зберігання на вимогу працівників державних органів рибоохорони проводиться порушником за його рахунок.

8.16. Складати акти перевірок і протоколи про порушення правил рибальства, інших норм і правил у галузі охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, розглядати справи про порушення та приймати за ними відповідні рішення згідно з законодавством.

8.17. Подавати позови про відшкодування збитків і втрат, завданих підприємствами, установами, організаціями та громадянами внаслідок порушення законодавства про охорону, використання і відтворення водних живих ресурсів.

8.18. Доставляти осіб, що порушують законодавство з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, до місцевих органів виконавчої влади, органів внутрішніх справ.

8.19. Давати обов'язкові для виконання вказівки (приписи) про усунення порушень в охороні, використанні і відтворенні водних живих ресурсів.

8.20. Викликати громадян і посадових осіб для надання усних або письмових пояснень у зв'язку з порушенням ними законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів.

8.21. Використовувати фотографування, звукозапис, відеозйомку тощо як допоміжні засоби для попередження і розкриття порушень законодавства з питань охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів.

8.22. Перевіряти в осіб, відповідальних за лов у виробничих підрозділах користувача, знання Правил рибальства при видачі та обміні промислових квитків. У разі виявлення незадовільних знань цих Правил державні органи рибоохорони можуть відмовляти їм у видачі промислового квитка.

8.23. Інспектори державних органів рибоохорони відповідно до законодавства мають право:

8.23.1. На отримання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту, а також право на носіння форменого одягу зі знаками розрізнення, встановленими Держкомрибгоспом.

8.23.2. Одержувати безкоштовно від міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій, громадян статистичні, інші довідкові та інформаційні матеріали, пояснення, потрібні для визначення стану охорони, відтворення і використання природних ресурсів, а також повідомлення про аварійні забруднення довкілля.

8.23.3. Користуватись при виконанні службових обов'язків попутним водним і сухопутним транспортом та засобами зв'язку, що належать користувачам водних живих ресурсів усіх форм власності.

9. Забороняється

9.1. Скидати в рибогосподарські водні об'єкти та їхню водоохоронну зону неочищені й незнешкоджені стічні води промислових, комунальних, сільськогосподарських, інших підприємств, а також води від миття транспорту, виробничі, побутові та інші види відходів.

9.2. Скидати ґрунт, вибраний при проведенні днопоглиблювальних, дноочисних та інших робіт, а також пульпу, що створюється, за межами відведених і позначених місць та не в установлені терміни.

9.3. Здійснювати в рибогосподарських водних об'єктах вимочування льону, конопель, миття автотранспорту, винної тари, тари з-під ядохімікатів та інших речовин, що негативно впливають на гідрохімічний режим водних об'єктів.

9.4. Здійснювати заготівлю лісу на берегах рік та їхніх приток, що є місцями нересту цінних видів риби, інших водних живих ресурсів, на відстані менше ніж 1 км від берега, а в районі розміщення рибницьких заводів і господарств із розведення риби, інших водних організмів — на відстані менше ніж 3 км.

9.5. Вилучення заборонених, незаконно встановлених знарядь лову та незаконно вилучених водних живих ресурсів без відповідного запису в судовому журналі і без оповіщення державних органів рибоохорони.

9.6. Знаходитися промисловим, транспортним та іншим суднам у межах заборонених для промислу місцях, за винятком транзитного проходу і проходу фарватером, зупинок біля поселень, для встановлення бакенів і у випадках надзвичайної потреби (шторм, туман, аварія і т.п.).

9.7. Всюди продаж і скупка водних живих ресурсів (об'єктів промислу) та продукції з них без наявності у продавця документів, що підтверджують законність їх вилучення або придбання.

9.8. Будь-яке рибальство на новоутворених водосховищах та інших водних об'єктах.

9.9. Будь-яке рибальство на протязі всього року біля гребель і шлюзів, у районі насосних станцій питного та промислового водопостачання, а також станцій, які перекачують ґрунтові та поверхневі води у водосховища на відстані ближче 500 м, а біля мостів, які охороняються, — в межах відомчих охоронних зон.

9.10. Займати будь-якими засобами та знаряддями лову водних живих ресурсів більше 2/3 ширини русла річки, струмка або протоки, а також здійснювати одночасне або чергове закидання неводів із протилежних берегів “в замок” і встановлювати ставні знаряддя лову в шаховому порядку.

9.11. Застосовувати нові знаряддя та засоби лову водних живих ресурсів.

9.12. У прибережних захисних смугах забороняється:

9.12.1. Застосування авіаопилення і авіаобприскування при обробці сільськогосподарських, лісних та інших масивів.

9.12.2. Використання для будь-яких цілей препаратів ДДТ, гексахлорану та інших речовин, гранично допустима концентрація яких для води рибогосподарських водних об'єктів нормується як “відсутність”.

9.12.3. Застосування пестицидів із незатвердженими гранично-допустимими концентраціями (ГДК) для води рибогосподарських водних об'єктів.

9.12.4. Будівництво складів для схову пестицидів і мінеральних добрив, влаштування злітно-посадочних майданчиків для авіахімічних робіт, ванн для купання худоби, майданчиків для заправлення наземної апаратури ядохімікатами.

9.12.5. Будівництво тваринницьких ферм і комплексів, розміщення шлаконакопичувачів, сховищ, відстійників промислових відходів та інших гідротехнічних споруд, що можуть негативно впливати на прибережні води річок, озер і т.і.

9.12.6. Розорювання земель (крім підготовки ґрунту для залуження і залісення), а також садівництво і городництво.

9.12.7. Будівництво будь-яких споруд (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних), у тому числі баз відпочинку, дач, гаражів та стоянок для автомобілів.

9.12.8. Улаштування звалищ сміття, гноєсховищ, накопичувачів рідких і твердих відходів виробництва, кладовищ, скотомогильників, полів фільтрації тощо.

9.13. Користувачам водних живих ресурсів забороняється:

9.13.1. Здійснення промислу виробничими підрозділами користувача (ланки, ділянки, бригади тощо) на судах, що не призначені для здійснення промислу, та (або) без наявності в рибалок, відповідальних за вилучення, промислових квитків, талонів, журналів обліку вилучених водних живих ресурсів (промислових журналів), а в інших рибалок, які здійснюють вилучення водних живих ресурсів у зазначених підрозділах користувача, посвідчень рибалок.

9.13.2. Зберігати об'єкти промислу, невраховані чи заборонені до вилову, частини їхнього тіла, а також приймати (здавати) виловлені об'єкти одного виду під іншою назвою або без видової назви.

9.13.3. Вести неточно облік та подавати неточні звітні облікові дані про райони та об'єкти промислу, обсяги вилучення водних живих ресурсів.

9.13.4. Зберігати на судні, бригадному стані тощо або у водоохоронній зоні неопломбовані державними органами рибоохорони знаряддя лову, застосування яких у даному районі і в даний період заборонено.

9.13.5. Використовувати ставні знаряддя лову, не позначаючи їх розташування за допомогою буїв чи розпізнавальних знаків.

9.13.6. Використовувати знаряддя лову із водних об'єктів, в яких виявлені осередки паразитарних та інфекційних захворювань риб, в інших водних об'єктах без попередньої дезінфекції цих знарядь.

9.13.7. Перебувати на водному об'єкті або у водоохоронній зоні зі знаряддями лову, застосування яких заборонено цими Правилами, а також із вибуховими та отруйними речовинами, за винятком випадків (проведення на водних об'єктах робіт, пов'язаних із застосуванням цих речовин, а також при транзитному їх провозі), узгоджених з державними органами рибоохорони.

9.13.8. Викидати за борт улов (у тому числі дозволених до вилову об'єктів промислу) або його частину. У таких випадках користувач зобов'язаний відшкодувати завдані збитки.

9.13.9. Вилов риби та інших водних живих ресурсів на зимувальних ямах.

9.14. Без погодження з державними органами рибоохорони забороняється:

9.14.1. Будь-яка діяльність, що може негативно вплинути на стан водних живих ресурсів, без виконання обов'язкових заходів з попередження та зменшення можливого впливу.

9.14.2. Проводити в рибогосподарських водних об'єктах без обґрунтування наукових установ, підприємств, організацій та дозволу Мінекобезпеки акліматизацію та переселення водних організмів.

9.14.3. Здійснювати обвалювання та відбудову зруйнованих валів на заплавах ділянках, що є місцями нересту, міграцій риб та інших водних живих ресурсів.

9.14.4. Створювати завали та перегороджувати ріки, протоки, канали, руйнувати вали та береги, проводити будівництво ставів і каналів, випускати з лиманів і озер воду.

9.14.5. Здійснювати забір води з рибогосподарських водних об'єктів для потреб промисловості, сільського, комунального та особистого господарства. Експлуатувати водозабірні споруди без ефективних рибозахисних пристроїв.

9.14.6. Здійснювати видобуток гравію та піщано-ракушкової суміші в рибогосподарських водних об'єктах та в прибережних захисних зонах.

9.14.7. Здійснювати в рибогосподарських водних об'єктах днопоглиблювальні, вибухові, бурові, сейсмологічні та геологорозвідувальні роботи, за винятком проведення невідкладних днопоглиблювальних робіт для підтримки судноплавства на обмілілих ділянках річок.

Про проведення вибухових робіт у зазначених випадках потрібно негайно повідомити в державні органи рибоохорони.

9.14.8. Здійснювати заготівлю очерету, рогозу та інших водних рослин на нерестових та інших, визначених органами рибоохорони, ділянках рибогосподарських водних об'єктів.

9.14.9. Проводити на рибогосподарських водних об'єктах та їхніх ділянках роботи з розведення та вирощування водних живих ресурсів.

9.14.10. Установлювати садкові лінії для вирощування риби та інших водних живих ресурсів, а також колектори для вирощування моллюсків.

Місця, строки, знаряддя та засоби лову

10. Забороняється промисел протягом усього року

10.1. У дніпровських водосховищах та річках, що в них впадають:

10.1.1. Київському:

- перед гирлом р.Тетерів на ділянці, обмеженій з боку водосховища лінією, яка проходить від південного краю с.Страхолисея по водній межі Дніпровсько-Тетерівського державного лісомисливського господарства на північну околицю с.Сухолуччя і далі вгору до гирла річки Тетерів;

- р.Тетерів — від гирла до с.Приборськ;
- р.Уж — на ділянці від гирла до с.Поліське;
- р.Прип'ять — у межах іхтіологічного заказника місцевого значення "Прип'ятьський".

10.1.2. Канівському:

- на відстані 5 км вниз рікою від греблі Київської ГЕС;

- у затоці Річище вниз рікою від греблі Київської ГЕС до Гатки, а в районі м.Києва від пригребельного забороненого простору до гирла р.Павлівка, включаючи затоки і р.Десна від гирла до затоки Погрібська стариця;

- у затоці урочища Галерне на всьому протязі від гирла до верхньої межі садкового господарства ТЕЦ-5;

- р. Десна — в районі пристані м. Новгород-Сіверський в межах іхтіологічного заказника місцевого значення "Кам'яна гряда".

10.1.3. Кременчуцькому:

- на відстані 5 км вниз рікою від греблі Канівської ГЕС (нижня межа забороненої зони проходить через водосховище по лінії, яка з'єднує на правому березі пристань Тарасова Гора, на лівому — верхній вхід в урочище Озеро Криве);

- в Сульській затоці від створу Жовнінська круча — село Мозолівка вгору до гирла р.Сула;

- у Цибульницькій затоці — від створу Московська гора за траверзом на протилежний берег і вгору до дамб спеціалізованих рибних господарств на р.Цибульник та її притоці — річці Обломіївці;

- перед гирлом річки Вільшанки на відстані 500 метрів у всі боки і вглиб водосховища;

- у Липівському орнітологічному заказнику загальнодержавного значення — в межах від дамби Черкаського залізничного моста вгору рікою до с.Кедина гора — с.Чапаєвка між фарватером р.Дніпро і лівим берегом водосховища;

- в іхтіологічному заказнику місцевого значення "Роський" — ділянка р.Рось від гирла вгору рікою до с.Межиріч;

- р.Сула — від гирла до с.Буромка;
- р.Вільшанка — від гирла до с.Байбузи;
- р.Цибульник — на всьому її протязі.

10.1.4. Дніпродзержинському:

- на відстані 5 км униз рікою від греблі Кременчуцької ГЕС, в рукаві річки Псьол від створу с.Радуга за траверзом на протилежний берег (старе гирло р.Псьол) угору рікою до гирла річки Псьол;

- у Ворсклянській затоці по створу: Кишеньківське лісництво - Великий Курган і далі Великого Кургану на корінний лівий берег (колишнє с.Єременки), потім вгору рікою до шосейного моста Світлогорськ — Кобеляки біля с.Лучки;

- р.Псьол на ділянці від гирла до залізничного моста через річку біля ст.Потоки;
- р.Ворскла на ділянці від гирла до гужового моста біля с.Кобеляки.

10.1.5. Дніпровському:

- на відстані 5 км униз рікою від греблі Дніпродзержинської ГЕС до автодорожнього моста в м. Дніпродзержинськ;

- у затоці Балка Велика Осокорівка в межах іхтіологічного заказника від гирла на створі насосна станція водоводу Дніпро-Західний Донбас за траверзом на протилежний берег і вгору по річці до моста по трасі Москва-Сімферополь, з включенням усіх балок і заток, які впадають у балку Велика Осокорівка;

- у затоці Балка Ворона від островів Великий і Малий Махортет з їхніми водоохоронними зонами та ділянками водосховища завширшки 50 м, які до них прилягають, і вгору по затоці до лінії, що проходить від кінця с.Мар'ївка Синельниківського району Дніпропетровської області на протилежний берег.

10.1.6. Каховському:

- від греблі Дніпровської ГЕС по старому і новому руслах до залізничних мостів через річку Дніпро біля м.Запоріжжя;

- у р.Конка — на ділянці від залізничного моста до шосейного моста через трасу Москва-Сімферополь;

- в 1-кілометровій акваторії навколо островів Великі та Малі Кучугури в межах орнітологічного заказника загальнодержавного значення.

10.2. У гірських річках та їх водосховищах:

- Дністер — від витoku до с. Колодруби;

- Коропець — в межах іхтіологічного заказника місцевого значення “Козівський”;

- Дністер — від впадання р.Серет до турбази “Дністрянка” в межах “Городоцько-Добрівлянського” іхтіологічного заказника місцевого значення;

- Серет — від Касперівської ГЕС до гирла в межах “Касперівсько-Городоцького” іхтіологічного заказника місцевого значення;

- Бистриця-Надвірнянська — від витoku до с.Тисменичани Богородчанського району;

- Бистриця-Солотвинська — на ділянці від витoku до шосейного моста біля с.Богородчани;

- Прут з притоками — від витoku до автодорожного моста в с.Ланчин;

- Чорний і Білий Черемош з притоками — від витoku до с. Кути Косівського району;

- Рибниця з притоками — на всьому її протязі;

- Лімниця з притоками — від витoku до автодорожного моста в с.Рівня;

- Чечва з притоками — від витoku до гирла р.Дуби біля с.Сваричів Рожнятівського району;

- Свіча з притоками — на всьому її протязі;

- Лужниця з притоками — від витoku до автодорожного моста в с.Гошів;

- Сукель з притоками — від витoku до автодорожного моста в м.Болехів;

- Стрий — від гирла до місця впадання річки Опор;

- Лімниця, Верещиця, Луква, Гнила Липа, Золота Липа, Стрипа, Сірет, Збруч, Смотрич, Студениця — на відстані 1 км від гирл вгору по ріці і в пригирлових просторах усіх перерахованих у цьому пункті річок у радіусі 1 км від їхніх гирл;

- Сірет з притоками — від витoku до смт Берегомет;

- Дністер — на відстані 10 км вниз рікою від греблі буферного водосховища до с.Нагоряни Вінницької області, а також у Дністровському водосховищі від с.Горошеве по гирлу річки Збруч, включаючи його;

- у затоках Дністровського водосховища, які утворились у зоні підтоплення пригирлових ділянок річок і притоків;

- Дністровському водосховищі та на р.Дністер у зоні іхтіологічних заказників місцевого значення: “Репуженські острови”, “Василівська вирва”, “Дарабанське плесо”, “Бернівський острів”.

10.3. В інших річках:

- Горинь від с.Деражне до с.Бечаль у межах іхтіологічного заказника місцевого значення “Деражненський”;

- Сіверський Донець — від с.Студенок до с.Кам’янка Ізюмського району Харківської області;

- Сіверський Донець — на відстані 7 км нижче греблі ЛГЕС вниз по ріці до гирла р.Євсуг і від гирла р.Євсуг угору по ріці 1,5 км до залізничного моста в межах іхтіологічного заказника місцевого значення “Донецький”;

- Деркул — від гирла вгору по ріці 30 км до с.Герасимівка в межах іхтіологічного заказника місцевого значення “Деркульський”;

- Оскол — на ділянці від гирла до греблі Краснооскольської ГЕС.

11. Забороняється промисел у такі строки

11.1. У водосховищах:

11.1.1. Київському з затоками, включаючи зону підтоплення з притоками, — з 1 квітня до 10 червня, а на ділянках від греблі насосної станції на р. Ірпінь на відстані 3 кілометри в обидва боки і вглиб водосховища — з 1 грудня до 30 червня.

11.1.2. Канівському з затоками і протоками в межах зони підтоплення — з 1 квітня до 10 червня.

11.1.3. Кременчуцькому з затоками — з 1 квітня до 10 червня, а на ділянці в межах від острова Красний (38 буй) вгору рікою до 62 буя завширшки 1 км по руслу Дніпра — від початку льодоставу (але не пізніше 1 грудня) і до кінця весняної заборони.

11.1.4. Дніпродзержинському з затоками — з 1 квітня до 10 червня.

11.1.5. Дніпровському:

- з 5 квітня до 14 червня;
- у затоці Балка Гадюча (Малишевська) від гирла до вершини і в Самарській затоці на ділянці від Усть-Самарського автодорожного моста вгору по ріці до створу мис Одинківка — Кремська затока — з 1 березня до 1 вересня;

- у затоці Балка Мала Осокорівка і від гирл до вершин балок Капустяна, Дубова і в балці Вольна — від гирла до селища Відрадне — з 1 квітня до 1 вересня.

11.1.6. Каховському:

- з 10 квітня до 20 червня;

- на акваторіях заток: Капулівська (Олексіївська) від мису с.Капулівка до мису с.Олексіївка (насосна станція); Новопавлівська — від зони відпочинку м. Нікополь (включаючи Зелений острів) до західної околиці смт Красно-Григорівка; Рогачицька — від лінії мис с.Нижній Рогачик — с.Сергіївка вгору рікою до автостради Запоріжжя — Нова Каховка; Республіканець — від лінії мис с.Республіканець — за траверзом на протилежний берег і вглиб затоки; Василівська (нижня частина водосховища) — від входу в затоку і вглиб її; Болгарська — від входу в затоку і вглиб її — з 1 січня до 20 вересня і з 1 грудня до 1 січня.

11.1.7. Карачунівському — з 1 квітня до 10 червня, а на ділянці від гирла р.Боковенька до с.Христофорівка і в р.Бокова на ділянці від гирла до с.Волове — з 1 квітня до 1 вересня.

11.1.8. Дністровському — з 1 квітня до 30 червня.

11.1.9. Інших водосховищах та озерах Волинської і Рівненської областей — з 1 квітня до 10 червня.

11.2. У річках:

- Десна — від Чернігівського залізничного моста до автодорожного моста в с. Шестовиця;

- Снов і Убедь — на відстані 1 кілометра вгору рікою від гирл і перед гирлами — з 1 листопада до 21 травня;

- Убедь — від гирла до моста в м.Сосниця — з 1 листопада до 21 травня;

- Дніпро — на ділянці від м. Лоїв до с. Нижні Жари, Сож — від населеного пункту Яриловицький Скиток до гирла — з 1 квітня до 31 травня;

- Дністер з усіма притоками — з 1 квітня до 30 червня, а на ділянці від Ново-Дністровської греблі — с. Барнашівка до с. Хрушка — з 15 травня до 14 липня;

- Південний Буг з усіма притоками — з 1 квітня до 21 травня.

11.2.1. У всіх інших річках, за винятком басейну р. Дністер і річок Закарпатської області, в корінних водах — з 1 квітня до 21 травня, а в додаткових — з 1 квітня до 30 червня.

11.2.2. В річках, притоках і озерах Закарпатської області — з 25 березня до 16 травня і — з 1 вересня до 31 грудня.

12. Забороняється лов:

12.1. Водних живих ресурсів, занесених до Червоної книги України.

12.2. Риби та інших водних живих ресурсів гоном (способом багрення, за допомогою брязкал та бовтанья).

13. Забороняється застосовувати:

13.1. Електроловильні пристрої, колючі знаряддя лову, частикові трали, тюлькові неводи і волокуші у всіх водних об'єктах протягом усього року.

13.2. Частикові закидні неводи і волокуші у водосховищах Дніпра та Сіверського Донця — з кінця весняної заборони до 20 вересня.

13.3. Сітки з вічком 52-68 мм у дніпровських водосховищах, у всіх інших водних об'єктах — сітки з вічком 42-68 мм.

13.4. Сітки довжиною більше 35 метрів у малих річках та інших водних об'єктах площею до 5000 га і більше 70 метрів — у водних об'єктах, площа яких перевищує 5000 га.

13.5. Знаряддя лову без міток, які виготовляються за рахунок власника знарядь лову і реєструються державними органами рибохорони.

13.6. Спосіб траління при лові закидними неводами і волокушами із суден.

13.7. Поріжні ставні сітки з розміром вічка до 42 мм у дніпровських водосховищах.

14. Органи рибохорони можуть дозволяти:

14.1. За погодженням з науково-дослідними установами, організаціями застосовувати:

14.1.1. Сітки з розміром вічка 42-60 мм — у водосховищах і технічних водних об'єктах для відлову крупних особин карася, лина, плітки в місцях їхньої концентрації.

14.1.2. Сітки з розміром вічка 50-60 мм — у водосховищах дніпровського каскаду для відлову крупної плітки, карася, плоскирки в місцях їхньої концентрації в період з 1 жовтня до початку весняної

заборони, а на Київському і Канівському водосховищах, крім того,- протягом 25 діб після закінчення заборони - для відлову лина, карася в місцях їхньої концентрації.

14.1.3. Поріжні ставні і плавні сітки з розміром вічка 36, 40, 45, 50, 55, 60 і більше міліметрів — на закорчованих і зарослих ділянках водних об'єктів.

14.1.4. Дрібновічкові неводи та дрібновічкові поріжні ставні сітки — для відлову дрібного частика на малих рибогосподарських водних об'єктах у промисловий період.

14.1.5. Ставні сітки з розміром вічка 100-130 і більше міліметрів, ставні неводи та ятери з розміром вічка в задніх стінках котлів 100 і більше міліметрів — у період весняної заборони на водних об'єктах для відлову старшовікових груп рослинодних та інших видів риб.

14.1.6. Тюлькові трали — в заборонених місцях, за винятком територій та об'єктів природно-заповідного фонду, і в заборонений період з дотриманням встановлених норм прилову молоді риб, що охороняється, згідно з цими Правилами рибальства, і на глибинах не менше 5 метрів.

14.1.7. Ставні сітки, закидні та ставні неводи з розміром вічка 100 і більше міліметрів у заборонених місцях, за винятком територій та об'єктів природно-заповідного фонду, для облову концентрацій старшовікових груп рослинодних та інших видів риб.

14.1.8. Заготівлю плідників рослинодних риб для потреб відтворювальних комплексів у заборонений період і в заборонених місцях, за винятком територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Заходи з охорони молоді водних живих ресурсів

15. Промисловий розмір

15.1. Мінімальні розміри риб та річкових раків, допустимі до вилову (у свіжому вигляді, в см): Судак 42; Білизна 33; Синець 24; Лящ 32; Товстолобик 40; Підуст 25; Сазан 35; Білий амур 40; Чехоня 24; Головень 24; Щука 35; Тараня 18; Сом 70; Вугор 50; Карась 15; Берш 28; В'язь 28; Річкові раки 10.

15.1.1. Лин на ділянках р.Сож, з заплавою, від с.Яриловицький Скиток до гирла р. Дніпро, з заплавою, від м.Лоїв до Неданчицького залізничного моста і в Київському водосховищі — 22.

15.1.2. Лин в Канівському, Кременчуцькому, Дніпродзержинському, Каховському водосховищах — 24.

15.1.3. Лин в інших водних об'єктах — 20.

15.1.4. Плітка в дніпровських водосховищах — 18.

15.1.5. Плітка в Дністровському водосховищі — 20.

15.1.6. Рибець в Дністровському водосховищі — 27.

15.1.7. Промисловий розмір риби визначається у свіжому вигляді виміром від вершини риля (при закритому роті) до початку середніх променів хвостового плавця.

15.1.8. Промисловий розмір річкових раків визначається виміром по спинному боку тіла від середини ока до кінця хвостової пластинки.

16. Максимально допустимий прилов риби непромислової міри складає:

16.1. У сітках з розміром вічка 70 і більше міліметрів — 20% від загальної кількості улову видів риб, що охороняються.

16.2. У сітках з розміром вічка 22-50 — не більше 20% від загальної кількості улову всіх видів риб.

16.3. В ятерах і відціджувальних знаряддях лову — не більше 8% від загальної кількості улову видів риб, що охороняються.

16.4. В уклійно-йоршових і тюлькових знаряддях лову — не більше 2% від загальної маси улову риби.

17. При підвищеному прилові особин непромислового розміру в будь-якому районі державні органи рибоохорони за узгодженням з науковими рибогосподарськими організаціями приймають рішення про заборону промислу або заміну в даному районі знарядь лову іншими, з більш крупним кроком вічка.

18. Улови із вмістом риби непромислової міри більше встановленої кількості, а також риба, виловлена з порушенням цих Правил, незалежно від того, де вони були виявлені (на місцях лову, в пунктах приймання, переробки та реалізації), відбираються державними органами рибоохорони і здаються на рибоприймальні пункти або в торговельну мережу.

19. Розмір вічка в знаряддях лову

19.1. Мінімально допустимий розмір вічка в знаряддях лову (в мм)

Об'єкти промислу	Знаряддя лову			
	Закидні, ставні неводи, волокуші тощо	Ятери, інші пастки	Сітки	Трали

	Матня, бочка	Приводи	Крила	Бочка	Крила		Куток
в річках Дніпро, Дністер, П.Буг, Сіверський Донець							
Дрібночастикові риби	36	40	50	30	40	30*	
Крупночастикові риби	36	40	50			70	
В інших водних об'єктах							
Дрібночастикові риби	30	36	40	30	40	30*	
Крупночастикові риби	30	36	40			70	
На малих річках та інших малих водних об'єктах							
Дрібночастикові риби	22	30	36	30	40	22*	
Крупночастикові риби	24	30	36			70	
У всіх водних об'єктах							
Тюлька, верховодка							5

*За винятком заборонених сіток, вказаних у пункті 13.3 цих Правил.

19.2. Розмір вічка в знаряддях лову визначається шляхом виміру відстані між 11 вузлами і ділення отриманого числа на 10. При визначенні розміру вічка в мокрих знаряддях лову після консервації допускається зниження установлених розмірів на 5 %.

Відповідальність за порушення цих правил

20. Порядок притягнення порушників цих Правил до адміністративної та кримінальної відповідальності, а також відшкодування збитків, завданих рибному господарству, визначається чинним законодавством України.

Практична робота №8

Постатейний розгляд Інструкції про порядок здійснення штучного розведення, вирощування риби, інших водних живих ресурсів та їх використання в спеціальних товарних рибних господарствах

Мета: вивчити основні положення Інструкції про порядок здійснення штучного розведення, вирощування риби, інших водних живих ресурсів та їх використання в спеціальних товарних рибних господарствах в частині правового регулювання створення спеціальних товарних рибних господарств

Інструкція про порядок здійснення штучного розведення, вирощування риби, інших водних живих ресурсів та їх використання в спеціальних товарних рибних господарствах

Затверджена наказом Державного комітету рибного господарства України за №4 від 15.08.2008 р.
Зареєстровано в Міністерстві юстиції України за №64/14755 від 28.01.2008 р.

Погоджена заступником міністра охорони навколишнього природного середовища України та заступником міністра аграрної політики України

1. Загальні положення

1.1. Ця Інструкція розроблена у відповідності до Законів України "Про тваринний світ" ([2894-14](#)), "Про виключну (морську) економічну зону України" ([162/95-ВР](#)), "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" ([1775-14](#)), "Про Загальнодержавну програму розвитку рибного господарства України на період до 2010 року" ([1516-15](#)), постанов Кабінету Міністрів України від 28 вересня 1996 року N 1192 ([1192-96-п](#)) "Про затвердження Тимчасового порядку здійснення рибного господарства і здійснення рибальства", від 24.01.2007 N 42 ([42-2007-п](#)) "Про затвердження Положення про Державний комітет рибного господарства України".

Інструкція регламентує порядок здійснення штучного розведення, вирощування риби, інших водних живих ресурсів та їх використання в спеціальних товарних рибних господарствах.

Штучне розведення, вирощування водних живих ресурсів, їх використання здійснюються з метою підвищення рибопродуктивності рибогосподарських водних об'єктів (їх ділянок) шляхом спрямованого формування видового складу (відтворення риб та інших водних живих ресурсів) та запасів водних живих ресурсів без скидання води з цих об'єктів з метою їх вилову.

Для створення спеціального товарного рибного господарства використовуються рибогосподарські водні об'єкти, заселені широко розповсюдженими та малоцінними для промислу видами водних живих ресурсів, а також ділянки Чорного та Азовського морів у межах внутрішніх та територіальних вод України, які можуть використовуватись для створення спеціальних товарних рибних господарств з розведення морських безхребетних та водоростей.

1.2. Дія цієї Інструкції не поширюється на:

- природні або штучно створені водні об'єкти площею до 10 га, рибогосподарська діяльність на яких здійснюється за науковими обґрунтуваннями, погодженими з територіальними органами охорони, відтворення водних живих ресурсів та регулювання рибальства і територіальними органами Міністерства охорони навколишнього природного середовища України;

- рибогосподарські водні об'єкти рибницьких господарств (риборозплідники, нерестово-вирощувальні, товарні), що побудовані за відповідними проектами для товарного рибництва;

- рибогосподарські водні об'єкти, що перебувають у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

1.3. Терміни, що застосовуються в Інструкції, мають такі значення:

користувач риби та інших водних живих ресурсів (далі - користувач) - підприємства, установи й організації незалежно від форм власності, а також громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які використовують рибу та інші водні живі ресурси;

Режим рибогосподарської експлуатації водного об'єкта (далі - Режим) - установлена на відповідний термін сукупність вимог, умов та заходів щодо обсягів робіт з відтворення ВЖР за їх віковими та видовими характеристиками, строків лову, типів і кількості знарядь та засобів лову, обсягів вилучення, регламентації любительського і спортивного рибальства, ощадливого використання туводних видів, виконання якого забезпечує раціональне використання ВЖР рибогосподарського водного об'єкта або його ділянки;

риба та інші водні живі ресурси (далі - ВЖР) - сукупність організмів, життя яких неможливе без перебування (знаходження) у воді. До водних живих ресурсів належать: прісноводні, морські, анадромні риби на всіх стадіях розвитку, круглороті, морські ссавці, водні безхребетні, у тому числі молюски головоногі, черевоногі, двостулкові, ракоподібні, черв'яки, голкошкіри, губки, кишковопорожнинні, наземні безхребетні у водній стадії розвитку, інші водні тварини, водорості, вищі водні рослини;

рибогосподарські водні об'єкти - озера, річки, моря з лиманами та естуаріями, водосховища, ставки, а також окремі технологічні водойми, які використовуються або можуть використовуватися для розведення, вирощування, відтворення та (або) вилову риби та інших водних живих ресурсів, де господарська діяльність усіх учасників водогосподарського комплексу обмежується в інтересах рибного господарства;

спеціальне товарне рибне господарство (далі - СТРГ) - суб'єкт господарської діяльності, основною метою якого є підвищення рибопродуктивності рибогосподарського водного об'єкта шляхом штучного відтворення живих ресурсів, а також шляхом збереження та раціонального використання цінних туводних видів водних живих ресурсів;

територіальні органи рибоохорони - підрозділи органів рибоохорони, у зоні контролю яких перебуває водний об'єкт (його частина), що використовується (може використовуватися) для рибогосподарських потреб;

туводні види ВЖР - види ВЖР, які перебували (перебувають) у рибогосподарському водному об'єкті до початку їх спеціального використання відповідно до Режиму.

2. Здійснення штучного розведення, вирощування ВЖР та їх використання

2.1. Для здійснення штучного розведення, вирощування ВЖР та їх використання користувач подає до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань рибного господарства України:

2.1.1. Заяву (додаток 1), погоджену з територіальним органом рибоохорони, у зоні контролю якого перебуває рибогосподарський водний об'єкт (його ділянка).

2.1.2. Режим (додаток 2), погоджений з територіальним органом рибоохорони та територіальним органом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, у зоні діяльності яких

є рибогосподарський водний об'єкт, який розробляється на підставі науково-біологічного обґрунтування.

2.1.3. Науково-біологічне обґрунтування (далі - НБО) щодо рибогосподарського водного об'єкта (його ділянки), на якому створюється СТРГ, повинне містити таку інформацію:

- загальна характеристика;
- гідрологічний та гідрохімічний режими;
- видовий, віковий, розмірно-ваговий склад ВЖР;
- обсяги запасів, визначені за даними проведених досліджень;
- рибопродуктивність за видами ВЖР;
- строки заборони лову (добування) ВЖР;
- видовий склад водних рослин, зоопланктону, фітопланктону, бентосу, їх біомаса, ефективність використання кормової бази;
- розрахунки обсягів вселення цінних видів ВЖР та проведення рибоводно-меліоративних робіт;
- розрахунки обсягів (лімітів) вилову туводних ВЖР та планові показники з вилову видів - вселенців;
- наявність чи відсутність видів рослин і тварин, занесених до Червоної книги України, та ендемічних видів;
- заходи з недопущення погіршення екологічного стану, а також запобіжні заходи з недопущення зменшення чисельності або знищення цінних та рідкісних видів туводних ВЖР;
- регламентація ведення любительського та спортивного рибальства, яка повинна включати виділення ділянок для любительського та спортивного рибальства на умовах загального та спеціального використання ВЖР та не суперечити чинним нормативно-правовим актам у галузі регулювання любительського та спортивного рибальства;
- для мідійно-устричних господарств - характеристика технології та технічних засобів для вирощування (носії, спеціалізація, установка).

2.1.4. Карту-схему розташування СТРГ.

2.1.5. Документи (засвідчені у встановленому законодавством порядку копії):

- свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності (для фізичної особи);
- статут, свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності (для юридичної особи);
- при розробці Режиму на водні об'єкти об'ємом більше 1 млн куб.м (водосховища) - ліцензію на право господарської діяльності, пов'язаної з промисловим виловом риби на промислових ділянках рибогосподарських водойм, крім внутрішніх водойм (ставків) господарств.

2.1.6. При розробці Режиму на водні об'єкти, де вже здійснювалась рибогосподарська діяльність, відносини між користувачами, які традиційно (3 і більше років) здійснюють спеціальне використання ВЖР, та суб'єктом господарювання, що подає Режим на затвердження, урегулюються шляхом згоди всіх користувачів щодо участі в створеному СТРГ або затвердженням спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань рибного господарства України Режимів на окремі ділянки водного об'єкта.

2.2. Науково-біологічне обґрунтування та проект Режиму на замовлення користувача розробляються рибогосподарською науково-дослідною установою, організацією відповідно до погодженої із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань рибного господарства України програми дослідних робіт.

2.3. Режим погоджується територіальним органом рибоохорони, у зоні якого здійснюватимуть діяльність, та територіальним органом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України протягом місяця з дня його отримання. Якщо Режим не погоджується, то в місячний термін він надсилається користувачу з мотивованим повідомленням та відправляється на доопрацювання.

2.4. Спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань рибного господарства України протягом місяця після отримання розглядаються надіслані користувачем документи і приймається відповідне рішення щодо затвердження Режиму.

2.5. У разі відмови в затвердженні Режиму спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань рибного господарства України в триденний термін надсилає користувачу мотивоване рішення та відправляє Режим на доопрацювання.

2.6. Для мідійно-устричних господарств протягом року після затвердження Режиму користувач зобов'язаний виконати передбачені Режимом роботи з установлення колекторів та їх технічного оснащення. Після закінчення річного терміну територіальним органом рибоохорони та користувачем

складається акт готовності до експлуатації СТРГ, копія якого надсилається до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань рибного господарства України.

У разі невиконання зазначених робіт територіальним органом рибоохорони видається припис (у відповідності до статті 60 Закону України "Про тваринний світ") ([2894-14](#)). При невиконанні користувачем вимог Режиму та приписів щодо встановлення колекторів спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань рибного господарства України за поданням територіальних органів рибоохорони розглядає питання про скасування дії Режиму мідійно-устричного господарства.

При проведенні перевірок спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань рибного господарства мідійно-устричного господарства користувач раз на рік забезпечує проведення водолазного обстеження за власний рахунок.

2.7. Затверджений Режим надається користувачу або його представнику за дорученням і документами, які засвідчують його особу, або надсилається поштою рекомендованим листом.

2.8. Користувач, якому видано Режим, має одноосібне право на спеціальне використання ВЖР у цьому рибогосподарському водному об'єкті. У разі неможливості виконання умов Режиму власними силами може на підставі договору залучати інші організації або установи.

2.9. Для внесення змін і доповнень до діючого Режиму користувачу необхідно подати на затвердження до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань рибного господарства України наукове обґрунтування щодо змін та доповнень до Режиму, які погоджені з територіальними органами рибоохорони і Міністерства охорони навколишнього природного середовища України та розроблені за відповідним НБО.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань рибного господарства України в місячний термін розглядає надані зміни та доповнення до Режиму і приймає відповідне рішення щодо їх затвердження або відмови в затвердженні.

Якщо спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань рибного господарства України не затверджує зміни і доповнення до Режиму, то в триденний термін після прийняття рішення щодо відмови надсилає заявнику мотивоване повідомлення про відмову або направлення проекту змін та доповнень на доопрацювання.

2.10. Штучне розведення, вирощування, вселення ВЖР, проведення меліоративних робіт тощо виконуються користувачем згідно з Режимом та Інструкцією про порядок проведення робіт з відтворення водних живих ресурсів, затвердженою наказом Міністерства аграрної політики України від 08.06.2004 N 215 ([z1142-04](#)), зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 13.09.2004 за N 1142/9741. **2.11.** Звітність про обсяги вселення ВЖР у рибогосподарські водні об'єкти СТРГ подається користувачем територіальному органу рибоохорони до першого числа наступного місяця після закінчення робіт з відтворення, про обсяги вилову ВЖР щокварталу до 5 числа місяця, наступного за звітним.

2.12. Використання ВЖР здійснюється згідно з Режимом та відповідно до вимог Інструкції про порядок спеціального використання риби та інших водних живих ресурсів, затвердженої спільним наказом Міністерства аграрної політики України та Міністерством охорони навколишнього природного середовища України від 11.11.2005 N 623/404 ([z1458-05](#)), зареєстрованої у Міністерстві юстиції України 06.12.2005 за N 1458/11738. При здійсненні спеціального використання ВЖР на водних об'єктах об'ємом більше 1 млн куб.м (водосховищах) користувач повинен мати ліцензію на право господарської діяльності, пов'язаної з промисловим виловом риби на промислових ділянках рибогосподарських водойм, крім внутрішніх водойм (ставків) господарств.

2.13. Охорона ВЖР на водних об'єктах СТРГ здійснюється користувачем.

2.14. Контроль за виконанням Режиму, спеціальним використанням ВЖР під час проведення рибогосподарської експлуатації водних об'єктів СТРГ та охороною користувачем водних живих ресурсів здійснюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань рибного господарства України, територіальними органами рибоохорони та іншими органами відповідно до законодавства України.

3. Тимчасове призупинення дії або скасування Режиму

3.1. Дію Режиму може бути тимчасово призупинено спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань рибного господарства України у разі подання органів, визначених пунктом 2.1.14 цієї Інструкції щодо:

- порушення користувачем вимог цієї Інструкції (Режиму, невиконання показників щодо вселення та вилучення ВЖР, їх охорони);
- погіршення стану запасів ВЖР у рибогосподарському водному об'єкті;

- несвоєчасного надання звітів щодо вселення та вилучення ВЖР до територіальних органів рибоохорони.

3.2. Тимчасове призупинення дії Режиму здійснюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань рибного господарства України, про що складається акт (два примірники) у довільній формі. Користувачу надається припис щодо необхідності усунення ним виявлених порушень з наступним обов'язковим повідомленням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань рибного господарства України про виконання припису.

Рішення стосовно поновлення дії Режиму приймається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань рибного господарства України після виконання вимог припису.

3.3. У разі неодноразового (два рази і більше) невиконання приписів або неодноразового порушення користувачем вимог цієї Інструкції або Режиму, на підставі подання територіальних органів рибоохорони або територіальних органів Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань рибного господарства України скасовує Режим, про що видається розпорядчий документ.

Рішення про скасування приймається в місячний термін з моменту надходження подання, після чого повідомляється користувач, територіальні органи рибоохорони та територіальні органи Міністерства охорони навколишнього природного середовища України.

3.4. У разі неможливості виконувати вимоги Режиму користувач може звернутися до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань рибного господарства України з заявою про скасування Режиму.

3.5. У разі скасування Режиму на мідійно-устричному господарстві або закінчення терміну його дії користувач останнього повинен здійснити зачистку акваторії водного об'єкта від залишків обладнання, про що складається акт за участю територіальних органів рибоохорони та Міністерства охорони навколишнього природного середовища України.

Практична робота №9

Постатейний розгляд ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища»

Мета: вивчити основні положення ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» в частині правового регулювання раціонального використання водних живих ресурсів природних гідроекосистем

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про охорону навколишнього природного середовища

Закон введено в дію з 1 липня 1991 року,

крім статті 45, яку введено в дію з 1 січня 1995 року

(Витяг)

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини - невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України.

З цією метою Україна здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів.

Цей Закон визначає правові, економічні та соціальні основи організації охорони навколишнього природного середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Завдання законодавства про охорону навколишнього природного середовища

Завданням законодавства про охорону навколишнього природного середовища є регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною.

Стаття 2. Законодавство України про охорону навколишнього природного середовища

Відносини у галузі охорони навколишнього природного середовища в Україні регулюються цим Законом, а також розроблюваними відповідно до нього земельним, водним, лісовим законодавством, законодавством про надра, про охорону атмосферного повітря, про охорону і використання рослинного і тваринного світу та іншим спеціальним законодавством.

Стаття 3. Основні принципи охорони навколишнього природного середовища

Основними принципами охорони навколишнього природного середовища є:

- а) пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів при здійсненні господарської, управлінської та іншої діяльності;
- б) гарантування екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей;
- в) запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;
- г) екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій;
- д) збереження просторової та видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів;
- е) науково обгрунтоване узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства на основі поєднання міждисциплінарних знань екологічних, соціальних, природничих і технічних наук та прогнозування стану навколишнього природного середовища;
- є) обов'язковість надання висновків державної екологічної експертизи;
- ж) гласність і демократизм при прийнятті рішень, реалізація яких впливає на стан навколишнього природного середовища, формування у населення екологічного світогляду;
- з) науково обгрунтоване нормування впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище;
- и) безоплатність загального та платність спеціального використання природних ресурсів для господарської діяльності;
- і) компенсація шкоди, заподіяної порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища;
- ї) вирішення питань охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів з урахуванням ступеня антропогенної змінності територій, сукупної дії факторів, що негативно впливають на екологічну обстановку;
- й) поєднання заходів стимулювання і відповідальності у справі охорони навколишнього природного середовища;
- к) вирішення проблем охорони навколишнього природного середовища на основі широкого міждержавного співробітництва;
- л) встановлення екологічного податку, збору за спеціальне використання води, збору за спеціальне використання лісових ресурсів, плати за користування надрами відповідно до [Податкового кодексу України](#).

Стаття 4. Право власності на природні ресурси

Природні ресурси України є власністю народу України, який має право на володіння, використання та розпорядження природними багатствами республіки.

У державній власності перебувають всі землі України, за винятком земель, переданих у колективну і приватну власність.

Повноважність народу України в галузі охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів реалізується на основі Конституції України як безпосередньо, шляхом проведення референдумів, так і через республіканські органи державної влади відповідно до законодавства України.

Від імені народу України право розпорядження природними ресурсами здійснює Верховна Рада України.

Стаття 5. Об'єкти правової охорони навколишнього природного середовища

Державній охороні і регулюванню використання на території України підлягають: навколишнє природне середовище як сукупність природних і природно-соціальних умов та процесів, природні ресурси, як залучені в господарський обіг, так і невикористовувані в народному господарстві в даний період (земля, надра, води, атмосферне повітря, ліс та інша рослинність, тваринний світ), ландшафти та інші природні комплекси.

Особливій державній охороні підлягають території та об'єкти природно-заповідного фонду України й інші території та об'єкти, визначені відповідно до законодавства України.

Державній охороні від негативного впливу несприятливої екологічної обстановки підлягають також здоров'я і життя людей.

Розділ VIII

КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Стаття 34. Завдання контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища

Завдання контролю у галузі охорони навколишнього природного середовища полягають у забезпеченні додержання вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища всіма державними органами, підприємствами, установами та організаціями, незалежно від форм власності і підпорядкування, а також громадянами.

Стаття 35. Державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища

Державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюється Радами та їх виконавчими і розпорядчими органами, спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, його органами на місцях, а на території Автономної Республіки Крим - органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань екології та природних ресурсів, та іншими спеціально уповноваженими державними органами.

Державному контролю підлягають використання і охорона земель, надр, поверхневих і підземних вод, атмосферного повітря, лісів та іншої рослинності, тваринного світу, морського середовища та природних ресурсів територіальних вод, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони республіки, природних територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні, стан навколишнього природного середовища, а також дотримання заходів біологічної і генетичної безпеки щодо біологічних об'єктів навколишнього природного середовища при створенні, дослідженні та практичному використанні генетично модифікованих організмів у відкритій системі.

Порядок здійснення державного контролю за охороною навколишнього природного середовища та використанням природних ресурсів визначається цим Законом та іншим законодавством України.

Стаття 36. Громадський контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища

Громадський контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюється громадськими інспекторами охорони навколишнього природного середовища згідно з [Положенням](#), яке затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

Громадські інспектори охорони навколишнього природного середовища:

а) беруть участь у проведенні спільно з працівниками органів державного контролю рейдів та перевірок додержання підприємствами, установами, організаціями та громадянами законодавства про охорону навколишнього природного середовища, додержання норм екологічної безпеки та використання природних ресурсів;

б) проводять перевірки і складають протоколи про порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища і подають їх органам державного контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища та правоохоронним органам для притягнення винних до відповідальності;

в) подають допомогу органам державного контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища в діяльності по запобіганню екологічним правопорушенням.

Органи громадського контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища можуть здійснювати й інші функції відповідно до законодавства України.

Стаття 37. Прокурорський нагляд за додержанням законодавства про охорону навколишнього природного середовища

Нагляд за додержанням законодавства про охорону навколишнього природного середовища здійснює Генеральний прокурор України та підпорядковані йому органи прокуратури.

При здійсненні нагляду органи прокуратури застосовують надані їм законодавством України права, включаючи звернення до судів з позовами про відшкодування шкоди, заподіяної в результаті порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, та про припинення екологічно небезпечної діяльності.

В разі необхідності у складі органів Прокуратури України можуть створюватися спеціалізовані екологічні підрозділи.

Розділ IX

РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Стаття 38. Загальне та спеціальне використання природних ресурсів

Використання природних ресурсів в Україні здійснюється в порядку загального і спеціального використання природних ресурсів.

Законодавством України громадянам гарантується право загального використання природних ресурсів для задоволення життєво необхідних потреб (естетичних, оздоровчих, рекреаційних, матеріальних тощо) безоплатно, без закріплення цих ресурсів за окремими особами і надання відповідних дозволів, за винятком обмежень, передбачених законодавством України.

В порядку спеціального використання природних ресурсів громадянам, підприємствам, установам і організаціям надаються у володіння, користування або оренду природні ресурси на підставі спеціальних дозволів, зареєстрованих у встановленому порядку, за плату для здійснення виробничої та іншої діяльності, а у випадках, передбачених законодавством України, - на пільгових умовах.

Стаття 39. Природні ресурси загальнодержавного і місцевого значення

До природних ресурсів загальнодержавного значення належать:

- а) територіальні та внутрішні морські води;
- б) природні ресурси континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони;
- в) атмосферне повітря;
- г) підземні води;
- д) поверхневі води, що знаходяться або використовуються на території більш як однієї області;
- е) лісові ресурси державного значення;
- є) природні ресурси в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення;
- ж) дикі тварини, які перебувають у стані природної волі в межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, інші об'єкти тваринного світу, на які поширюється дія [Закону України "Про тваринний світ"](#) і які перебувають у державній власності, а також об'єкти тваринного світу, що у встановленому законодавством порядку набуті в комунальну або приватну власність і визнані об'єктами загальнодержавного значення;
- з) корисні копалини, за винятком загальнопоширених.

Законодавством України можуть бути віднесені до природних ресурсів загальнодержавного значення й інші природні ресурси.

До природних ресурсів місцевого значення належать природні ресурси, не віднесені законодавством України до природних ресурсів загальнодержавного значення.

Стаття 40. Додержання екологічних вимог при використанні природних ресурсів

Використання природних ресурсів громадянами, підприємствами, установами та організаціями здійснюється з додержанням обов'язкових екологічних вимог:

- а) раціонального і економного використання природних ресурсів на основі широкого застосування новітніх технологій;
- б) здійснення заходів щодо запобігання псуванню, забрудненню, виснаженню природних ресурсів, негативному впливу на стан навколишнього природного середовища;
- в) здійснення заходів щодо відтворення відновлюваних природних ресурсів;
- г) застосування біологічних, хімічних та інших методів поліпшення якості природних ресурсів, які забезпечують охорону навколишнього природного середовища і безпеку здоров'я населення;
- д) збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, що підлягають особливій охороні;
- е) здійснення господарської та іншої діяльності без порушення екологічних прав інших осіб;
- є) здійснення заходів щодо збереження і невиснажливого використання біологічного різноманіття під час провадження діяльності, пов'язаної з поводженням з генетично модифікованими організмами.

При використанні природних ресурсів має забезпечуватися виконання й інших вимог, встановлених цим Законом та іншим законодавством України.

Стаття 42. Фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища

В Україні фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища здійснюється за рахунок Державного бюджету України, республіканського бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів, коштів підприємств, установ та організацій, фондів охорони навколишнього природного середовища, добровільних внесків та інших коштів.

Стаття 43. Ліміти використання природних ресурсів

Ліміти використання природних ресурсів встановлюються в порядку, що визначається Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, міськими (міст загальнодержавного значення) радами, крім випадків, коли природні ресурси мають загальнодержавне значення.

Ліміти використання природних ресурсів загальнодержавного значення встановлюються в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 44. Ліміти скидів забруднюючих речовин

Ліміти скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, утворення і розміщення відходів промислового, сільськогосподарського, будівельного та іншого виробництва, а також інші види шкідливого впливу в цілому на території Автономної Республіки Крим, областей, міст загальнодержавного значення або окремих регіонів встановлюються:

у разі якщо це призводить до забруднення природних ресурсів загальнодержавного значення, територій інших областей, - спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів;

в інших випадках - у порядку, що встановлюється Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, міськими (міст загальнодержавного значення) радами, за поданням органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

Стаття 46. Розподіл екологічного податку

Кошти від екологічного податку (за винятком тих, що справляються за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлені особливими умовами ліцензії строк) зараховуються до державного і місцевих бюджетів згідно з [Бюджетним кодексом України](#).

Стаття 47. Фонди охорони навколишнього природного середовища

Для фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища утворюються Державний, республіканський Автономної Республіки Крим та місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища.

Республіканський Автономної Республіки Крим та місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища утворюються у складі республіканського бюджету Автономної Республіки Крим та відповідного місцевого бюджету за місцем заподіяння екологічної шкоди за рахунок:

- а) частини екологічного податку згідно із законом;
  - б) частини грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності, згідно з чинним законодавством;
  - в) цільових та інших добровільних внесків підприємств, установ, організацій та громадян.
- г) Пункт "г" статті 47 виключено

Розподіл коштів екологічного податку, що надходять до республіканського Автономної Республіки Крим та місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища, здійснюється Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідними обласними, міськими (міст загальнодержавного значення) Радами за поданням органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

Державний фонд охорони навколишнього природного середовища утворюється за рахунок:

- а) частини екологічного податку згідно із законом;
  - б) добровільних внесків підприємств, установ, організацій, громадян та інших надходжень;
- в) пункт "в" частини четвертої статті 47 виключено
- г) частини грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності, згідно з чинним законодавством.

Розподіл коштів, що надходять до Державного фонду охорони навколишнього природного середовища, здійснюється Кабінетом Міністрів України за поданням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

Кошти місцевих республіканського Автономної Республіки Крим і Державного фондів охорони навколишнього природного середовища можуть використовуватись тільки для цільового фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів, в тому числі наукових досліджень з цих питань, ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також заходів для зниження впливу забруднення навколишнього природного середовища на здоров'я населення.

Положення про республіканський Автономної Республіки Крим та місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища затверджуються відповідними Радами, а [Державного фонду охорони навколишнього природного середовища](#) - Кабінетом Міністрів України.

В Україні можуть утворюватись й інші фонди для стимулювання і фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

Стаття 48. Стимулювання в системі охорони навколишнього природного середовища

В Україні здійснюється стимулювання раціонального використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища шляхом:

- а) надання пільг при оподаткуванні підприємств, установ, організацій і громадян в разі реалізації ними заходів щодо раціонального використання природних ресурсів та охорони навколишнього природного середовища, при переході на маловідхідні і ресурсо- і енергозберігаючі технології, організації виробництва і впровадженні очисного обладнання і устаткування для утилізації та знешкодження відходів, а також приладів контролю за станом навколишнього природного середовища та джерелами викидів і скидів забруднюючих речовин, виконанні інших заходів, спрямованих на поліпшення охорони навколишнього природного середовища;
  - б) надання на пільгових умовах короткострокових і довгострокових позичок для реалізації щодо забезпечення раціонального використання природних ресурсів та охорони навколишнього природного середовища;
  - в) встановлення підвищених норм амортизації основних виробничих природоохоронних фондів;
  - г) звільнення від оподаткування фондів охорони навколишнього природного середовища;
  - д) передачі частини коштів фондів охорони навколишнього природного середовища на договірних умовах підприємствам, установам, організаціям і громадянам на заходи для гарантованого зниження викидів і скидів забруднюючих речовин і зменшення шкідливих фізичних, хімічних та біологічних впливів на стан навколишнього природного середовища, на розвиток екологічно безпечних технологій та виробництв;
  - е) надання можливості отримання природних ресурсів під заставу.
- е) Пункт "е" статті 48 втратив чинність.

Стаття 49. Екологічне страхування та екологічний аудит

В Україні здійснюється добровільне і обов'язкове державне та інші види страхування громадян та їх майна, майна і доходів підприємств, установ і організацій на випадок шкоди, заподіяної внаслідок забруднення навколишнього природного середовища та погіршення якості природних ресурсів.

З метою врахування екологічних вимог у процесі приватизації чи корпоратизації об'єктів права державної власності, іншої зміни форми власності чи зміни суб'єктів права власності на об'єкти, а також для потреб екологічного страхування, оренди майна, набуття права власності на майно та земельні ділянки, створення, функціонування і сертифікації систем екологічного управління, при здійсненні іншої діяльності в Україні проводиться добровільний чи обов'язковий екологічний аудит.

Порядок екологічного страхування та екологічного аудиту визначається законодавством України.

Розділ XI

ЗАХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Стаття 50. Екологічна безпека

Екологічна безпека є такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей.

Екологічна безпека гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів.

Діяльність фізичних та юридичних осіб, що завдає шкоди навколишньому природному середовищу, може бути припинена за рішенням суду.

Стаття 51. Екологічні вимоги до розміщення, проектування, будівництва, реконструкції, введення в дію та експлуатації підприємств, споруд та інших об'єктів

При проектуванні, розміщенні, будівництві, введенні в дію нових і реконструкції діючих підприємств, споруд та інших об'єктів, удосконаленні існуючих і впровадженні нових технологічних процесів та устаткування, а також в процесі експлуатації цих об'єктів забезпечується екологічна безпека людей, раціональне використання природних ресурсів, додержання нормативів шкідливих впливів на навколишнє природне середовище. При цьому повинні передбачатися вловлювання, утилізація, знешкодження шкідливих речовин і відходів або повна їх ліквідація, виконання інших вимог щодо охорони навколишнього природного середовища і здоров'я людей.

Підприємства, установи й організації, діяльність яких пов'язана з шкідливим впливом на навколишнє природне середовище, незалежно від часу введення їх у дію повинні бути обладнані спорудами, устаткуванням і пристроями для очищення викидів і скидів або їх знешкодження, зменшення впливу шкідливих факторів, а також приладами контролю за кількістю і складом забруднюючих речовин та за характеристиками шкідливих факторів.

Проекти господарської та іншої діяльності повинні мати матеріали оцінки її впливу на навколишнє природне середовище і здоров'я людей.

Оцінка здійснюється з урахуванням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, екологічної ємкості даної території, стану навколишнього природного середовища в місці, де планується розміщення об'єктів, екологічних прогнозів, перспектив соціально-економічного розвитку регіону, потужності та видів сукупного впливу шкідливих факторів та об'єктів на навколишнє природне середовище.

Підприємства, установи та організації, які розміщують, проектують, будують, реконструюють, технічно переозброюють, вводять в дію підприємства, споруди та інші об'єкти, а також проводять дослідну діяльність, що за їх оцінкою може негативно вплинути на стан навколишнього природного середовища, подають спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів та його органам на місцях спеціальну заяву про це.

Забороняється введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, на яких не забезпечено в повному обсязі додержання всіх екологічних вимог і виконання заходів, передбачених у проектах на будівництво та реконструкцію (розширення та технічне переоснащення).

Стаття 52. Охорона навколишнього природного середовища при застосуванні засобів захисту рослин, мінеральних добрив, нафти і нафтопродуктів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів

Підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані додержуватись правил транспортування, зберігання і застосування засобів захисту рослин, стимуляторів їх росту, мінеральних добрив, нафти і нафтопродуктів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів, з тим щоб не допустити забруднення ними або їх складовими навколишнього природного середовища і продуктів харчування. При створенні нових хімічних препаратів і речовин, інших потенційно небезпечних для навколишнього природного середовища субстанцій повинні розроблятися та затверджуватися у встановленому законодавством порядку допустимі рівні вмісту цих речовин у об'єктах навколишнього природного середовища та продуктах харчування, методи визначення їх залишкової кількості та утилізації після використання.

Вміст природних та штучних домішок, які можуть негативно впливати на стан навколишнього природного середовища або здоров'я людей, у таких препаратах, а також сировині, що використовується для їх виробництва, не повинен перевищувати допустимих рівнів, встановлених відповідно до законодавства.

Екологічні вимоги при виробництві, зберіганні, транспортуванні, використанні, знешкодженні, захороненні токсичних та інших небезпечних для навколишнього природного середовища і здоров'я людей речовин, віднесення хімічних речовин до категорії токсичних та їх класифікація за ступенем небезпечності визначаються нормативними документами на підставі висновку державної екологічної експертизи і погоджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань охорони здоров'я і спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

Перелік пестицидів та агрохімікатів, дозволених для використання в Україні, регламенти їх застосування, а також щорічні доповнення до нього визначаються в установленому законодавством порядку.

Стаття 53. Охорона навколишнього природного середовища від неконтрольованого та шкідливого біологічного впливу

Підприємства, установи та організації зобов'язані забезпечувати екологічно безпечне виробництво, зберігання, транспортування, використання, знищення, знешкодження і захоронення мікроорганізмів, інших біологічно активних речовин та продуктів біотехнології, а також інтродукцію, акліматизацію і реакліматизацію тварин і рослин, розробляти і здійснювати заходи щодо запобігання та ліквідації наслідків шкідливого впливу біологічних факторів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини.

Створення нових штамів мікроорганізмів та біологічно активних речовин здійснюється тільки на підставі дозволів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань охорони здоров'я та спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та

природних ресурсів при наявності оцінки їх впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я людей.

При створенні зазначених організмів і речовин повинні розроблятися нормативи гранично допустимих концентрацій, методи визначення цих організмів та речовин у навколишньому природному середовищі і продуктах харчування.

Виробництво і використання нових штамів мікроорганізмів та інших біологічно активних речовин, а також генетично модифікованих організмів, продукції, отриманої з використанням генетично модифікованих організмів, здійснюється тільки після проведення комплексних досліджень їх впливу на здоров'я людей і навколишнє природне середовище за дозволом спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань охорони здоров'я та спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

Стаття 54. Охорона навколишнього природного середовища від акустичного, електромагнітного, іонізуючого та іншого шкідливого впливу фізичних факторів та радіаційного забруднення

Місцеві Ради, підприємства, установи, організації та громадяни при здійсненні своєї діяльності зобов'язані вживати необхідних заходів щодо запобігання та недопущення перевищення встановлених рівнів акустичного, електромагнітного, іонізуючого та іншого шкідливого фізичного впливу на навколишнє природне середовище і здоров'я людини в населених пунктах, рекреаційних і заповідних зонах, а також в місцях масового скупчення і розмноження диких тварин.

Підприємства, установи та організації, що здійснюють господарську чи іншу діяльність, пов'язану з використанням радіоактивних речовин у різних формах і з будь-якою метою, зобов'язані забезпечувати екологічну безпеку цієї діяльності, що виключала б можливість радіоактивного забруднення навколишнього природного середовища та негативного впливу на здоров'я людей у процесі видобутку, збагачення, транспортування, переробки, використання та захоронення радіоактивних речовин.

Стаття 55. Охорона навколишнього природного середовища від забруднення відходами

Суб'єкти права власності на відходи повинні вживати ефективних заходів для зменшення обсягів утворення відходів, а також для їх утилізації, знешкодження або розміщення.

Розміщення відходів дозволяється лише за наявності спеціального дозволу на визначених місцевими радами територіях у межах встановлених лімітів з додержанням санітарних і екологічних норм способом, що забезпечує можливість їх подальшого використання як вторинної сировини і безпеку для навколишнього природного середовища та здоров'я людей.

Стаття 56. Екологічна безпека транспортних та інших пересувних засобів і установок

Підприємства, установи, організації, що здійснюють проектування, виробництво, експлуатацію та обслуговування автомобілів, літаків, суден, інших пересувних засобів, установок та виробництво і постачання пального, зобов'язані розробляти і здійснювати комплекс заходів щодо зниження токсичності та знешкодження шкідливих речовин, що містяться у відпрацьованих газах та скидах транспортних засобів, переходу на менш токсичні види енергії й пального, додержання режиму експлуатації транспортних засобів та інші заходи, спрямовані на запобігання й зменшення викидів та скидів у навколишнє природне середовище забруднюючих речовин та додержання встановлених рівнів фізичних впливів.

Виробництво і експлуатація транспортних та інших пересувних засобів та установок, у викидах та скидах яких вміст забруднюючих речовин перевищує встановлені нормативи, не допускається.

Керівники транспортних організацій та власники транспортних засобів несуть відповідальність за додержання встановлених для відповідного типу транспортного засобу нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах, скидів забруднюючих речовин та впливу фізичних факторів пересувних джерел на стан навколишнього природного середовища.

Стаття 57. Додержання вимог екологічної безпеки при проведенні наукових досліджень, впровадженні відкриттів, винаходів, застосуванні нової техніки, імпортного устаткування, технологій і систем

При проведенні фундаментальних та прикладних наукових, науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт обов'язково повинні враховуватися вимоги охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання і відтворення природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

Забороняється впровадження відкриттів, винаходів, застосування нової техніки, імпортного устаткування, технологій і систем, якщо вони не відповідають вимогам екологічної безпеки.

У разі порушення встановлених вимог така діяльність припиняється уповноваженими на те державними органами, а винні особи притягуються до відповідальності.

Стаття 58. Вимоги екологічної безпеки щодо військових, оборонних об'єктів та військової діяльності

Вимоги екологічної безпеки, встановлені для розміщення, проектування, будівництва, реконструкції, введення в дію та експлуатації об'єктів щодо обмеження негативного впливу на навколишнє природне середовище хімічних, фізичних і біологічних факторів, а також інші вимоги, передбачені цим Законом та іншим законодавством України, повною мірою поширюються на військові та оборонні об'єкти, а також об'єкти органів внутрішніх справ та державної безпеки.

Вимоги екологічної безпеки повинні дотримуватись також при дислокації військових частин, проведенні військових навчань, маневрів, переміщенні військ і військової техніки, крім випадків особливих ситуацій, що оголошуються відповідно до законодавства України.

Державний контроль за дотриманням вимог екологічної безпеки щодо військових, оборонних об'єктів та військової діяльності на території України здійснюється відповідно до цього Закону та іншого законодавства України.

Стаття 59. Екологічні вимоги при розміщенні і розвитку населених пунктів

Планівка, розміщення, забудова і розвиток населених пунктів здійснюються за рішенням місцевих Рад з урахуванням екологічної ємкості територій, дотриманням вимог охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та екологічної безпеки.

При розробці генеральних планів розвитку і розміщення населених пунктів сільські, селищні, міські Ради встановлюють режим використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки у приміських та зелених зонах за погодженням з Радами, на території яких вони знаходяться, відповідно до законодавства України.

Розділ XII

ПРИРОДНІ ТЕРИТОРІЇ ТА ОБ'ЄКТИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ОСОБЛИВІЙ ОХОРОНІ

Стаття 60. Система природних територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні

Особливій охороні підлягають природні території та об'єкти, що мають велику екологічну цінність як унікальні та типові природні комплекси, для збереження сприятливої екологічної обстановки, попередження та стабілізації негативних природних процесів і явищ.

Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні, утворюють єдину територіальну систему і включають території та об'єкти природно-заповідного фонду, курортні та лікувально-оздоровчі, рекреаційні, водозахисні, пожезахисні та інші типи територій та об'єктів, що визначаються законодавством України.

Стаття 61. Природно-заповідний фонд України

Ділянки суші та водного простору, природні комплекси й об'єкти, які мають особливу екологічну, наукову, естетичну і народногосподарську цінність і призначені для збереження природної різноманітності, генофонду видів тварин і рослин, підтримання загального екологічного балансу та фоновий моніторинг навколишнього природного середовища, вилучаються з господарського використання повністю або частково і оголошуються територією чи об'єктом природно-заповідного фонду України.

До складу природно-заповідного фонду України входять державні заповідники, природні національні парки, заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні та зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, заповідні урочища.

Порядок організації, використання і охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду, додаткові їх категорії визначаються законодавством України та Автономної Республіки Крим.

Стаття 62. Курортні і лікувально-оздоровчі зони

Курортними і лікувально-оздоровчими зонами визнаються території, які мають виражені природні лікувальні фактори: мінеральні джерела, кліматичні та інші умови, сприятливі для лікування і оздоровлення людей.

З метою охорони природних якостей та лікувальних факторів курортних зон, запобігання їх псуванню, забрудненню і виснаженню встановлюються округи їх санітарної охорони.

В межах курортних і лікувально-оздоровчих зон забороняється діяльність, яка суперечить їх цільовому призначенню або може негативно впливати на лікувальні якості і санітарний стан території, що підлягає особливій охороні.

Оголошення природних територій курортними і лікувально-оздоровчими зонами здійснюється Верховною Радою України та Верховною Радою Автономної Республіки Крим, а їх природоохоронний режим визначається відповідно Кабінетом Міністрів України та Урядом Автономної Республіки Крим відповідно до законодавства України.

Стаття 63. Рекреаційні зони

Рекреаційними зонами є ділянки суші і водного простору, призначені для організованого масового відпочинку населення і туризму.

На території рекреаційних зон забороняються:

- а) господарська та інша діяльність, що негативно впливає на навколишнє природне середовище або може перешкодити використанню їх за цільовим призначенням;
- б) зміни природного ландшафту та проведення інших дій, що суперечать використанню цих зон за прямим призначенням.

Режим використання цих територій визначається Верховною Радою Автономної Республіки Крим, місцевими Радами відповідно до законодавства України та Автономної Республіки Крим.

Стаття 64. Охорона рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу

Рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення, види тваринного і рослинного світу, які постійно або тимчасово перебувають (зростають) у природних умовах у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, підлягають особливій охороні і заносяться до Червоної книги України.

Охорона та відтворення об'єктів Червоної книги України забезпечуються органами державної влади, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами, які є суб'єктами використання тваринного і рослинного світу відповідно до закону.

Об'єкти Червоної книги України можуть бути об'єктами права державної, комунальної та приватної форми власності відповідно до закону.

Ведення Червоної книги України покладається на спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

Розділ XIII

НАДЗВИЧАЙНІ ЕКОЛОГІЧНІ СИТУАЦІЇ

Стаття 65. Зона надзвичайної екологічної ситуації

Окрема місцевість України, на якій виникла надзвичайна екологічна ситуація, може бути оголошена зоною надзвичайної екологічної ситуації.

Надзвичайна екологічна ситуація - надзвичайна ситуація, за якої на окремій місцевості сталися негативні зміни в навколишньому природному середовищі, що потребують застосування надзвичайних заходів з боку держави.

Негативні зміни в навколишньому природному середовищі - це втрата, виснаження чи знищення окремих природних комплексів та ресурсів внаслідок надмірного забруднення навколишнього природного середовища, руйнівного впливу стихійних сил природи та інших факторів, які обмежують або виключають можливість життєдіяльності людини та провадження господарської діяльності в цих умовах.

Окрема місцевість України оголошується зоною надзвичайної екологічної ситуації Президентом України за пропозицією Ради національної безпеки і оборони України або за поданням Кабінету Міністрів України. Указ Президента України про оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації затверджується Верховною Радою України протягом двох днів з дня звернення Президента України

Правове регулювання відносин, які виникають під час здійснення надзвичайних заходів, спрямованих на захист життя та здоров'я людей і нормалізацію екологічного стану на території зони надзвичайної екологічної ситуації, визначення порядку встановлення правового режиму зони надзвичайної екологічної ситуації, його організаційного, фінансового та матеріально-технічного забезпечення, порядку відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок виникнення надзвичайної екологічної ситуації, а також вирішення інших організаційних питань у цій сфері здійснюються згідно з [Законом України "Про зону надзвичайної екологічної ситуації"](#), іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 66. Запобігання аваріям і ліквідація їх шкідливих екологічних наслідків

При проектуванні й експлуатації господарських та інших об'єктів, діяльність яких може шкідливо впливати на навколишнє природне середовище, розробляються і здійснюються заходи щодо запобігання аваріям, а також ліквідації їх шкідливих екологічних наслідків.

Державні органи по нагляду за безпечним веденням робіт у промисловості і атомній енергетиці разом із спеціально уповноваженими державними органами управління в галузі охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів систематично проводять перевірки стану екологічно небезпечних об'єктів та виконання відповідних заходів і вимог щодо їх безпечної експлуатації.

Перелік екологічно небезпечних об'єктів визначається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів.

У разі аварії, що спричинила забруднення навколишнього природного середовища, підприємства, установи, організації зобов'язані негайно приступити до ліквідації її наслідків. Одночасно посадові особи або власники підприємств, керівники установ і організацій зобов'язані повідомляти про аварію і заходи, вжиті для ліквідації її наслідків, виконавчому комітету місцевої Ради, органам охорони здоров'я, спеціально уповноваженим державним органам управління в галузі охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів та населенню.

Розділ XIV

ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Стаття 67. Вирішення спорів у галузі охорони навколишнього природного середовища

Спори у галузі охорони навколишнього природного середовища вирішуються судом, Радами чи органами, які утворюються ними, відповідно до їх компетенції і в порядку, встановленому законодавством України.

Спори підприємств, установ і організацій України у галузі охорони навколишнього природного середовища з підприємствами, установами та організаціями інших держав, розглядаються комісіями, що утворюються на паритетних засадах із представників України і заінтересованих держав, або третейським судом.

Розділ XV

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОХОРОНУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Стаття 68. Відповідальність за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища

Порушення законодавства України про охорону навколишнього природного середовища тягне за собою встановлену цим Законом та іншим законодавством України дисциплінарну, адміністративну, цивільну і кримінальну відповідальність.

Відповідальність за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища несуть особи, винні у:

- а) порушенні прав громадян на екологічно безпечне навколишнє природне середовище;
- б) порушенні норм екологічної безпеки;
- в) порушенні вимог законодавства України при проведенні екологічної експертизи, в тому числі поданні завідомо неправдивого експертного висновку;
- г) невиконанні вимог державної екологічної експертизи;
- д) фінансуванні і впровадженні у виробництво нових технологій і устаткування без позитивного висновку державної екологічної експертизи;
- е) порушенні екологічних вимог при проектуванні, розміщенні, будівництві, реконструкції, введенні в дію, експлуатації та ліквідації підприємств, споруд, пересувних засобів та інших об'єктів;
- є) допущенні наднормативних, аварійних і залпових викидів і скидів забруднюючих речовин та інших шкідливих впливів на навколишнє природне середовище;
- ж) перевищенні лімітів та порушенні інших вимог використання природних ресурсів;
- з) самовільному спеціальному використанні природних ресурсів;
- и) пункт "и" частини другої статті 68 виключено
- і) нежитті заходів щодо попередження та ліквідації екологічних наслідків аварій та іншого шкідливого впливу на навколишнє природне середовище;
- ї) невиконанні розпоряджень органів, які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища, та вчиненні опору їх представникам;
- й) порушенні природоохоронних вимог при зберіганні, транспортуванні, використанні, знешкодженні та захороненні хімічних засобів захисту рослин, мінеральних добрив, токсичних, радіоактивних речовин та відходів;
- к) невиконанні вимог охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду та інших територій, що підлягають особливій охороні, видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України;
- л) відмові від надання своєчасної, повної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища, а також про джерела забруднення, у приховуванні випадків аварійного забруднення навколишнього природного середовища або фальсифікації відомостей про стан екологічної обстановки чи захворюваності населення;

м) приниженні честі і гідності працівників, які здійснюють контроль в галузі охорони навколишнього природного середовища, посягання на їх життя і здоров'я;

н) порушенні природоохоронних вимог під час провадження діяльності, пов'язаної з поводженням з генетично модифікованими організмами.

Законодавством України може бути встановлено відповідальність і за інші порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

Підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані відшкодувати шкоду, заподіяну ними внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, в порядку та розмірах, встановлених законодавством України.

Застосування заходів дисциплінарної, адміністративної або кримінальної відповідальності не звільняє винних від компенсації шкоди, заподіяної забрудненням навколишнього природного середовища та погіршенням якості природних ресурсів.

Незаконно добуті в природі ресурси та виготовлена з них продукція підлягають безоплатному вилученню, а знаряддя правопорушення - конфіскації. Одержані від їх реалізації доходи спрямовуються в республіканський Автономної Республіки Крим і місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища.

Посадові особи та спеціалісти, винні в порушенні вимог щодо охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки за поданням державних органів охорони навколишнього природного середовища згідно з рішеннями їх управлінських органів позбавляються премій за основними результатами господарської діяльності повністю або частково.

Порядок позбавлення премій визначається законодавством України.

Стаття 69. Особливості застосування цивільної відповідальності

Шкода, заподіяна внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, підлягає компенсації в повному обсязі.

Особи, яким завдано такої шкоди, мають право на відшкодування неодержаних прибутків за час, необхідний для відновлення здоров'я, якості навколишнього природного середовища, відтворення природних ресурсів до стану, придатного для використання за цільовим призначенням.

Особи, що володіють джерелами підвищеної екологічної небезпеки, зобов'язані компенсувати заподіяну шкоду громадянам та юридичним особам, якщо не доведуть, що шкода виникла внаслідок стихійних природних явищ чи навмисних дій потерпілих.

Шкода, заподіяна довкіллю у зв'язку з виконанням угоди про розподіл продукції, підлягає відшкодуванню відповідно до вимог [статті 29 Закону України "Про угоди про розподіл продукції"](#).

(статтю 69 доповнено частиною четвертою згідно із Законом України від 08.06.2000 р. N 1807-III)

Стаття 70. Адміністративна та кримінальна відповідальність за екологічні правопорушення і злочини

Визначення складу екологічних правопорушень і злочинів, порядок притягнення винних до адміністративної та кримінальної відповідальності за їх вчинення встановлюються Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним кодексом України.

Розділ XVI

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Стаття 71. Участь України у міжнародному співробітництві у галузі охорони навколишнього природного середовища

Україна бере участь у міжнародному співробітництві у галузі охорони навколишнього природного середовища на державному і громадському рівнях відповідно до законодавства України та міжнародного права.

Якщо міжнародним договором, укладеним Україною, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться в законодавстві України про охорону навколишнього природного середовища, то застосовуються правила міжнародного договору.

Україна здійснює заходи щодо розвитку та зміцнення міжнародного співробітництва у галузі охорони навколишнього природного середовища з іншими державами, а також в рамках природоохоронної діяльності ООН та організацій, що входять в її систему, інших урядових і неурядових міжнародних організацій.

Стаття 72. Обов'язок іноземних юридичних осіб і громадян та осіб без громадянства щодо додержання законодавства України про охорону навколишнього природного середовища
Іноземні юридичні особи і громадяни та особи без громадянства зобов'язані на території України додержувати вимог цього Закону, інших законодавчих актів у галузі охорони навколишнього природного середовища та несуть відповідальність за їх порушення відповідно до законодавства України.

Практична робота №10 **Постатейний розгляд Кодексу України про адміністративні правопорушення**

Мета: вивчити основні положення Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині застосування адміністративних стягнень під час використання водних живих ресурсів з порушенням чинного законодавства

Кодекс України про адміністративні правопорушення

(Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122)

(Витяг)

Стаття 50. Порушення права державної власності на тваринний світ

Самовільна переуступка права користування об'єктами тваринного світу, а також укладення інших угод, які в прямій чи прихованій формі порушують право державної власності на тваринний світ, - тягнуть за собою попередження або накладення штрафу на громадян від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян попередження або накладення на посадових осіб - від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Стаття 50 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 2010-11 від 03.04.86, Законами № 81/96-ВР від 06.03.96, № 55/97-ВР від 07.02.97}

Стаття 85. Порушення правил використання об'єктів тваринного світу

Порушення правил полювання (полювання без належного на те дозволу, в заборонених місцях, у заборонений час, забороненими знаряддями або способами, на заборонених для добування тварин, допускання собак у мисливські угіддя без нагляду, полювання з порушенням установленого для певної території (регіону, мисливського господарства, обходу тощо) порядку здійснення полювання), яке не мало наслідком добування, знищення або поранення тварин, а також транспортування або перенесення добутих тварин чи їх частин без відмітки цього факту в контрольній картці обліку добутої дичини і порушень правил полювання та в дозволі на їх добування - тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від шести до шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб - від тридцяти до дев'яноста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне порушення правил полювання (полювання без належного на те дозволу, в заборонених місцях, у заборонений час, забороненими знаряддями або способами, на заборонених для добування тварин) чи таке, яке мало наслідком добування, знищення або поранення тварин, - тягне за собою накладення штрафу на громадян від шістдесяти до ста двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією рушниць та інших знарядь і засобів вчинення правопорушення, які є приватною власністю порушника, та незаконно добутих об'єктів тваринного світу чи без такої або позбавлення права полювання на строк до трьох років з конфіскацією рушниць та інших знарядь і засобів вчинення правопорушення, які є приватною власністю порушника, та незаконно добутих об'єктів тваринного світу чи без такої і на посадових осіб - від дев'яноста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією знарядь і засобів вчинення правопорушення, які є приватною власністю порушника, та незаконно добутих об'єктів тваринного світу чи без такої.

Порушення правил рибальства - тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян від двох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб - від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Грубе порушення правил рибальства (рибальство із застосуванням вогнепальної зброї, електроструму, вибухових або отруйних речовин, інших заборонених знарядь лову, промислових знарядь лову особами, які не мають дозволу на промисел, вилов водних живих ресурсів у розмірах, що перевищують встановлені ліміти або встановлену правилами любительського і спортивного рибальства добову норму вилову) - тягне за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до

сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією знарядь і засобів вчинення правопорушення, які є приватною власністю порушника, та незаконно добутих водних живих ресурсів чи без такої і на посадових осіб - від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією знарядь і засобів вчинення правопорушення, які є приватною власністю порушника, та незаконно добутих водних живих ресурсів чи без такої.

Порушення правил здійснення інших видів спеціального використання об'єктів тваринного світу –тягне за собою накладення штрафу на громадян від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією знарядь і засобів вчинення правопорушення, які є приватною власністю порушника, та незаконно добутих об'єктів тваринного світу чи без такої і на посадових осіб - від двадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією знарядь і засобів вчинення правопорушення, які є приватною власністю порушника, та незаконно добутих об'єктів тваринного світу чи без такої.

{Стаття 85 із змінами, внесеними згідно з Указом ПВР № 2010-11 від 03.04.86, в редакції Закону № 81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеним згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97, в редакції Закону № 1122-IV від 11.07.2003, із змінами, внесеним згідно із Законом № 1827-VI від 21.01.2010}

Стаття 851. Виготовлення чи збут заборонених знарядь добування об'єктів тваринного або рослинного світу

{Назва статті 851 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2558-VI від 23.09.2010}

Виготовлення чи збут заборонених знарядь добування об'єктів тваринного або рослинного світу, а також збут незаконно добутої продукції -

тягнуть за собою накладення штрафу від дев'яти до двадцяти одного неоподатковуваного мінімуму доходів громадян з конфіскацією цих знарядь, матеріалів та засобів для їх виготовлення.

{Кодекс доповнено статтею 851 згідно із Законом № 81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 1827-VI від 21.01.2010, № 2558-VI від 23.09.2010}

{Статтю 86 виключено на підставі Закону № 81/96-ВР від 06.03.96}

Стаття 861. Експлуатація на водних об'єктах водозабірних споруд, не забезпечених рибозахисним обладнанням

Експлуатація на водних об'єктах водозабірних споруд, не забезпечених рибозахисним обладнанням, якщо його наявність передбачена відповідними нормативами, або з неефективно працюючим рибозахисним обладнанням -

тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до шести неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 861 згідно із Законом № 81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97}

Стаття 881. Порушення порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного або рослинного світу, правил утримання диких тварин у неволі або в напіввільних умовах

Порушення порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного або рослинного світу - тягне за собою накладення штрафу від трьох до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією об'єктів тваринного або рослинного світу чи без такої.

Ті самі дії, вчинені щодо об'єктів тваринного або рослинного світу, які перебували в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, занесених до Червоної книги України або які охороняються відповідно до міжнародних договорів України, - тягнуть за собою накладення штрафу від дев'яти до двадцяти чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією об'єктів тваринного або рослинного світу чи без такої.

Порушення правил утримання диких тварин у неволі або в напіввільних умовах -

тягне за собою накладення штрафу від трьох до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією об'єктів тваринного або рослинного світу чи без такої.

{Кодекс доповнено статтею 881 згідно із Законом № 81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законами № 55/97-ВР від 07.02.97, № 1827-VI від 21.01.2010}

Стаття 90. Порушення вимог щодо охорони видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України

Погіршення середовища перебування (зростання) тварин і рослин, види яких занесені до Червоної книги України, знищення, незаконне або з порушенням встановленого порядку вилучення їх з природного середовища, а також порушення умов утримання (виросування) тварин і рослин цих видів у ботанічних садах, дендрологічних та зоологічних парках, інших спеціально створених штучних умовах, що призвело до їх загибелі, каліцтва (пошкодження), - тягне за собою накладення штрафу на

громадян від двадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно добутого і на посадових осіб - від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно добутого.

{Стаття 90 в редакції Закону № 81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97, в редакції Закону № 1122-IV від 11.07.2003}

Стаття 901. Невиконання правил і норм у процесі створення, виробництва, зберігання, транспортування, використання, знешкодження, ліквідації, захоронення мікроорганізмів, біологічно активних речовин та інших продуктів біотехнологій

Невиконання правил і норм у процесі створення нових штамів мікроорганізмів, біологічно активних речовин та інших продуктів біотехнологій - тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від семи до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Невиконання правил і норм екологічної безпеки у процесі виробництва, зберігання, транспортування, використання, знешкодження, ліквідації, захоронення мікроорганізмів, біологічно активних речовин та інших продуктів біотехнологій - тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від семи до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 901 згідно із Законом № 81/96-ВР від 06.03.96, із змінами, внесеними згідно із Законом № 55/97-ВР від 07.02.97}.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 41, ст. 546, введений в дію Постановою Верховної Ради № 1268-12 від 26.06.91, ВВР 1991, № 41, ст. 547.
2. Закон України «Про тваринний світ», Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 14, ст. 97.
3. Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» 8 липня 2011 рок № 3677-VI.
4. Водний кодекс України, Відомості Верховної Ради (ВВР), 1995, № 24, ст.189 введений в дію Постановою ВР № 214/95-ВР від 06.06.95, ВВР, 1995, № 24, ст.190.
5. Земельний кодекс України, Відомості Верховної Ради (ВВР), 2002, № 3 - 4, ст. 27.
6. Кримінальний Кодекс України, Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131.
7. Правила любительського та спортивного рибальства, затверджені Наказом Державного комітету рибного господарства України 15.02.99 № 19.
8. Правила промислового рибальства в басейні Чорного моря, затверджені Наказом Державного Комітету рибного господарства України 08.12.1998 р. №164.
9. Інструкція про порядок спеціального використання риби та інших водних живих ресурсів, затверджена Наказом МАП України та Мінохорони навколишнього природного середовища 11.11.2005 р. № 623/404.
10. Інструкція про порядок здійснення штучного розведення, вирощування водних живих ресурсів та їх використання, затверджена Наказом Державного комітету рибного господарства України 28.10.98 № 154.
11. Інструкція про порядок проведення робіт з відтворення водних живих ресурсів, затверджена Наказом Міністерства аграрної політики України 08.06. 2004 р. № 215.
12. Методика розрахунку збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення правил рибальства та охорони водних живих ресурсів, затверджена 252 Наказом Міністерства аграрної політики України, Міністерства охорони навколишнього природного середовища України 12.07.2004 № 248/273.
13. Порядок розпоряджання майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної виконавчої служби, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2002 р. № 985.
14. Інструкція про порядок придбання, зберігання, обліку, перевезення, носіння і використання вогнепальної зброї, боєприпасів та спеціальних засобів державними інспекторами органів рибоохорони Головривбоду Державного комітету рибного господарства України, затверджена Наказом Державного комітету рибного господарства України 15.06.08 № 86.
15. Положення про порядок застосування вогнепальної зброї, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. № 575.

16. Положення про громадських інспекторів рибоохорони, затверджене Наказом МАП України 09.10.2002 № 324.
17. Інструкція з оформлення органами рибоохорони матеріалів про адміністративні правопорушення, затверджена Наказом Міністерства аграрної політики України 09. 04. 2003 № 101.
18. Інструкція про порядок обліку, зберігання, оцінки та подальшого розпорядження знаряддями лову (добування), іншим майном, що має причетність до скоєння порушень правил рибальства і вилученим органами рибоохорони, затверджена Наказом Міністерства аграрної політики 09.04.2003 № 102.
19. Порядок проведення рибоохоронних рейдів і дій інспекторів органів рибоохорони при виявленні порушень правил рибальства, затверджений наказом Держкомітету рибного господарства України від 06.12.99р. № 158.